

T.C.
UFUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANA BİLİM DALI

SURİYE KÜRTLERİ VE DEMOKRATİK BİRLİK PARTİSİ (PYD)

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
Ebubekir Ertuğrul

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Mustafa Yılmaz

Ankara, 2014

SURİYE KÜRTLERİ VE DEMOKRATİK BİRLİK PARTİSİ (PYD)

Ebubekir ERTUĞRUL

Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ocak, 2014

KABUL VE ONAY

Ebubekir Ertuğrul tarafından hazırlanan “Suriye Kürtleri ve Demokratik Birlik Partisi (PYD)” başlıklı bu çalışma, 22/01/2014 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Oya AKGÖNENÇ

Üye : Prof. Dr. Mustafa YILMAZ

Üye : Prof. Dr. Yonca ANZERLİOĞLU

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

Prof. Dr. Mehmet TOMANBAY

Sos. Bil. Enstitüsü Müd.

BİLDİRİM

Hazırladığım Yüksek Lisans Tezi'nin kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, çalışmanın kâğıt ve elektronik kopyalarının Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Çalışma sadece Ufuk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Çalışma 1 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, çalışmanın tamamı her yerden erişime açılabilir.

Ocak 2014

Ebubekir ERTUĞRUL

Sevgili eşim Fatma Nur ve oğlum Mahir'e tez çalışması süresince gösterdikleri sabır ve özveriden dolayı teşekkür ederim.

ÖZET

ERTUĞRUL Ebubekir, Suriye Kürtleri ve Demokratik Birlik Partisi (PYD), Yüksek Lisan Tezi, Ankara, 2014

Suriye Kürtlerinin sosyal ve kültürel hayatının ve Suriye Kürtleri içinde hızla popülerite kazanan terör örgütü PKK-KCK'nın Suriye yapılanması PYD'nin yapısının incelendiği bu çalışma, 3 ana bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde, Ortadoğu'da yaşayan tüm Kürtlerin etnik kökeni hakkında daha önce yapılan bilimsel çalışmalardan bazı veriler sunularak, Kürt kimliğinin tarihteki ve Osmanlı Millet Sistemi içindeki konumuna yer verilmiştir.

İkinci bölümde, Osmanlı Devleti'nin yıkılmasından sonra ortaya çıkan Suriye Devleti'nin sınırları içinde kalan Kürtlerin toplumsal özellikleri ve siyasi faaliyetleri hakkında temel bilgiler sunulmuştur. Arap Baharı sürecinin Suriye'de yarattığı krizin Türkiye'nin güney sınırında meydana getirdiği güvenlik problemleri ve bu kriz ile beraber oluşan yeni düzenin, Türkiye'nin Suriye Kürtleriyle ilişkilerinde yaratacağı etkiler ele alınmıştır.

Çalışmanın son bölümünde ise; Türkiye ile Suriye Kürtleri arasındaki ilişkilerin temel belirleyicisi olarak öne çıkan/çıkartılmaya çalışılan PYD'nin yapısı incelenmiş ve sosyal taban analizi yapılmıştır. Bu bölümde Arap Baharı'nın yarattığı kriz ile birlikte oluşan bu yeni konjonktür çerçevesinde terör örgütü PKK-KCK'nın PYD vasıtasıyla bölgedeki aktörlerle girdiği ilişkilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Suriye Kürtleri, PYD, PKK-KCK, Arap Baharı, Baas Rejimi, Ortadoğu

ABSTRACT

ERTUĞRUL Ebubekir, Syria's Kurds and Democratic Union Party (PYD), Master's thesis, Ankara, 2014

This study, which focuses on the social and cultural life of Syria's Kurds and the organizational structure of PYD which gained popularity among Syria's Kurds, consists of three main chapters.

After giving some basic information about the ethnic origins of the Kurds living in the Middle East, first chapter deals with the identity of the Kurdish nation in history and in its position within the Ottoman Millet System.

Second chapter gives basic information about the social characteristics of the Kurds within the Syrian territories -a state which is emerged with the fall of Ottoman Empire- and reviews the political activities took place in this region. The impact of the social events that caused by the process of the Arab Spring in Syria on Kurds and the uncertainties caused by the security problems by the southern border of Turkey are also discussed.

In the final chapter, the organizational structure of PYD which is showed as the main determinant of relations between Turkey and Syria's Kurds is studied. And also the social base of the PYD is analyzed. The new order in the region that emerged by the strategic relations of the PYD in the new Arab Spring era is also taken into consideration.

Key Words: Syria's Kurds, PYD, PKK-KCK, Arab Spring, Baas Regime, Middle East

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

KABUL ve ONAY	i
BİLDİRİM	ii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
SİMGELER DİZİNİ	viii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM: KAVRAMSAL TANIMLAR	
1.1 Millet/Ulus Kavramı	3
1.2 Kürtler	4
1.3 Kürtlerin Etnik Kökeni	5
İKİNCİ BÖLÜM: SURIYE KÜRTLERİ	
2.1 Tarihsel Arka Plan	
2.1.1 Suriye Devleti Öncesi Dönem	11
2.1.2 Suriye Devleti Dönemi	14
2.1.3 Baas Rejimi Dönemi	17
2.2 Suriye'nin Demografik Yapısı içinde Kürtler	26
2.2.1 Haseke Nüfus Sayımı (1962)	35
2.2.2 Arap Kuşağı Projesi	36
2.3 Suriye'de Kürtlerin Yerleşim Alanları	39
2.3.1 Haseke Vilayeti	40
2.3.1.1 Haseke Merkez İlçesi	42
2.3.1.2 Kamışlı/Qamişlo İlçesi	43
2.3.1.2.1 Kahtaniye/Tirbesipi Nahiyesi	43
2.3.1.2.2 Amuda/Amud Nahiyesi	44
2.3.1.3 Malikiye/Derik İlçesi	44
2.3.1.3.1 Cevadiye/Çil Axa Nahiyesi	45

2.3.1.3.2 El-Yarubiye/Tel Koçer Nahiyesi	45
2.3.1.4 Rasul Ayn/Sere Kaniye İlçesi	45
2.3.1.4.1 Derbesiye/Dirbesi Nahiyesi	46
2.3.2 Halep Vilayeti	46
2.3.2.1 Afrin/Efrin İlçesi	46
2.3.2.2 Ayn-el Arap/Kobani İlçesi	48
2.3.2.2.1 Cebal Siman/Jabal Siman Nahiyesi	48
2.3.3 Şam Vilayeti	48
2.3.4 Lazkiye Vilayeti	49
2.4 Suriye’de Kürtlerin Siyasi, Sosyal ve Dini Yapıları	49
2.4.1 Suriye’deki Kürt Partiler	51
2.4.1.1 Kuzey Irak Bölgesel Yönetimi ile Yakın İlişki İçinde Olan Partiler	53
2.4.1.2 Suriye Muhalifleri (SUK) ile Ortak Hareket Eden Partiler	56
2.4.1.3 Rejim ile ilişki içinde olan Ulusal Koordinasyon Komitesi(UKK) Çatısı Altında Siyaset Yapan Partiler	56
2.5 Hoybun Cemiyeti	57
2.6 Suriye’de PKK	61
2.7 2004 Kamışlı Ayaklanması	65
2.8 Arap Baharı Sonrası Dönemde Kürtlerin Muhalefet Örgütleri ile İlişkileri	67
2.8.1 Kürtler ve Suriye Devrimi ve Muhalefet Güçleri Ulusal Koalisyonu (SDMG)	67
2.8.2 Kürtler ve Kürdistan Ulusal Konseyi (KUK)	68
2.8.3 Kürtler ve Suriye Ulusal Konseyi (SUK)	69
2.8.4 Kürtler ve Ulusal Koordinasyon Komitesi(UKK)	71
2.8.5 Kürtler ve ÖSO	72
2.9 Suriye Kürtleri ve Türkiye	73
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: DEMOKRATİK BİRLİK PARTİSİ (PYD)	
3.1 PYD’nin Kuruluşu	77
3.1.1 KCK	82
3.2. Siyasi Parti Olarak PYD	84

3.2.1 Partinin Siyasi Organları	85
3.2.1.1 Kongre	86
3.2.1.2 Konferans	86
3.2.1.3 Parti Başkanlığı	86
3.2.1.4 Parti Üyeliği	86
3.3 PYD'nin Silahlı Kanadı YPG	87
3.4 PYD'nin Esad Rejimi ile İlişkileri	88
3.5 PYD'nin Suriye'deki Diğer Kürt Partileriyle İlişkisi	91
3.6 PYD ve ÖSO	94
3.7 PYD ve Türkiye	96
SONUÇ VE ÖNERİLER	100
KAYNAKÇA	102
ÖZGEÇMİŞ	111

SİMGELER DİZİNİ

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
BOP	Büyük Ortadoğu Projesi
FKÖ	Filistin Kurtuluş Örgütü
GAP	Güneydoğu Anadolu Projesi
KCK	Kürdistan Topluluklar Birliği, (Koma Civakên Kurdistan)
KCK/TM	Kürdistan Topluluklar Birliği Türkiye Meclis
KDİP	Suriye Kürt Demokratik İlerici Parti
KDP	Kürdistan Demokrat Partisi
KKK	Kürdistan Demokratik Konfederalizmi (Koma Komalên Kurdistan)
KSP	Kürt Sol Partisi
KUK	Kürt Ulusal Konseyi
KVK	Kürt Vatansever Hareketi
KYB	Kürdistan Yurtseverler Birliği
KYK	Kürt Yüksek Konseyi
ÖSO	Özgür Suriye Ordusu
PÇDK	Kürdistan Demokratik Çözüm Partisi (Partiya Çaresera Demokrati Kürdistan)
PJAK	Kürdistan Özgür Yaşam Partisi (Partiya Jiyana Azade Demokratik)
PKK	Kürdistan İşçi Partisi (Partiya Karkerên Kurdistan)
PYD	Demokratik Birlik Partisi (Partiya Yekîtiya Demokrat)
SDGM	Suriye Devrimi ve Muhalefet Güçleri Ulusal Koalisyonu
SKDP	Suriye Kürdistan Demokrat Partisi
SKUM	Suriye Kürt Ulusal Meclisi
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
SUK	Suriye Ulusal Konseyi
TC	Türkiye Cumhuriyeti
TEV-DEM	Demokratik Toplum Hareketi (Tevgera Kurden Demokrat)
UKK	Ulusal Koordinasyon Komitesi
YPG	Halkın Koruma Birliği (Yekineyen Parastina Gel)

GİRİŞ

Suriye; etnik ve dini yapısının yanı sıra sahip olduğu otoriter yönetim yapısıyla Ortadoğu'nun içinde barındırdığı tüm özellikleri ve problemleri bünyesinde bulundurmaktadır.

1. Dünya Savaşından yenik çıkan Osmanlı Devleti, Ortadoğu'yu İtilaf Devletleri'ne bırakmak zorunda kalınca, Fransa ve İngiltere, Osmanlı Devleti'nin Ortadoğu topraklarını aralarında yaptıkları gizli anlaşmalar çerçevesinde paylaşmışlardır.¹

Sömürgeci devletlerin, bu toprakları aralarında paylaşırken bölgenin etnik ve sosyal yapısını dikkate almadan sınırlar çizmeleri, Araplardan sonra Kürtler üzerinde de büyük etki yaratmıştır. Bu yeni dönemde, bir kısım Kürtler, Suriye ve Irak gibi yeni kurulan iki Arap devletinin topraklarına dahil olmuşlardır. Böylelikle, yüzyıllarca Osmanlı Devleti toprakları içinde yaşayan ve kendilerini 'Osmanlı' olarak tanımlayan ve Osmanlı Millet Sistemi içinde kimliklerini biçimlendiren Kürtler, savaştan sonra, sınırları içinde kaldıkları devletlerin durumuna göre kimlik oluşturma çabalarına girmişlerdir.

ABD'nin Büyük Ortadoğu Projesi kapsamında 2003 yılı Irak müdahalesi ve dünyadaki önemli güçlerin Ortadoğu'ya ilgisi, Suriye Kürtleri için de yeni bir dönemin başlamasını birlikte getirmiştir.

2000'li yıllara kadar her hangi bir siyasal varlığı olmayan Suriye Kürtleri, yeni gelişen bu uluslararası konjonktürden etkilenecek ilk defa 2004 yılında Baas Rejimine karşı siyasal tavır takınmaya başlamış ve bu tarihten itibaren ülkenin iç siyasetinde etkili bir güç haline gelmeye başlamıştır. Arap Baharı olarak adlandırılan toplumsal olaylar 2011 yılından itibaren Suriye'de etkisini göstermeye başlayınca, Suriye'de Kürtlerin yaşadığı bölgelerde de siyasi hareketlilikler meydana gelmiştir. Bu yeni dönemde Suriye Kürtleri çeşitli çatı örgütler kurarak sürece dair pozisyonlarını belirlemeye çalışmışlardır.

Yerelde Sünni Araplarla Nusayri Baas yönetimi arasında cereyan eden Suriye'nin Arap Baharı krizi süreci, bölge aktörlerinin birbirileri ile kurdukları yeni ilişkileri çerçevesinde, terör örgütü PKK-KCK'nın Suriye Kürtleri arasında hızla güç kazandığı bir ortamı tetiklemiştir. Kaygı verici bu süreçte, PKK-KCK, Suriye'de PYD vasıtasıyla en güçlü Kürt oluşum olma yolunda hızla ilerleme kaydetmekte ve bu da mevcut durumda Türkiye'nin güney sınırında güvenlik tehdidi oluşturmaktadır.

¹ Gizli Anlaşmalarla ilgili Detaylı Bilgi Bkz: Antony Best ve Diğerleri, **20. Yüzyılın Uluslararası Tarihi**, (Çev: Taciser Ulaş Belge), Siyasal Kitabevi, Ankara, 2012, s.106,127 ve 128

Bugüne kadar Kürtler ile alakalı yapılan tüm akademik çalışmalar sadece Irak ve Türkiye’de yaşayan Kürtleri konu edinmişlerdir. Suriye’de yaşayan Kürtler hakkında akademik düzeyde bir çalışmanın bulunmaması bu toplumun spesifik özellikleri ile tam olarak bilinmesini güçleştirmektedir.

Türkiye’nin en uzun sınırını ihtiva eden bölgede, son dönemde yaşanan siyasi hareketlilikler beni bu konuya yöneltmiş ancak bölgede yaşanan olaylar planladığım saha araştırmasına izin vermemiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL TANIMLAMALAR

1.1 Millet/Ulus Kavramı

Eski çağlardaki insanların, topluca birlikte yaşadığı sosyal yapılanmalara sosyolojik açıdan “toplum” adı verilmiştir. Bu toplumlar zaman içinde ortak özellikler kazanınca “halk” olarak adlandırılmaya başlanmış ve halkların giderek kalıcı bir birlikteliğe yönelmeleri de “ulus” tanımlamasını doğurmuştur.² Türkçede “ulus” diye kullanılan bu kavramın batı dillerindeki karşılığı olan “nation” terimi, aynı atadan ve kökenden gelerek belirli bir ülkede aynı dili kullanarak yaşayan insan toplumlarını ifade ederken³ kelimenin arapça karşılığı olan “millet” (mille) kavramı ise “kendisine kitap gönderilen topluluk” anlamını taşımaktadır.⁴

Ulus kavramının açıklanmasında başlıca iki ayrı yaklaşım ortaya atılmaktadır. “Objektif Ulus Anlayışı”na göre; uluslar birbirlerine sıkı maddi bağlar ile bağlanmış insanlardan oluşmaktadır buna karşılık “Subjektif Ulus Anlayışı” ise ulusları, manevi bir yapılanma ya da toplumsal bir ruh olarak tanımlamaktadır.⁵

Osmanlı Devleti, bünyesinde bulunan tüm ulusları, temelleri İstanbul'un fethi ile atılan ve Fatih Sultan Mehmet'in yönetimi altında “Pax Ottomana” denilen “Osmanlı Barışı” olarak şekillenmiş⁶ “Osmanlı Millet Sistemi”ne⁷ göre adlandırmıştır. Devlet, hâkimiyeti altında bulunan toplulukları din ya da mezhep esasına göre örgütleyip yönettiği için “millet”⁸ kavramı da dini bir topluluğu ifade eden bir anlama taşımıştır.⁹ Osmanlı hinterlandında bulunan etnik unsurlar ırki bir tasnife tabi tutulmamışlardır. Bu çerçevede, Devlet-i Aliye,

² Baran Çeçen, **Ulus Devletin Geleceği**, Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi SBE 2013, s. 3

³ **A.g.e** s.3

⁴ Jordi Tejel, **Syria's Kurds, Historic, Policy and Society**, 1. Basım, London and Newyork, Routledge, 2009,s.142

⁵ Çeçen, **A.g.e** s.13

⁶ Ünver Günay, “XV. Yüzyıl Osmanlı Toplumunda Sosyo-Kültürel Yapı, Din ve Değişme”, Erciyes Üniversitesi, SBE Dergisi, Sayı: 14 Yıl: 2003/1 s.30

⁷ Osmanlı Millet Sistemi için detaylı bilgi bkz: (Yavuz Ercan, **Osmanlı Yönetiminde Gayri Müslimler**, Turhan Kitabevi, Ankara,2001)

⁸ Millet , Ulus , Milliyet kavramları ile ilgili detaylı bilgi için bkz. (Mümtazer Türköne, “Milletler ve Milliyetçilikler”, İstanbul, Etkileşim Yayınları, Ekim 2012)

⁹ Muharrem Gürkaynak, “Osmanlı Devleti'nde Millet Sistemi ve Yahudi Milleti”, Süleyman Demirel Üniversitesi, İİBF Dergisi, C 9, S 2, 2003 s.275

Müslümanları tek millet, gayri Müslimleri de inandıkları dinlere göre ayrı ayrı milletler olarak tanımlamıştır. Mesela Ortodoks milleti; Sırpı, Makedonları, Rumları kapsayan bir kavram olarak kullanılmıştır.¹⁰ Osmanlı Devleti, ülke yönetimini bu tanım üzerinden gerçekleştirmiş, kavramın bugünkü irki aidiyeti ifade eden anlamı ise, Osmanlıların ancak son dönemlerine doğru kullanılır hale gelmiştir.¹¹

Kavramın, Avrupa’da, etnik manada kullanımı Fransız devriminden sonra, modern devlet inşası fikri ile ortaya çıkmıştır. M Derviş Kılınçkaya’ya göre, Osmanlı’nın son dönemlerine doğru ortaya çıkan, Tanzimatçıların “İttihadı Anasır” ve Genç Osmanlıların “İttihadı İslam” gibi tartışmaları, ümmet karakteri ağır basan Osmanlı Milleti için tutarlı olsa da, 19. yy itibari ile batıda tarih sahnesine çıkan ulus tabanlı milliyetçilik Osmanlı Millet Sistemini¹² ciddi bir şekilde sarsmıştır.¹³

1.2 Kürtler

Kürtler, Mezopotamya’nın Hint-Avrupa dilini konuşan, Zagros Dağları ile Anadolu’daki Toros Dağları arasındaki bölgede yaşayan etnik bir gruptur.¹⁴ Kaşgarlı Mahmut 1074’te yaptığı haritada farklı devletlerin sınırları içinde kalan bu coğrafyayı Arapça “Erdü’l Ekrad (Kürtlerin Memleketi)” olarak adlandırmıştır¹⁵

Kürtler; en çok Türkiye, Irak, İran ve Suriye topraklarında yoğun olarak yaşamaktadırlar. “Gerek bölgedeki siyasi ve sosyal karmaşa ve sorunlar gerekse diğer sebepler dolayısıyla, özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısında oluşan göçlerle Avrupa, Amerika ve Orta Asya gibi farklı coğrafi bölgelerde de yerleşmiş bir Kürt diasporası da mevcuttur”.¹⁶

Kürtlerin farklı devletlerin sınırları içinde yaşamaları ve tarihte Kürtlere yönelik yapılmış bir nüfus sayımının olmaması toplam nüfus hakkında farklı tahminlerin yapılmasına sebep olmuştur. Bazı araştırmacılar toplam nüfusun 10 milyon civarı olduğunu iddia ederken

¹⁰ Mümtazer Türköne, **Milletler ve Milliyetçilikler**, İstanbul, Etkileşim Yayınları, Ekim 2012, s. 28

¹¹ Ebubekir Sofuoğlu ve İlke Nur Akvarup, “Osmanlı Devleti’nde Millet Sistemi ve Süryaniler”, Akademik İncelemeler Dergisi Cilt:7, Sayı:1 Yıl:2012, s.1

¹³ M. Derviş Kılınçkaya, **Osmanlı Yönetimindeki Topraklarda Arap Milliyetçiliğinin Doğuşu ve Suriye**, Ankara, Atatürk Araştırma Merkezi, 2. Baskı, 2008, s.5

¹⁴ David Mc Dowall, **A modern History of the Kurds**, 1. Basım London, I.B Taurts, 1996, s. 6

¹⁵ Kaşgarlı Mahmut, **Divanı Lügati’t Türk** (Çev: Tuğba Yurtsever), Kocabı Yayınları, 2005

¹⁶ Faruk Arslan, **Kürt Diyarının Bilinmeyen Saklı Tarihi: Biladi Ekrad Kürdistan**, 1. Basım, İstanbul, Öteki Adam Yayınları, 2013 s.6

bazıları ise 40 milyon gibi rakamlar ifade etmektedir. Konu hakkında güncel(2013) araştırma yapan Aytekin Gezici 30 milyonu aşkın bir rakam ileri sürmekte¹⁷ Faruk Aslan ise bunun 25-28 milyon sayısını iddia etmektedir. Faruk Aslan'a göre Kürtlerin yaşadığı önemli ülke ve bölgelerin nüfus oranları ise şöyledir:¹⁸

- Türkiye 11.445.000 (Zazalar dâhil) - 15.000.000
- İran 4.119.000
- Irak 4.347.000
- Suriye 1.411.000
- Asya / Kafkasya, Afganistan 200.000
- Azerbaycan 13.100 - 150.000
- İsrail 100.000
- Lübnan 75.000-100.000
- Gürcistan 40.000
- Ermenistan 45.000
- Türkmenistan 50.000

Star Gazetesi yazarı Yağmur Atsız Kürtlere yönelik yaptığı nüfus incelemesinin neticesinde, 4 ülkede (Türkiye, İran, Irak, Suriye) toplam Kürt nüfusu için yaklaşık 25 milyonluk bir rakam vermiş, nüfusun ülkelere göre dağılımı için ise Faruk Aslan'ın yaptığı dağılıma yakın rakamlar vermemiştir.¹⁹

1.3. Kürtlerin Etnik Kökeni

Kürtlerin bugün yaşadığı Mezopotamya bölgesi Antik çağlardan beri bir çok istilalara maruz kalmıştır. Özellikle İskender'in Hindistan'a kadar olan istilas ve Arapların İslam'dan sonraki fetihleri bölgenin siyasi, kültürel, etnik ve ekonomik yapısı üzerinde derin etkiler bırakmıştır. İskender ile beraber başlayan Helenistik kültür ve İslamdan sonra inanca dayalı millet sistemi bölge halkının yapısının şekillenmesinde etkili olmuştur. Bu tür dalgalanmalar Kürtler dahil bölgede yaşayan toplumların etnik kökeni hakkında bir çok iddianın ortaya atılmasını beraberinde getirmiştir.²⁰

¹⁷ Aytekin Gezici, **Kürt Tarihi**, Tutku Yayınevi, Ankara, 2013, s.37

¹⁸ Faruk Arslan, **A.g.e** s.6

¹⁹ Ensonhaber.com haber sitesi, "4 Ülkedeki Kürt ve Zaza Nüfusu 2013", <http://www.ensonhaber.com/4-ulkedeki-kurt-ve-zaza-nufusu-2013-07-26.html> , Erişim: 10.01.2013

²⁰ Abdulhalûk M. Çay, **Her Yönüyle Kürt Dosyası**, 3. Basım, Ankara, Turan Kültür Vakfı, 1994, s. 34

Abdulhaluk M Çay, Kürtlerin kökenine ilişkin yaptığı araştırmalarında; batılı kaynaklarda Kürtlerin kökeni hakkında;

- tarihin derinliğinde kaybolmuş Mezopotamya'nın bir takım eski kavimlerine dayandığı iddiaları,
- İran'ın eski topluluklarından olan Medler'den olduğu iddiaları,
- Araplara dayandığı iddiaları,

olmak üzere 3 temel iddiada bulunulduğunu bildirmekte; kendisi ise Kürtlerin Kafkasya'dan gelen Turani bir kavim olduğu iddiası üzerinde durmaktadır.²¹

Faruk Arslan eski dillerde Kürtler'in şöyle dillendirildiğini söyler:

- Babiller- Garda ve Karda,
- Asuriler- Qurti ve Guti,
- Grekler- Kardukh ve Gordukh,
- Ermeniler- Kortukh ve Gortaikh,
- Persler-Gurd veya Kurd,
- Süryaniler- Kardu ve Kurdaye,
- İbraniler ve Keldaniler-Kurdaye,
- Aramaik ve Nesturiler- Kadu,
- Arap yazarları -Kurd (çoğul Akrad),
- Avrupalılar ise M.S. 7. yüzyıldan itibaren- Kurd demişlerdir".²²

Kürt siyasi elitlerinin bir kısmına göre Kürtlerin esas ataları Med'lerdir. Altan Tan, Kürtlerin milattan önce iki binli yıllardan itibaren İskandinavya ve Baltık sahillerinden Rusya steplerini geçerek Kafkaslar ve Azerbaycan üzerinden Batı İran'daki Zagros dağlarına geldikleri ve Perslerle aynı kökten ve akraba oldukları öne sürmektedir.²³

Bazı Türk araştırmacılar ise, Kürtlerin Kafkasya'dan bölgeye göç eden Türk boylarından meydana geldiklerini iddia etmektedirler. Abdulhaluk M Çay, 11. yy'e kadar Doğu Anadolu ve Azerbaycan'a sürekli Türk unsuru gruplardan göç yaşandığını, bu yüzden Kürtlerin kökeninin bu boylara dayanabileceğini iddia etmektedir.²⁴

²¹ **A.g.e** s. 102

²² Faruk Arslan, **A.g.e** s.6

²³ Altan Tan, **Kürt Sorunu: Ya Tam Kardeşlik Ya Hep Birlikte Kölelik**, 1. Basım, İstanbul, Timaş, 2013 s.25

²⁴ Çay, **A.g.e** s.67

Mc Dowell ise; Kürtlerin toplum olarak binlerce yıl Mezopotamya topraklarında bulduklarını ifade etmekle beraber Kürt sözcüğünün 19. yüzyıla kadar etnik bir gruba işaret etmekten çok göçebeleri ifade eden sosyo-ekonomik bir anlam ifade etme ihtimalden bahsetmektedir. Bu göçebe kavimler arasında birçok Ermeni, Asurî, Arap, Pers, Türkmen aşiretleri kültür ve dil olarak Kürtleşmişlerdir. Bu aşiretler Kürt kimliği içerisine girip onunla kaynaşmıştır. Bazı Kürt aşiretlerin, peygamber soyuna dayalı olduklarını iddia eden şecerelerinin bulunması²⁵ kendini Kürt olarak kimliklendiren ve kürtçe konuşan Arap kavimlerinin de bulunduğunu göstermektedir.

Faruk Arslan'a göre Kürtler, Doğudan gelen Parsek(dilenci)'lerle kaynaşmış ve Pers imparatorluğunun kurulmasıyla saf etnik grup olma özellikleri kısmen kaybetmişlerdir.²⁶ Mezopotamya; İslam ile tanışmadan önce Zagros ve Toros Dağları arasında bulunan bölgede, kültür olarak İranileşen birçok etnik unsurun heterojen bir şekilde yaşadığı bir yerleşim yeri idi. Bölgedeki İslam fethi tüm halkları kısmen de olsa homojen bir yapıya dönüştürmüştür.²⁷

Kürtlerin kökenine dair yapılan bilimsel çalışmaların yanında; konu ile ilgili bazı efsaneler de bulunmaktadır. Demirci Kawa Efsanesine göre, Kürtler, Zalim Dahhak'tan kaçıp dağlara sığınan topluluktur. Başka bir efsanede de, Kürtlerin, Hz.Davut'un oğlu Hz.Süleyman'ın köle kızlarından türedikleri ifade edilmektedir.²⁸

Selçuklu Devleti yükselişinden sonra, Kürtler, yerel bazda bölgenin önemli bir siyasi gücü olmuşlardır. "Kürdistan" ismi ilk defa 12. yüzyılda Selçuklular zamanında coğrafi bir kavram olarak kullanılmış²⁹ ve Selçuklu Sultanı Sencer'in hâkimiyetinde "Kürdistan Eyaleti" ortaya çıkmıştır.³⁰ "Büyük Selçuklu Sultanı Sencer, merkezi Hamedan'ın kuzey batısındaki Bahar kalesi olan bir eyalete Kürdistan adını vermiştir. Bu eyalet Zagros Dağlarının

²⁵ Mc Dowall, **A.g.e** s. 9

²⁶ Faruk Arslan, **A.g.e** s. 6

²⁷ **A.g.e** s. 6

²⁸ Sabriye Deliceoğlu, **Kuzey Irak'taki Etnik ve Dini Guruplar ve Bölge Politikalarındaki Etkileri**, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi SBE, İstanbul, 2006, s.17

²⁹ Mc Dowall, **A.g.e** s. 6

³⁰ Faruk Arslan, **A.g.e** s. 9

doğusunda, Dinever ve Kirmanşah vilayetleri ile batısında Sincar ve Şehrizar vilayetlerini içermektedir.”³¹

Mercidabık ve Çaldıran savaşları sonrası tamamen Osmanlı Devleti hâkimiyetine giren Kürtler, dört yüzyıl boyunca Osmanlı yönetimi altında yaşamışlardır. Yavuz Selim, padişah olur olmaz, 23 Ağustos 1514'teki Çaldıran Zaferi ile Şah İsmail'in Kürtler üzerindeki dinî ve siyasi emellerine son vermiştir³².

Yavuz Sultan Selim'in Doğu ve Güneydoğu Anadoluyu Osmanlı sınırlarına dahil etmesiyle bölgede idari yapı olarak Dıyarbakır Beylerbeyliği kurulmuştur. Abdulhaluk Çay bu beylerbeyliği altında bulunan sancakları şöyle sıralar: Kara Amid, Kemah, Harput, Riha, Arabgir, Ergani, İspir, Bayburd, Kiğı, Çemişkezek, Hizo, Atak, Palu, Süleymaniyan, Birecik, Eğil, Çermük, Hısnı Kayfa, Cere, Çapakçur, Fusul, Hilvan, Bidlis, Sason, Cezire, Hizan, Siverek, Berdinç, Haytan, Zeriki, Musul, Çüngüş, Poşadı, Hacuk, Sincar, Genç.³³

Kürt tarihi açısından en önemli yazılı kaynak 16. Yüzyılda Şerefhan tarafından Farsça kaleme alınan Şerefname adlı eserdir.³⁴ Bu tarihte gerçekleşen Osmanlı-Safevi çekişmelerinin Kürtler üzerindeki etkisi bu eserde genişçe yer almaktadır. Bu dönemde Kürtler, Safevilerle yapılan savaşlarda Osmanlı'nın yanında bulunmuşlardır. Kürtlerin, Osmanlı devletiyle sıcak ilişkiler içine girmesini sağlayan en önemli faktör ise İdris-i Bitlisi adlı Kürt kökenli Osmanlı devlet adamıdır. İdris-i Bitlisi bölgede etkin rol oynayarak Kürtlerin dinen Şiileşmesini engellemiştir. Osmanlı devletinde üst düzey memur olan Kürt asıllı Bitlisi, Çaldıran Savaşından sonra Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinin savaş yapılmaksızın Osmanlı yönetimine geçmesi için çabalar sergilemiş ve bunda başarılı olmuştur.³⁵

Bölgede yaşayan Kürt aşiretler, Çaldıran Savaşında Yavuz Sultan Selim'e verdikleri destek yüzünden daha sonraları Safeviler tarafından yoğun baskılara maruz kalmışlardır. Bu baskılar neticesinde Kürt aşiret liderleri Padişaha ulaştırılmak üzere hazırlanan arıza'da³⁶ şu ifadeleri kullanmışlardır:

³¹ Çay, A.g.e s.105

³² Cabir Doğan, "XVI. Yüzyıl Osmanlı İdari Yapısı Altında Kürt Emirlikleri ve Statüleri", S. Demirel Üniversitesi SBE Dergisi Mayıs 2011, Sayı:23, s.33

³³ Çay, A.g.e s115

³⁴ "Kale Ciwan", Deng Aylık Siyasal ve Kültürel Dergi, yıl 8, Sayı 41, Mayıs-Haziran 1997, s.17

³⁵ Müfid Yüksel, "İdrisi Bitlisi ve Eyüp'teki Eseleri", Eyüp Sultan Sempozyumu, Mayıs 2002

³⁶ Kürt Beylerinin Yavuz Sultan Selim'e gönderdiği belgenin Osmanlıca aslı için bkz: Ahmet Akgündüz, **Güneydoğu Meselesi ve Çözüm Yolları**, Osmanlı Araştırmalar Vakfı, 1994, s.84

“...İslam Sultanı’na biat eyledik, ilhakları (dinden çıkışları) zahir olan Kızılbaşlardan teberrî eyledik. ...Cihada gayret gösterdik ve İslam Padişahı’nın yollarını bekledik. ...Hepimizin arzusu şudur ki; bu muhlis ve size itaat eden beldelere yardım edesiniz. Bizim beldelerimiz Kızılbaş diyarına yakındır, komşudur ve hatta karışıktır. ...Ümitvarız ki, Padişah’tan yardım olursa, Arap ve Acem Irak’ı ile Azerbaycan’dan o zalimlerin elleri kesilir.”³⁷

Kürtlerin kullandığı dil Kürtçeye bakacak olursak; Kürtçenin standart bir lehçede kullanılmadığı, içinde buldukları ülkelerin hâkim kültürlerine göre değişim/gelişim gösteren varyasyonları ile konuşulduğu görülmektedir. Örneğin; İran’da yaşayan Kürtlerin kullandığı lehçe Farsçadan etkilendiği gibi Irak ve Suriye’de yaşayan Kürtlerin kullandığı lehçe de Arapça ile etkileşim yaşamıştır.

Kürtçe, ilk defa Bedirhan Ailesinin 1892 yılında Kahire’de kısa bir süreliğine bastırıldığı *Kürdistan* adlı gazetede yazı dili olarak kullanılmıştır³⁸ birbirinden farklı lehçelerde konuşmaktadırlar.

16. yüzyılda Şerefhanê Bedlîsî, “Şerefname” adlı eserinde, Kürtçe lehçeleri şöyle sıralamıştır:

- 1) Kurmanci (Sorani ve Bahdinani)
- 2) Lori
- 3) Kelhûri
- 4) Gorani.³⁹

Kürtçenin lehçeleri arasındaki yakınlık mevzuuna bakacak olursak;

Lehçe, bir dilin değişik bölgelerde konuşulan değişik biçimidir. Dilbilimcilere göre “dil-lehçe” sınırının ne olduğu tartışma konusudur. 16. Yüzyılda Şerefhanê Bedlîsî’nin yaptığı yukarıdaki tasnif içinde yer alan topluluklar kedilerini temelde Kürt olarak tanımlamaktadırlar. Örneğin, Kuzey Irak Bölgesel Yönetiminin kurucuları anadilde Bahdinani lehçesi konuşmalarına rağmen etimolojik olarak temel kavramlara daha hakim olduğu için resmi dilde Soranice’yi kullanmaktadırlar.

Yazılı olarak da kullanılan Bahdinani ve Sorani, en çok konuşulan başlıca iki lehçedir. Suriye ve Türkiye Kürtleri Bahdinani, Irak Kürtleri ise hem Bahdinani hem de Sorani lehçelerini konuşmaktadırlar.

³⁷ Uğur Özmen, **Irak’ın Kuzeyinde Kurulması Muhtemel Kürt Devletinin Türkiye’ye Etkileri**, Yüksek Lisans Tezi Atılım Üniversitesi SBE, 2010, s.25

³⁸ Derk Kinnane, **The Kurds and Kurdistan**, London- New York, Oxford University Press, 1964, s. 5

³⁹ Deliceoğlu, **A.g.e** s. 17

Kürt dili ve tarihi üzerine araştırmalar yapan batılı araştırmacı Kreyenbroek, Zazaca'nın da Kürtçenin bir lehçesi olduğunu öne sürer.⁴⁰ Türkiye'de Tunceli, Muş, Diyarbakır(Çüngüş) Elazığ vs. bölgelerinde Zazaca yaygın olarak konuşulmaktadır. Zazaca'yı Kürtler arasında konuşulan bir dil, Zazaları da Kürt olarak öne süren iddialara yönelik ciddi eleştiriler de mevcuttur.⁴¹ Örneğin, Berlin Üniveresitesi'nde dilbilimci olan Zülfü Selcan, Zazaca'nın; 40 dilden ibaret olan İrani diller familyasına ait müşahhas bir dil olduğunu Kürtçenin lehçesi olmadığını örnekleriyle öne sürer.⁴²

Kürtçe lehçelerinin konuşulduğu bölgeleri Deliceoğlu şöyle sıralar;

- Bahdinani; Türkiye'de Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde, İran'da Urmiye gölü'nün Kuzeyinde ve batısındaki aşiretlerde, Suriye'deki tüm Kürt bölgesinde, Irak'ta ise Musul ve Sincarda konuşulmaktadır.
- Sorani'nin konuşulduğu yerler ise Irak'ta Revanduz, Köysançak ve Süleymaniye; İran'da Senendaj, Mahabad ve Kirmanşah'tır. Soranice, Irak'ta devlet tarafından kullanılan ve okullarda öğretilen tek Kürt diyalektidir.
- Gorani, hem İran'da hem Irak'ta, Halepçe ve Mervandan, Dinavar, Hamedan, Kirmanşah, Hanekin ve Mandeli'ye dek uzanan bir bölgede hâkimdir. Gorani aynı zamanda Kerkük yakınlarındaki kalabalık Kakai aşiretlerin de kullandığı lehçedir.
- Lor, aynı adı taşıyan bölgenin dili olmakla beraber Kalhur, adını İranlı olan bir Kürt aşiretinden almıştır ve Kirmanşah bölgesinde yaygındır.”⁴³

Goraniler diğer Kürtlerden farklı olarak, İran'da yaygın olan, Zerdüştlük inancından beslenerek kurulan, Hz. Muhammed'in peygamberliğini kabul etmeyen, fakat Ali bin Ebu Talib'in Tanrılığı temeli üzerine dayanan⁴⁴ heterodoks bir Şiî inancı 'Ehli Hak' mezhebine müntesip aşiretlere mensupturlar.⁴⁵

⁴⁰ Philip G. Kreyenbroek and Stephan Sperl, **The Kurds, A Contemporary Overview**, 1. Basım, London and New York, Routledge, 1992, s. 35

⁴¹ **A.g.e** s.139

⁴² Zülfü Selcan **Zazaca bir dildir, hiçbir dilin lehçesi değildir**, Tunceli ve Bingöl Üniversitelerinin isteği üzerine, RTÜK'e sunmak için hazırlanan ve 03.06.2012 de gönderilen inceleme metnidir. www.zazader.org/dosyalar/zulfu_selcan.pdf Erişim: 12.01.2014

⁴³ Deliceoğlu, **A.g.e** s. 18

⁴⁴ Rahim Farrokhnia and Haghighi Reza, **Belief System of Sahneh Ahl-e-haq Sect of Iran**, Hamedan, Kamla-Raj, 2010, s. 90

⁴⁵ Bruinessen Martin Van, **Agha, Shaikh and State: The Social and Political Structures of Kurdistan**, London, Zed Books, 1992 s.23

İKİNCİ BÖLÜM

SURİYE KÜRTLERİ

2.1 Tarihsel Arkaplan

Suriye; M.Ö. 3000 yılına dayanan geçmişinde, Kenanlılar, Fenikeliler, İbraniler, Aramiler, Asurlular, Hititliler, Romalılar, Emeviler, Abbasiler, Selçuklular, Memlükler, Moğollar, Osmanlılar ve Fransızların hâkimiyeti altında kalmıştır.⁴⁶

Miladi 634 yılında İslam topraklarına katılan Suriye, 1516'da Osmanlı'nın Mısır Seferi ile Osmanlı Devleti'ne bağlanmıştır. Bölge, Osmanlı Devleti'nin 1. Dünya Savaşından yenik çıkmasıyla önce İngiltere'ye verilmiş, onlar tarafından da Fransızlara bırakılmıştır. 25 yıllık Fransız Manda yönetimi sonrasında, Fransız kuvvetlerinin 1946 yılında geri çekilmesiyle Suriye Cumhuriyeti bağımsızlığına kavuşmuştur.⁴⁷

2.1.1 Suriye Devleti Öncesi Dönem

İslam kültürüne ilk defa Halit Bin Velid komutasındaki ordunun düzenlediği seferlerle giren Suriye'de, Emeviler büyük imar faaliyetlerinde bulunup, Şam'ı başkent yapmıştır. Bu, Suriye'de yaşayan Araplarla beraber Kürtlerin de Müslüman kimliğine yönelişini hızlandırmıştır.⁴⁸ “İslam'ın bölgede yükselişi Suriye'ye, yeni bir dini/sosyal anlayış ve siyasal bir merkez olma özelliği olma gibi iki ayrı yenilik birden getirmiştir.”⁴⁹

Suriye; siyasi, sosyal ve ekonomik açıdan en parlak dönemini Osmanlı Devleti zamanında yaşamış, Osmanlı hâkimiyetine girdikten sonra konumunun hac güzergâhı üzeri olması ile refah seviyesi büyük oranda yükselmiştir. Osmanlı Devleti, sahip olduğu idari sistem çerçevesinde, bölgenin etno-dini yapısını göz önünde bulundurarak, Suriye coğrafyasını vilayetlere (Suriye, Halep, Beyrut) bölerek yönetmiştir.⁵⁰

Osmanlı Devletinin 1. Dünya Savaşını kaybetmesi, Ortadoğu'da büyük belirsizlik ve karışıklara sebep olmuştur. Savaşı kazanan Fransa ve İngiltere bölgeyi kendi aralarında

⁴⁶ Mustafa Balbay, **Suriye Raporu**, I. Baskı, İstanbul, Cumhuriyet Kitapları Yayınları, 2006, s.16

⁴⁷ Abdullah Manaz, “Dünden Bugüne Suriye”, Stradigma Aylık Strateji ve Analiz e-Dergisi, Sayı 10, Kasım 2013, s.1

⁴⁸ Zisan Şirin Ayrancı **Türkiye-Suriye İlişkileri**, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi SBE, 2006, s.10

⁴⁹ Ahmet Emin Dağ, **Bilad-i Şam'ın Hazin Öyküsü**, 2. Baskı, İHH Vakfı, 2013, s. 13

⁵⁰ Kreyenbroek and Sperl, **A.g.e** s. 143

paylaşırken devletlerin sınırlarını, bu sınırların içinde yaşayan halkların tarihi, kültürel ve siyasi birlikteliklerinden ziyade kendi menfaatleri çerçevesinde şekillendirmişlerdir.⁵¹ Ortadoğu'nun önemli bir bölgesi olan Suriye, önce İngiltere ve Fransa arasında gizli imzalanan Sykes Picot Anlaşması⁵² ile bağımsız bir devlet olarak kurulmuş ardından 1920 yılında imzalan San Remo anlaşması ile de Fransız mandası olmuştur.⁵³ Fransızlar, Manda yönetimi döneminde Nusayrilere, Marunîlere, Dürzîlere özerklikler vererek,⁵⁴ toplumun en alt tabakasını oluşturan ve geneli çiftçilikle uğraşan bu azınlıkların kısa sürede toplumun hâkim gücü haline gelmesini sağlamışlardır. Bugün Suriye'de Esed ailesinin de mensup olduğu Nusayri cemaatinin iktidarı elinde bulundurmasının nedenlerinden biri de bu uygulama olmuştur.⁵⁵

Daha önce kendilerini “Osmanlı Millet Sistemi” içerisinde tanımlayan Suriye Kürtleri, Osmanlı Devletinin 1. Dünya Savaşı sonrasında yıkılmasıyla, tüm dünyada olduğu gibi ortadoğuda da yükselişe geçen milliyetçilik akımlarının da etkisiyle, yeni kimlik arayışlarına girmişlerdir. Fransızlar, kendi egemenliklerini güçlendirmek için, Suriye'de hâkim unsur Sünni Arapları etkisizleştirme politikası gereği tüm azınlıklara özerklikler vermiştir. Fransa Suriye Kürtlerine özerklik vermese de Kürtlerin siyasallaşmasını sağlayacak faaliyetler yürütmeleri için geniş imkanlar sunmuşlardır. Bu çerçevede Ermenilerle Kürtleri işbirliği yapmak için teşvik etmiş ve bu dönemde Hoybun Cemiyeti'nin kurulmasını sağlamıştır.

Fransızlar, ayrıca, 1. Dünya Savaşı'nın sona ermesi ile Türkiye'de ortaya çıkan siyasi iç karışıklıklardan dolayı Suriye'ye göç eden Kürtlere(Hoybuncu) yerleşim konusunda kolaylıklar sağlamışlardır.⁵⁶

⁵¹ Burak Bilgehan Özipek, “En Uzun On Yıl: 11 Eylül Sonrası Ortadoğu”, Ortadoğu Etütleri, Cilt 3, Sayı 2, Ocak 2012 s. 193

⁵² Sykes Picot Antlaşması, Detaylı bilgi için bkz: Celal Çıtak, **Sir Mark Sykes Hayatı ve Ortadoğu'daki İngiliz Politikasının Şekillenmesindeki Rolü**, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 1997

⁵³ Zeynep Songülen İnanç, “Fransa'nın Suriye Politikası”, Birol Akgün (Ed.), **“Suriye Krizi'nde Bölgesel ve Küresel Aktörler (Perspektifler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri)”**, Stratejik Düşünce Enstitüsü, Haziran 2012, s.22

⁵⁴ Mehmet Akif Okur, “Emperyalizmin Ortadoğu Tecrübesinden Bir Kesit: Suriye'de Fransız Mandası”, Gazi Üniversitesi İİBF Bilig, Kış / 2009 sayı 48: s.144

⁵⁵ Abdi Noyan Özkaya, “Suriye Kürtleri: Siyasi Etkisizlik ve Suriye Devleti'nin Politikaları”, Uluslararası Hukuk ve Politika, Cilt 2, No:8, 2007, s.90-116

⁵⁶ Yusuf Sarıınay, “Hoybun Cemiyeti ve Türkiye'ye Karşı Faaliyetleri”, Makale <http://atam.gov.tr/hoybun-cemiyeti-ve-turkiyeye-karsi-faaliyetleri/> Bağlantı: 16.12.2013

Bu dönemde Kürtler, 1927 yılında Celadet ve Kamuran Bedirhan kardeşlerin liderliğini yürüttüğü “Hoybun” adında siyasi bir cemiyet kurmuşlardır.⁵⁷ Türkiye’ye karşı bölücü faaliyetler içinde olan Hoybun Cemiyetine bağlı bir kısım Kürtler, kültürel faaliyetlerde bulunmuş, Kürtçenin Kurmanci lehçesinde dergi ve gazeteler bastırmışlardır.⁵⁸ Hoybuncu Kürtler aynı zamanda Türkiye’de çıkan/çıkartılan Kürt isyanlarının da en büyük destekçileri olmuşlardır.

“25 yıllık Manda yönetimi döneminde Hoybuncu Kürtlerin Suriye’de yaptığı kültürel ve siyasi faaliyetler şöyle sıralanabilir:

- 1930 yılında, Şevket Zülfü liderliğinde, Komela Comerdiya Kurdî adında bir dernek kurulmuştur. Celadet Bedirhan, 1932 yılında, Şam’da, Latin alfabe ile Kürtçe *HAWAR* adlı dergiyi bastırmıştır. *HAWAR* 1942 yılına kadar 57 tane sayının basımı yapmıştır. Celadet, *HAWAR* adlı bir de kitap evi açmış ve Kürtçe 20’ye yakın kitap basımı gerçekleştirmiştir. Celadet, 1941 yılında Kürtçe haftalık *RONAHÎ dergisini bastırmıştır.*”⁵⁹

Atatürk’e suikast girişimi ile ilgili olarak Kasım 1935 tarihinde Suriye’ye incelemelerde bulunmaya giden dönemin Emniyet İşleri Umum Müdürü Şükrü Sökmensüer Fransız Manda Yönetiminden, suikast ile bağlantılı olduğunu iddia ettiği Hoybuncular ile ilgili bazı taleplerde bulunmuş ve Celadet Ali (Bedirhan), Kamuran Ali (Bedirhan), Cemil Paşa ve oğulları, Haco Ağa ve oğulları, Çerkez zabiti Fuat ve Beyrut’ta mukim İspekyan adlı şahısların Suriye topraklarından çıkartılmalarını istemiştir.⁶⁰

1946 yılında Fransızların bölgeden çekilmesi ile gerçekleşen bağımsızlığın ilanı, Suriye’de yeni bir dönemin başlamasına sebep olmuş ve bu döneme ait Suriye Devleti’nin siyasetinin temel belirleyicisi 1948 yılında İsrail Devleti’nin Suriye topraklarında kurulması olmuştur.⁶¹

Fransızların bölgeden çekilmesiyle Suriye’den ayrılan Kamuran Bedirhan, Avrupa’da siyasal Kürtçülük adına lobi faaliyetlerinde bulunmuştur. Kamuran, Mustafa Barzani’nin

⁵⁷ Martin Van, **A.g.e** s.279

⁵⁸Özkaya, **A.g.e** s.94

⁵⁹Veroj, **A.g.e** s.48

⁶⁰ Bilal N Şimşir, **Kürtçülük II 1924-1999**, Ankara, 1. Basım, Bilgi Yayınevi, 2009, s. 99

⁶¹ Demet Gökçınar, **Arap-İsrail uyuşmazlığında Filistin Sorunu**, Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi SBE, 2009, s.4

Kuzey Irak'taki özerklik talebini desteklemek için, Papa 13. Jean, BM Genel Sekreterliği, ABD Başkanlığı, Güney Afrika Birliği Cumhurbaşkanlığı başta olmak üzere bir çok merciye mektuplar göndermiştir.⁶²

Manda yönetimi döneminde Fransızların etnik unsurlara yönelik uyguladığı politikardan dolayı bağımsızlık dönemi siyasal istikrarsızlıkları beraberinde getirmiş, ülkede neredeyse her yıl bir askeri darbe vuku bulmuştur.⁶³

2.1.2 Suriye Devleti Dönemi

Yüzyıllar boyu Osmanlı hakimiyetinde kalan Ortadoğu, I. Dünya Savaşının sona ermesi ile karmaşık bir yapıya büründü. Bölge, Emperyal güçlerin eline geçtikten sonra tüm siyasi yapının ve haritaların değiştiği bir hale dönüştü. Oluşan bu yeni atmosferde bölgede yaşayan halklar yeni kimlik arayışlarına yöneldiler. Suriye artık Fransızların eline geçmişti. Fransa bölgedeki tüm siyasetini toplumun bölünüp parçalanması üzerine kurmuştu. 2. Dünya Savaşı'nın patlak vermesi ile Fransızlara karşı bağımsızlık girişimleri artmaya başlamıştır.⁶⁴

Fransa, 1940'lı yıllardan sonra Suriye'de içerdeki hâkimiyetini kaybetmeye başlamış, çıkan iç karışıklıkları kontrol edemeyecek duruma gelmiş ve 1946'da Suriye'yi terk etmek zorunda kalmıştır. Fransa'nın Suriye'yi terk ettiği gün Suriye'nin bağımsızlık günü olarak kutlanmaktadır. Bağımsızlıktan önce Kürtler de dâhil tek çatı altında hareket eden Suriye'deki etnik ve dini unsurlar,⁶⁵ Fransa'nın bölgeden çekilmesiyle siyasal olarak parçalanmış ve istikrarsızlığa sebep olacak politikalar izlemişlerdir.

Konu ile ilgili çalışma yapan araştırmacılar, bağımsızlığına kavuşan modern Suriye'yi; 1920-45 manda döneminde Nusayrilerin yükselişi, 1946-1963 Sünni hâkimiyeti, 1963-1970 Nusayrilerin birleşmesi, 1970 sonrası Nusayri hâkimiyeti olarak dört temel aşamada değerlendirmektedir.⁶⁶

Kürtler, Fransızların bölgeden çekilmesinden sonra kurulan parlamenter sistem yönetiminin ilk döneminde, kamu hizmeti alma konusunda herhangi bir problem ile

⁶² Şimşir, **A.g.e.** s.103

⁶³ Ozan Nejat Aslan, **Deomokratikleştirme Sürecinde Suriye**, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi OAE, 2006, s.35

⁶⁴ Mercan, **A.g.e** s. 51-52

⁶⁵ Salah Badruddin, **West Kurdistan Syria The Silenced Kurds**, Ahmad Shawkat (Çev.) Kawa, 1999, s. 21

⁶⁶ Ahmet Emin Dağ, **A.g.e** s. 23

karşılaşmamışlardır. Bu dönemde, Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı Cezire bölgesindeki köylerde yeni yollar ve okullar yapılarak devlet önemli hizmetlerde bulunmuştur.⁶⁷

Erkmen'e göre bu dönemde, Araplarla Kürtler arasında yaşanan sorunlar, bölücülük ya da azınlıklara baskı yapmak şeklinde cereyan etmemiştir. Hatta 1949 yılında Suriye'de yapılan üç askeri darbe kürt subaylarının yoğun olduğu gruplar tarafından gerçekleştirilmiştir. Edip Çiçekli ve Hüsnü Zaim gibi Kürt kökenli subayların Suriye'deki darbe süreçlerinde oynadıkları rol önemlidir.⁶⁸

Bağımsızlığına kavuştuktan sonraki ilk 20 yıl içerisinde Suriye, yoğun bir askeri darbe dönemi yaşamıştır. Suriye, 1949 Albay Zaim darbesi, 14 Ağustos 1949 Albay Sami Hınnavi darbesi, 20 Aralık 1949 Albay Edip Çiçekli darbesi, 25 Şubat 1954 Haşim El Attasi Darbesi, 28 Eylül 1961 Abdulkerim Nahlavi Darbesi, 28 Mart 1962 Subay Darbesi, 8 Mart 1963 Ziyad Harrari Darbesi, 23 Şubat 1966 Salah Cedit Darbesi, 13 Kasım 1970 Hafız Esed Darbesi ile oldukça istikrarsız ve anarşi içinde darbeler ülkesi haline gelmiştir.⁶⁹ Ülke, bağımsızlığından Hafız Esed dönemine kadar olan süreci her ne kadar darbelerle geçirmiş olsa da bu dönemde yönetim parlamenter demokrasi şeklinde gerçekleşmiştir.⁷⁰

1954'te devlet başkanı Edip Şişaklı'nın (Çiçekli) devrilmesinden sonra ordu ve devlet yönetimindeki üst düzey Kürtlerin tasfiye edilmesi, Araplar ile Kürtler arasında etnik ayrışmaya yönelik dönemin başlangıcı olmuştur.⁷¹

Kürtlere yönelik kısıtlayıcı politikalar iktidara radikal yöneticilerin gelmeye başladığı 1954 yılından sonra başlamış, 1954–1958 yılları arasında Kürtçe plak ve kaset gibi müzik ürünleri toplatılmış ancak bu uygulamalar sistematik şekilde gerçekleştirilmemiştir.⁷²

Mercan'a göre, 1955 yılında yaşanan Süveyş krizi ve İsrail'in Sina Yarımadasını işgali Suriye siyasetini olumsuz yönde etkilemiştir. Süveyş krizinin ardından Mısır Devlet Başkanı Nasr'ın verdiği tepki ve tüm Arap dünyasının Batı'ya karşı konumlanması ve Arapların tek bir devlet çatısı altında toplanması gerektiği yönündeki çağrılar Suriye'de büyük bir yankı

⁶⁷ Martin Van, **A.g.e**, s.254

⁶⁸ Serhat Erkmen, "Türkiye ve Suriyeli Kürtler: Güven Bunalımı, Tıkanmışlık ve Bir Arada Yaşama," Ortadoğu Analiz, cilt:4 sayı:47, Kasım 2012, s.20

⁶⁹ Barış Adıbelli, **Arap Baharı ve Suriye**, İstanbul, IQ Kültür Sanat yayıncılık, 2012, s. 214

⁷⁰ Sami M Moubayed, **Damascus between Democracy and Dictatorship**, New York, Oxford University Press of America, 2000, s 1

⁷¹ David MC Dowall, **A Nation Denied The Kurds**, London, Minority Rights Publications, 1992, s.122

⁷² Özkaya, **A.g.e** s.90-116

uyandırmıştı. Arap milliyetçiliğinin çok güçlü olduğu Suriye’de Batı aleyhtarlığı artarken her iki Arap devletinin (Suriye ve Mısır) politikaları paralel seyretmeye başladı. Bu yakınlaşma sürecine takiben 1958 yılında Suriye ve Mısır Devlet Başkanlarının ortak bir bildiri yayımlayarak her iki devletin birleştiğini ve yeni devletin Birleşik Arap Cumhuriyeti ismiyle kurulduğunu ilan ettiler.⁷³

Arap milliyetçiliği üzerine tesis edilen, Suriye ve Mısır’ın 1958 yılında kurduğu Birleşik Arap Cumhuriyeti ülkede Arap olmayan unsurlara karşı (Kürtler gibi) dışlayıcı tutumun da artmasına vesile olmuştur. Sadece 3 yıl sürdürülebilen bu birliktelik, siyasi çalkantılar nedeniyle 1961 yılında son bulmuştur. Birleşik Arap Cumhuriyeti Abdülkerim Nahlavi tarafından 1961’de gerçekleştirilen askeri darbe sonrası dağılmış ve iki devlet ayrılmak zorunda kalmıştır.⁷⁴

Bu dönemde artış gösteren Kürt milliyetçiliği ve Irak’ın Kuzeyinde Kürtlerin özerklik için başlattığı siyasal hareketlilik Suriye’de de siyasal bir Kürt partisi açma fikirlerini doğurmuştur.⁷⁵ Osman Sabri, Abid Alhamid Derweş, Şex Mihemed İsa Mehmud ve Hemze Neweran adlı dört kişi Nurettin Zaza telkinleri doğrultusunda bir toplantı tertipleyip ilk Suriye Kürdistan Demokrat Partisi’ni (SKDP) (Partiya Dîmoqrata Kurdîstana li Sûryê) partisini kurmuşlardır. Toplantıda aynı zamanda partinin program ve tüzüğü de oluşturulur.⁷⁶ Partinin kuruluş amaçları arasında; Suriye’de Kürtlere kültürel faaliyetlerde bulunmayı sağlayacak bir Rejimin kurulması, Kürtlerin etnik bir unsur olarak tanınması, Kürt bölgesinde ekonomik kalkınmanın sağlanması hedefleri yer almıştır.⁷⁷ SKDP, Irak’taki kürtlerin lideri konumunda olan Mele Mustafa Barzani’nin 1958 yılında sürgünden tekrar Irak’ın kuzeyine dönmesiyle ilişkiye geçmiştir.⁷⁸

Suriye Kürtlerinin ilk siyasal hareketi olan SKDP partisinin kuruluş tarihinin Arap milliyetçiliğinin zirvede olduğu Birleşik Arap Cumhuriyeti dönemine denk gelmesi 1960

⁷³ Muhammed Hüseyin Mercan, **Suriye, Rejim ve Dış Politika**, 1. Baskı, İstanbul, Açılım Kitap Yayıncılık, 2012, s 57

⁷⁴ Muhittin Ataman, “Suriye’de iktidar Mücadelesi: Baas Rejimi, Toplumsal Talepler ve uluslar arası Toplum,” **Seta Vakfı Rapor No:6**, Nisan 2012, s. 9

⁷⁵ Badruddin, **A.g.e** s. 35

⁷⁶Veroj, **A.g.e** s.49-61

⁷⁷ Mustafa Nazdar, “The Kurds in Syria”, **People Without a Country The Kurds and Kurdistan**, Gerard Chailand, Michael Pallis (Çev.), London, Zed Yayıncılık, 1980, s. 215

⁷⁸ Veroj, **A.g.e** s.49-61

yılında partiye bağlı 5 bin kişinin tutuklanmasına sebep olmuştur.⁷⁹ Bir yıl hapis yattıktan sonra serbest bırakılan parti kurucularından Nurettin Zaza ve Muhammed İsa Mahmut, 1961 yılında yapılan parlamento seçimlerine aday olmuşlarsa da seçim esnasında gözaltına alınarak seçilmelerinin önü kesilmiştir.⁸⁰

Bu dönemde, SKDP partisinin kurulmasının yanısıra, Kürt gençler Mihemed Mela Ahmet, Sami Nami ve Derviş Mela Süleyman gibi kişiler önderliğinde “Demokrat Kürt Gençliği Birliği Derneği” (Komela Yekîtiya Ciwanên Demokratên Kurd) adında bir de dernek kurulmuştur. Osman Sabri ise Kürt Kültürünün Açılımı (Vejîna Çanda Kurdî) adlı bir dernek açmış ve dernek Kürtçe kitaplar basmıştır.⁸¹

2.1.3 Baas Rejimi Dönemi

Kılınçkaya'ya göre, nisbeten laik unsurlar taşıyan Arap milliyetçiliği fikrini ilk işleyen aydınların başında Lübnan'lı yazar Butrus el-Bustani gelir. 1859'da Beyrut'ta verdiği bir konferansta, Arapçılığın bileşenleri olarak, tarih, kan ve dili vurgulamaksızın ifade etmiş, coğrafi sınırlarını tanımladığı bu arapçılığın, Arap edebiyatına sahip çıkarak, onunla övünen herkesi kapsadığını ifade etmiştir.⁸² Müslüman Araplar arasında arapçılığın yayılmasında etkili olan en önemli isim ise 1826-1831 yılları arasında Fransa'da yaşamış olan Rıfa'a el-Tahtavi'dir.⁸³

Suriye'de Arap milliyetçiliğinin önemli kurumu şüphesiz ki Suriye Baas Partisidir. 1943 yılında kurulan ve 1961 yılında Suriye'de darbe ile yönetimi ele geçiren Baas Partisi, liderliğini Ortodoks lider Mişel Eflak ve Salahaddin Bitar'ın yaptıkları Suriyeli bir grup Arap entelektüeli tarafından “Arap Yeniden Diriliş Partisi” (al- Ba'th al-Arab, Arab Resurrection) adıyla kurulmuştur.⁸⁴ Arap milliyetçiliği üzerine tesis edilen Baas Partisi, ideolojik olarak

⁷⁹ David MC Dowall, **A Nation Denied The Kurds**, s.122

⁸⁰ Kinnane, **A.g.e** s. 44

⁸¹ Veroj, **A.g.e** s.49-61

⁸² Kılınçkaya, **A.g.e** s.39-40

⁸³ **A.g.e** s.42

⁸⁴ Özge Özkoç, **Suriye Baas Partisi: Kökenleri, Dönüşümü, İzlediği İç ve Dış Politika (1943-1991)** , Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi SBE, 2007, s. 22

sosyalist ve laik bir yapıya sahiptir.⁸⁵ 1961 yılından itibaren Suriye’yi Baas Partisi yönetmektedir.

Baas, başlangıçta tüm kesimleri içine alan, her unsurun kendisini eşitçe ifade edebileceği bir parti olarak ortaya çıkmış ancak zamanla parti içindeki Nusayriler(Arap Aleviler) partideki ağırlıklarını arttırmaya başlamışlardır. Partinin ideolojisi olan “sosyalizm” de ilk olarak Nusayri ve Dürzîler arasında geniş kabul görmüştür. Sosyalizm ideolojisi sayesinde kırsalda yaşayan bu kesimler zenginlik ve güç elde etmişlerdir.⁸⁶ Modern Suriye devletinin yönetiminin temelinde olan Baas partisinin kuruluş felsefesi parti tüzüğünde şu şekilde ifade edilmiştir:

- Araplar bir ulustur. Bu ulus, tek bir devlet içinde yaşama ve kendi kaderlerini tayin etme hakkına sahiptir.
- Arap anavatanı bölünmez, siyasi ve ekonomik bir bütündür. Hiçbir Arap ülkesi birbirinden ayrı yaşayamaz.
- Arap ulusu kültürel bir bütündür. Arap şuurunun uyanması ile ayrılıkların tümü ortadan kalkacaktır.
- Baas partisi bütün Araplara hitap eden bir Arap partisidir.⁸⁷

“Baas Parti’sinin yapısını klasik anlamda çok partili sistemlerle karşılaştırmak zordur.”⁸⁸ Parti, kendine has yapısı ile sosyalizm ve Arap milliyetçiliğini birleştirmiştir. Partinin asıl amacı Arap yarımadasında yaşayan tüm Arapların tek bir devlet altında toplanmasıdır. Bu yüzden partinin hemen hemen tüm Arap devletlerinde kolları vardır. Hafız Esed’in 1970 yılında iktidarı ele geçirmesi ile Nusayrilik partinin temel bakış açısını belirleyen en önemli faktör olmuştur. Partinin üyelerini az sayıdaki zengin aileler oluşturmaktadır. Parti oluşturduğu tüm politikalarında bu azınlık kitlenin çıkarlarını gözetmektedir. Toplumda hâkim konumda olmayan sınıflar ve büyük ölçüde, Nusayriler, Dürzîler ve Hıristiyanlar gibi Sünni olmayan cemaatler parti içinde etkin durumdadırlar. Bu küçük etnik ve dini unsurların, bölge, aşiret ve mezhep bağlarını kullanarak hem parti içinde hem de orduda yapılanmaları ve bu yolla iktidara gelmeleri modern Suriye siyasetinin temel yapı taşlarını oluşturmuştur.⁸⁹

⁸⁵ Mercan **A.g.e** s.59

⁸⁶ Radwan Ziadeh, **Years of Fear, The Forcibly Disappeared in Syria**, Freedom House, Washinton DC, s, 7

⁸⁷ Balbay, **A.g.e** s. 69

⁸⁸ **A.g.e** s. 70

⁸⁹ Ümit Özdağ, **Küçük Ortadoğu Suriye**, İstanbul, Kripto yayınları, 1. Baskı Kasım 2012 s.23

Suriye’de bugünkü ‘Kürt Sorunu’nun (Kimliksiz Kürtler vs.) temeli, Baas Partisinin darbe sonucu iktidara gelerek uygulamaya koyduğu projelerden kaynaklanmaktadır. Rejim, iktidara gelir gelmez Haseke ilinde Kürtlere yönelik, 23.08.1962 tarihli 93 nolu parlamento kararı gereği nüfus sayımı yaparak⁹⁰ yüzbinlerce Kürdü Irak ve Türkiye’den göç ettikleri iddiasıyla vatandaşlıktan çıkarma faaliyetlerine başlamıştır. Bölgeye göç olduğu doğrudur ama bu sayımdan sadece göç eden Kürtler değil yüzyıllarca Suriye’de yaşayan Kürtler de etkilenmiştir.

Bölgeye Kürt göçünün olmasının birkaç sebebi vardır. Haseke’nin içinde bulunduğu Cezire bölgesinin dünyanın tarıma en elverişli arazilerinden biri olması,⁹¹ Sykes-Picot⁹² Anlaşması gereği çizilen sınırlarla, farklı ülkelerde yaşayan ama aynı aşirete mensup Kürtlerin tekrar bir araya gelme çabaları, Komşu ülkelerde yaşanan siyasi istikrarsızlıklar (Kürt İsyanları vs.) gibi nedenlerle Irak ve Türkiye’den bölgeye göçler yaşanmıştır. Sayım sonucu, 1945’ten önce Suriye’de ikamet ettiğini kanıtlayamayan 120.000 Kürt, vatandaşlıktan çıkarılmıştır.⁹³ Bazı araştırmacılar ve insan hakları örgütleri, bu vatansız Kürtlerin nüfusunun bugün çocuklarıyla birlikte 275–300 bin arasında olduğunu tahmin etmektedir. Bu sayı, şu an Suriye’deki tahmini Kürt nüfusunun % 15-18’ini oluşturmaktadır.⁹⁴

Rejimin bu dönem içerisindeki bir diğer yaptırımı da ‘Arap Kuşağı’ projesi çerçevesinde Kürtlerin yaşadığı bölgelere Araplar yerleştirilerek Kürtleri, iç bölgelere göçe tabi tutması olmuştur.⁹⁵ Rejim, demografik düzenlemeler kapsamında, Hatay’dan sonra Halep, Hama gibi yerleşkelerin Türkiye’ye katılacağı endişesi nedeniyle, Türkiye ve Irak sınırlarına, kültürel irtibatı kesmeyi sağlayacak “Arap Kuşağı” projesini uygulamaya koymuştur.⁹⁶ Proje, uzun süre uygulamada kalmış en son devletin Kamışlı bölgesindeki Amuda ve Derik kentleri arasında 40 model köy oluşturup bu köylere Arapları yerleştirmesiyle son bulmuştur. Bu

⁹⁰ Badruddin, **A.g.e** s. 22

⁹¹ Van, **A.g.e** s. 95

⁹² Sykes Picot Antlaşması, Detaylı bilgi için bkz: Celal Çıtak, **Sir Mark Sykes Hayatı ve Ortadoğu’daki İngiliz Politikasının Şekillenmesindeki Rolü**, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 1997

⁹³ Mc Dowall, **A modern History of the Kurds**, s. 460-480

⁹⁴ Özkaya, **A.g.e** s.90-116

⁹⁵ Badruddin, **A.g.e** s. 54

⁹⁶ Timuçin Kodaman ve Haktan Birsal, “Arap Baharı Rüzgarında Bir Kimlik Arayışı, Arap Milliyetçiliğinden Suriyeliliğe: Bir Suriye Paradoksu”, Süleyman Demirel Üniversitesi SBE Dergisi, C.4, S.7, 2012 s.23

köylere yerleştirilen 7.000 Arap ailesi silahlandırılmıştır.⁹⁷ 70'li yılların sonuna gelindiğinde Hafız Esed, Soğuk Savaş döneminin oluşturduğu yeni uluslararası konjonktür gereği Arap Kuşağı projesini durdurmuştur.⁹⁸

Baas Rejimi, Kasım 1963 tarihinde, Cezire'nin bölgesinin yapısı ile ilgili bir rapor yayınlamıştır. Bildiriyi kaleme alan bölgenin üst düzey güvenlik sorumlularından Muhammed Talab Hilal, Kürtlere karşı uygulanacak 12 adımlı eylem planını şöyle sıralamıştır:⁹⁹

- Kürtlerin mal varlıklarına el koyma, (Batr)
- Cahil bırakma (Tajhil)
- Açlık, yokluk uygulama (Tajwii)
- Türkiye'den gelenleri Türkiye'ye geri iade etme
- Böl ve yönet
- Arap kuşağı projesini uygulama
- İskân politikası uygulama
- Sıkıyönetim
- Kürtleri, Cezire bölgesine yerleştirilen Araplarla sosyalleştirme
- Kürtçe'yi yasaklayıp Arapçayı yaygınlaştırma
- Araplar arasında Kürt karşıtı söylemler yayma
- Kürt dini âlimleri başka bölgelere gönderip yerlerine Arap dini âlimler yerleştirme.

Mustafa Nazdar'a göre bu bildiri, Hilal'in, devlet içinde bakanlığa kadar yükselmesine vesile olmuştur.¹⁰⁰

Baas Rejimi, Suriye devletinin yönetim sistemi üzerinde, Hafız Esed'in 1970 yılında gerçekleştirdiği askeri darbeden hemen sonra yapılan referandum ile halkın oylarının %99'unu alarak Suriye Devleti Cumhurbaşkanı seçilmesi ile mutlak hâkimiyet kurmuştur.¹⁰¹ Daha önce Savunma Bakanlığı ve Hava Kuvvetleri Komutanlığı yapan Suriye'nin ilk Nusayri kökenli Cumhurbaşkanı Hafız Esed, Suriye'de 1970-2000 yılları arasında görev yapmıştır. Esed, yönetimin tüm birimlerini yasama, yürütme ve yargıyı merkezileştirerek totaliter bir

⁹⁷ Nazdar, **A.g.e** s. 217

⁹⁸ MC Dowall, **A Nation Denied The Kurds**, s.123

⁹⁹ Kreyenbroek and Sperl, **A.g.e** s. 152

¹⁰⁰ Nazdar, **A.g.e** s. 217

¹⁰¹ Özkoç, **A.g.e** s. 134

sistem kurmuş kendi dışındaki tüm aktörleri safdışı etmiştir.¹⁰² “Hafız Esed, iktidarı bir başkanlık monarşisinde yoğunlaştırmak için Leninist parti sadakatinden ve bürokratik yönetimden ve aşiret ve mezhep dayanışması kombinasyonundan yararlanmıştır.”¹⁰³

Esed, Baas Rejiminin daha önce Kürtlere yönelik uyguladığı politikaları uygulamaya devam etmiştir. Bu çerçevede önceki iktidarların başlattığı ‘Arap Kuşağı’ projesini birkaç sene daha sürdürmüştür.

Esed, iktidarını sağlamlaştırdıktan sonra, kimliksiz olan yüz binlerce Kürdü Ortadoğu’da istikrarsızlık unsuru olarak kullanmaya başlamıştır. Arap Kuşağı oluşturma girişimlerini durduran Esed, bu sefer dış politikada komşularıyla olan sorunlarında özellikle Türkiye’ye karşı Kürt kartını kullanmaya başlamıştır. Esed, terör örgütlerine eleman ve askeri alan temin ederek Kürtleri bu devletlerin iç işlerine dolaylı müdahale aracı olarak kullanmıştır. Esed, Irak hükümetini zayıflatmak için kendi Kürtlerine baskıyı azaltmış ve Kuzey Irak’taki Kürt hareketlerine destek vermiştir. Esed’in Kürtlere yönelik yumuşama politikalarına girişmesinin bir diğer sebebi de Esed iktidarının, ülkede azınlık olan Nusayri cemaatine mensup olması ve bu nedenle başka bir azınlık olan Kürtleri yanına çekerek Nusayri olmayan Araplara karşı iktidarını güçlendirmeye çalışmasıdır.¹⁰⁴

Hafız Esed’in dış politikası Rusya yörüngeli olmuştur. Suriye Soğuk savaş döneminde ortaya çıkan iki kutuplu siyaset sahnesinde Rusya’nın Ortadoğu kalesi haline dönüşmüştür. Suriye’nin sınır komşusu Türkiye ile sağlıklı ilişkiler geliştirememesinin önemli sebeplerinden biri de bu çift kutuplu siyaset döneminde Suriye’nin Batı’dan ziyade Rusya’nın yanında siyaset yapmayı tercih etmesinden kaynaklanmaktadır. Rusya’nın Soğuk Savaş Döneminde Ortadoğu politikasının en önemli ayağını Suriye’nin, Rusya’nın Akdeniz limanı¹⁰⁵ görevi üstlenmesini tercih etmesidir. Rusya bu dönemde Akdeniz’e Suriye üzerinden girmiştir. “Soğuk Savaş dönemindeki çift kutuplu stratejik yapı, Saul Cohen’in tanımlaması ile “ticarete dayalı deniz gücü” ile “Avrasya kıta gücü” arasındaki çelişki ve dengenin ürünü olan bir jeopolitik rasyonlalitye dayanıyordu.”¹⁰⁶ Rusya bu dönemde Ortadoğu’ya yönelik tüm hamlelerinde Suriye jeopolitiğini etkin bir şekilde kullanmıştır.

¹⁰² Ziadeh, **A.g.e** s.7

¹⁰³ Özdağ, **A.g.e** s.31

¹⁰⁴ Özkaya, **A.g.e** s.90-116

¹⁰⁵ Mercan **A.g.e** s.192

¹⁰⁶ Ahmet Davutoğlu, **Stratejik Derinlik, Türkiye’nin Uluslararası Konumu**, Küre Yayınları, 72. Basım, İstanbul, 2011, s.109

Esed, 1980’li yıllarda daha fazla açılım yaparak tüm Kürt siyasi mahkûmları serbest bırakmış ve Cezire’de altyapı hizmetinin hiç gitmediği birçok Kürt köyüne bu hizmetleri götürmüştür.¹⁰⁷ Kürtler, Hafız Esed döneminde devlete karşı herhangi bir girişimde bulunmamışlardır. Sadece Ekim 1992 tarihinde Kürtlerin vatandaşlıktan çıkarılmasına sebep olan yasanın 30. Yıldönümü nedeniyle yasadışı dört Kürt sivil örgütü, ortak açıklamalar yayınlamıştır. Devlet bu olaydan sonra; Haseke, Rasul Ayn, Kamışlı ve Afrin’de çoğunluğu Kürt Halkçı Birlik Partisine üye olan 260 Kürdü tutuklamıştır.¹⁰⁸

Bu dönemde, Esed iktidarı, azınlıklardan çok Sünni Araplara karşı mücadele vermiştir. Arap dünyasındaki Sünni bloğun en güçlü yapılanması olan Müslüman Kardeşler’in¹⁰⁹ ülke içindeki faaliyetleri 1980’li yıllarda şiddetlenince, Hafız Esed’in onayladığı ve ilk maddesi “İhvan-ı Müslimin (Müslüman Kardeşler) örgütüne üye her kimse suçludur ve idam cezası ile cezalandırılır” olan 49 sayılı kanun; 7 Temmuz 1980 yılında Suriye Halk Meclisi’nde kabul edilmiştir.¹¹⁰ Bu olaydan sonra Suriye Ordusuna bağlı askeri birlikler, Müslüman Kardeşlerin ülkedeki varlığını yok etmek için Suriye’nin Hama kentine yönelik geniş çaplı bir operasyon başlatmışlardır.¹¹¹ ‘Hama Katliamı’ olarak tarihe geçen bu olayda on binlerce insan öldürülmüş ve Suriye’de Müslüman Kardeşler’e büyük bir darbe vurulmuştur.¹¹² Hama katliamı, Nusayri topluluğun kendi içinde dayanışma bağlarını güçlendirmiş ve Hafız Esed’i Suriye’de rakipsiz bir konuma getirmiştir.¹¹³

“Modern Suriye”nin kurucusu Hafız Esed’in 2000 yılında vefat etmesi ile beraber Suriye yönetiminin başına oğul Beşar Esed geçmiştir. Beşar Esed’in asker kökenli olmaması, batıda tıp eğitimi almış biri olması tüm ülkede reformlar yapabileceği ümidiyle sevinçle karşılandığı gibi Kürtler arasında da heyecanla karşılanmıştır.¹¹⁴

¹⁰⁷ **A.g.e** s.90-116

¹⁰⁸ David MC Dowall, **Kürtler**, Zeri İnanç (Çev.), 1. Baskı, Avesta Yayınları, 2000, s. 119

¹⁰⁹ Müslüman Kardeşler (İhvan-ı Müslim) teşkilatı için detaylı bilgi bkz. (Muhammed Hüseyin Mercan, Suriye, Rejim ve Dış Politika, 1. Baskı, İstanbul, Açılım Kitap Yayıncılık, 2012, s 70-73 arası)

¹¹⁰ Mercan **A.g.e** s.73

¹¹¹ Manaz, **A.g.e** s. 1

¹¹² Christopher Phillips, “Syria’s Bloody Arab Spring”, s.39
http://www2.lse.ac.uk/IDEAS/publications/reports/pdf/SR011/FINAL_LSE_IDEAS__SyriasBloodyArabSpring_Phillips.pdf, Bağlantı:27-04-2013,

¹¹³ Özdağ, **A.g.e** s.35

¹¹⁴ Sait Yılmaz, “Suriye Üzerine Oyunlar, Türkiye ve AKP”, 21. Yüzyıl Dergisi, Sayı:31, Temmuz, 2011, s. 29

Beşar Esed yönetime geçer geçmez, Kürtlerin yaşadığı bölgelere yaptığı ziyaretlerde, nüfus kaydı olmayan Kürtler için anayasal düzenleme yapacağını dile getirmiş, demokratikleşme yolunda reform vaatlerinde bulunmuştu. Bu gelişmeler, Kürtler için Suriye’de yeni bir döneminin başlangıcı olacağı ümidini doğurmuştu. Ancak, Beşar Esed’in yönetime geçtiği dönem Ortadoğu için hareketli yılların başladığı dönem olmuştu. Amerika Birleşik Devletlerinde meydana gelen 11 Eylül saldırılarıyla ABD teröre karşı küresel savaş çerçevesinde, “Önleyici Güvenlik” doktrini bağlamında önce Afganistan ardından da Irak’ı işgal etmiştir.¹¹⁵ Bu yeni süreç Suriye’nin iç ve dış politikası açısından bir dönüm noktası olmuştur. Beşar Esed bu dönemde ABD’ye karşı sert tutumlar takınmaya başlamıştır. ABD, Suriye’nin bu tutumları karşısında Suriye’ye yönelik ekonomik yaptırımlar uygulama kararı alarak Suriye’ye her türlü ekonomik yaptırım uygulanması, Suriye’deki Amerikan şirketlerine herhangi bir yardım yapılmaması, Suriye ile diplomatik ilişkiler en asgari düzeye indirilerek gıda ile ilaç dışındaki Amerikan mallarının Suriye’ye ihracının yasaklanması gibi uygulamalar başlatmıştır.¹¹⁶

ABD’nin bu müdahalesi ve ardından Suriye’yi hedef alan yaptırımları Suriye Kürtleri arasında yankı bulmuştu. Kürtler bu dönemden sonra siyasallaşma faaliyetlerine ivme kazandırmışlardır. Bu siyasallaşmanın temel dinamiği olan Büyük Ortadoğu Projesi (BOP)’un¹¹⁷ yarattığı bu siyasallaşma, ilk defa 2004 yılında, Kürtler ile Araplar arasında yapılan bir futbol maçı esnasında etnik bir çatışma yaratmış, devlet görevlileri Kürtlerin üzerine ateş açmış, onlarca Kürt hayatını kaybetmiş ve 2000 kürt kökenli vatandaş da tutuklanmıştır.¹¹⁸ Kürtlerin sokaklara dökülerek devlete ait bina ve araçlara hasar vermesine sebep olan ve kısa sürede bir ayaklanmaya dönüşen bu olay, yönetim tarafından hemen bastırılrsa da, Beşar Esed döneminde Suriye Kürtlerinin etnik algı çerçevesinde devlete karşı ilk başkaldırısı olmuştur.

¹¹⁵ Ahmet Cural, **Bush Doktrini ve Askeri Gücün Önalıcı ve Önleyici Savaş Kapsamında Kullanılması**, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, SBE 2011, s. 155

¹¹⁶ Mercan, **A.g.e** s.150

¹¹⁷ Büyük Ortadoğu Projesi (BOP): Soğuk Savaşın sonlanmasından sonra ABD hükümetlerinin; Ortadoğu’da demokrasiyi yaygınlaştırma iddiası ve 11 Eylül saldırıları sonrası terörizm ile mücadele etmek amacıyla, teröre kaynaklık ettiğini ve demokratik bir rejime sahip olmadığını iddia ettiği Ortadoğu ülkelerine yönelik plan, müdahale ve projelerine BOP denmektedir. Uluslararası kamuoyunda projenin asıl amacının Ortadoğu’da haritaların yeniden çizilmesi, mevcut rejimlerin yıkılması ve petrol kaynaklarının el değiştirmesi olduğu yaygın bir şekilde ifade edilmektedir.(Detalı Bilgi için Bkz: Hakan Akyol, “Büyük Ortadoğu Projesi ve Projenin Demokratikleşme Yaklaşımları Açısından Değerlendirilmesi”, Bahçeşehir Üniversitesi, Küresel Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Programı, İstanbul, 2008 s.38-40)

¹¹⁸ Radwan Ziadeh, **Countries at the Crossroads 2011:Syria**, Washington DC, Freedom House, 2011, s 2

Ayaklanmadan sonra Suriye Kürtlerinin etnik temelli eylemleri artmaya devam etmiştir. 2005 yılında Kürt âlim Maşuk el-Haznevi'nin suikast sonucu öldürülmesi Kürtleri tekrar sokaklara dökmüştür.¹¹⁹ Kürtler bu olayın Suriye askerleri tarafından yapıldığını iddia ederek tekrar yüz binlerce kişinin katıldığı toplu eylemler başlatmışlardır. Bu iki olay Suriye Kürtlerinin Rejime karşı tavır almalarını hızlandırmıştır. Bunun sonucunda Kürtler'in, Suriye'de Arap Baharı'na kısmen hazırlıklı girmiş olabilecekleri yorumu yapılabilir.

ABD'nin Irak'a müdahalesi tüm Ortadoğu'da dengeleri değiştirdiği gibi Suriye Yönetimi'nde de politika değişikliğine sebep olmuştur. Bölgede yaşanan hareketlilik Suriye'nin başlattığı demokratikleşme reformlarının önünü kesmiştir. Baas Rejimi, Irak'tan sonra sıranın kendisine geleceğini düşünerek, Rejimin geleceğini tehlikeye düşüreceği kaygısıyla yapacağı tüm reformları rafa kaldırıp bunun yerine rejimi daha sağlamlaştırmak için baskı politikalarını arttırıp tekrar Hafız Esed dönemindeki içe kapanık devlet anlayışına dönmüştür.

Tunus'ta Aralık 2010 tarihinde işsiz bir gencin kendini yakması ile başlayan Arap Baharı¹²⁰ halk olayları kısa sürede tüm Arap dünyasındaki diktatör rejimlere karşı bir halk ayaklanmasına dönüşmüştür. Olaylar, Mart 2011'de duvarlara hükümet karşıtı söylemler yazan öğrencilerin tutuklanması ve ardından 18 Mart'da yapılan protestolar esnasında güvenlik güçlerinin 4 kişiyi öldürmesi ile Suriye'ye sıçramıştır.¹²¹ 2011 yılına gelindiğinde Kürtlerin yaşadığı bölgelerde de kitlesel eylemler patlak vermiştir. Kürt bölgeleri isyanın başından beri büyük protestolara sahne olmuş, Kamışlı, Afrin, Dirbesi, Haseke, Amuda, Ayn-Al Arab, Ras Al-Ayn, ve Deyr Ez-Zor'da özellikle gençler kitlesel eylemler düzenlemiştir. Ancak bu eylemler zamanla yavaşlamıştır.¹²² Kürtlerin yaşadığı bölgelerde Rejim karşıtı eylemlerin azalmasında temel sebep Rejimin terör örgütü PKK-KKC'nın Suriye cephesi olan PYD'yi Kürtler arasında güçlendirip desteklemesi olmuştur.

Arap Baharı'nın başlamasıyla; Beşar Esed yönetimi, PKK-KCK'nın Suriye cephesi Demokratik Birlik Partisi (PYD) ile yaptığı gizli anlaşmaları çerçevesinde, hapishanedeki Kürtlerin çoğunu serbest bırakmış ve ülkede kimlikleri olmayan Kürtler için anayasal düzenlemeler yapmıştır. Bu yakınlaşma, kimlikleri olmayan Suriyeli Kürtlere vatandaşlık

¹¹⁹Ataman, **A.g.e** s. 32

¹²⁰ Ali Tandoğan, **Arap Baharı Sürecinde Mısır**, Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi, SBE 2013, s. 105

¹²¹ Radwan Ziadeh, **Countries at the Crossroads 2011:Syria**, s 2

¹²² Omar Hossino and Ilhan Tanir, "The Decisive Minority: The Role of Syria's Kurds in the Anti-Assad Revolution," The Henry Jackson Society (Report), March 2012.

hakkını kazanmıştır.¹²³ Esed'in bu tavrı Kürtleri düşündüğünden olmamıştır. Arap Baharından önce çok zayıf durumda olan PYD bu tarihten sonra Rejimin kriz sürecini yönetmek için kuzey sınırındaki projesi görevini almıştır. Rejim bir yandan PYD ile stratejik ilişkiler geliştirirken diğer yandan da, Kürt bölgesinde Rejime karşı direniş gösteren siyasetçilerinin önü kesmeye çalışmıştır. Örneğin, 07 Ekim 2011, Celadet Bedirxan Platformu, Sivil toplum Yaşatma Komiteleri kurucularından ve Gelecek Akım Hareketi'nin lideri Suriyeli muhalif siyasetçi Mişel Temo, Kamışlı kentindeki evinin önünde Cuma günü uğradığı silahlı saldırı sonucu hayatını kaybetmiştir. Temo, ayrıca Suriye Ulusal Meclis'in Yürütme Konseyi'nde yer alan 29 kişiden biriydi. Suikast sonrası birçok Kürt kentinde gösteriler düzenlenmiştir.¹²⁴

Türkiye-Suriye ilişkilerinin zirvede olduğu 2003 yılında terör örgütü PKK-KCK tarafından kurulan PYD, ilk yıllarda Esed Yönetimi tarafından baskıya uğrayıp üyelerinin çoğu tutuklanmış ve bir kısmı da ülkeden sürgün edilmişti. Ancak Arap Baharının Suriye'de etkisini arttırması ile taraflar "ortak menfaatler" ve "ortak düşmanlar" çerçevesinde stratejik ilişkiler geliştirmeye başlamışlardır.¹²⁵ Bu yeni dönem, Beşar Esed'in -Suriye devletinin tarihinde sürekli yaptığı gibi- Türkiye'ye karşı PKK kartını tekrar kullanmaya başlamasına vesile olmuştur. Daha önce olduğu gibi dönem dönem PKK ve Suriye Rejimi arasındaki ilişki on yıllardır iki tarafın karşılıklı menfaati üzerine kurulmuştur. Rejim, PKK'ya askeri varlıklarını oluşturacak alan imkânı sağlarken, örgüt de rejim için, iç ve dış muhaliflerine karşı bir saldırı aracı olarak hizmet etmektedir.¹²⁶

Suriye'deki kriz, Suriyenin demografik yapısı ve uluslararası dengeler açısından önemi nedeniyle, Arap Baharın yaşandığı diğer arap ülkelerinden farklı bir süreç seyri yaşamıştır. "Arap Baharının Suriye ayağı, Nusayri azınlığın iktidardaki etkinliği ve Baas ideolojisi, Esed Rejimine İran, Rusya ve Çin'den sağlanan güçlü dış destek, muhalefetin zayıf ve parçalı yapısı ve batılı ülkelerin çekimser tutumundan dolayı iktidarın değiştiği Arap ülkelerindeki süreçlerden farklı bir seyir izlemiştir."¹²⁷ Suriyedeki gerilim, sadece içerde değil

¹²³ Tuğçe Ersoy ve Ali Semin, "Esed Sonrası Suriye" Bilge Söyleşi 13, Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi, Ağustos, 2012, s. 5

¹²⁴ Mustafa Dağ, "Beşar Esed Dönemi Suriye Kürtleri 2000- 2012 (Kim bu Kürtler? 4)" Erciyes Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi(ERUSAM), 09-04-2012,

¹²⁵ Wissam Matta, "PKK Claims: We Have Not Interfered in Syria So Far," Al-Monitor Gazetesi, August 15, 2012.

¹²⁶ Tejel, **A.g.e** s .77

¹²⁷ Atilla Sandıklı ve Ali Semin, "Bütün Boyutlarıyla Suriye Krizi ve Türkiye", BİLGESAM Rapor No :52, Kasım 2012, s.1

bölgesel ve küresel anlaşmazlıklara da sebep olmuştur. “Kriz Ortadoğu’da Şii-Sünni gerilimine yol açarken, dünyada demokratikleşme hareketlerini destekleyen aktörler ile otoriter yönetimleri destekleyen devletler arasında mücadeleye sebep olmuştur.”¹²⁸

Suriye’nin, dünya siyasetindeki hassas konumu ve iktidarın devlet içinde çok güçlü olması, muhaliflerin başlattığı direnişin kısa sürede başarıya ulaşmasına engel olmaktadır. Suriye’de yaşanacak yönetim değişikliğinin uluslararası güçlerin bölge siyasetini temelden sarsacağından Suriye halkının verdiği mücadelede uluslararası düzlemde yeterli desteği görmemesine sebep olmaktadır. Rejim İran, Rusya ve Çin gibi güçlü ülkelerin verdiği etkin destekle muhaliflere karşı başarılı direniş göstermektedir.¹²⁹ Çin’in ve Rusya’nın BM Güvenlik Konseyi’nin Suriye hakkında yaptırım ve müdahale kararına iki kez veto kararı vermesi¹³⁰, muhaliflere, uluslararası arenadan gelecek desteği de kısıtlamaktadır. Ayrıca İran, Suriye’de rejimin devamlılığından yana etkin politikalar izlemektedir.

2.2 Suriye’nin Demografik Yapısı içinde Kürtler

Suriye’nin, sahip olduğu etnik ve dini farklılıkları, ülkenin coğrafi konumu ve Orta Doğu’nun önemli devletleriyle komşu olması onu Ortadoğu’da hassas bir konuma getirmektedir. Etnik yapının çeşitli olmasının yanı sıra modern Suriye tarihinin şekillenmesinde en önemli unsur dini ve mezhepsel grupların yönetim üzerindeki etkinliği olmuştur.¹³¹

Suriye coğrafyasının birbirinden kopuk ve izole bir şekilde olması, sosyolojik yapıyı etkileyerek etnik ve dini yapının çeşitli olmasına sebep olmuştur. Tarihte ve günümüzde farklı etnik-dini unsurlar Suriye’nin farklı coğrafi parçalarında yaşamaktadırlar. Bu dağınıklık ülkede heterojen bir toplum oluşmasına sebep olmuştur. Suriye halkı, Araplardan ve farklı etnik gruplara mensup olan çeşitli azınlıklardan oluşmaktadır. Araplar yaklaşık olarak nüfusun % 90’ını oluştururken, % 10’luk kısım ise Kürtler, Türkmenler, Çerkezler, Ermeniler, Süryaniler ve Yahudilerdir. Nüfus, dine göre alt gruplara ayrıldığında, % 68’sinin Sünni

¹²⁸ A.g.e s.1

¹²⁹ Anşel Pfeffer, **Erdoğan Esed’in Kaderini Elinde Tutuyor**, Ertuğrul Aydın (Çev.), İstanbul, Dübam Yayınları, 2011 Kasım, s. 20

¹³⁰ Birol Akgün, “Suriye Krizi’nde Bölgesel ve Küresel Aktörler (Perspektifler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri)”, Stratejik Düşünce Enstitüsü, Haziran 2012, s.9

¹³¹ Mercan, A.g.e s. 20

Müslüman,¹³² % 20'ye yakını Aleviler (Nusayriler), Dürzîler ve İsmailiyye gibi Şiiiler ve % 10'unu da Hıristiyanlar oluşturmaktadır. Nusayrilerin oranı % 12- 13'tür. Suriye'nin küçük Yahudi azınlığı ise 1990'larda yaşanan göçlerle ortadan kalkmıştır.¹³³

Suriye'de Müslümanları Sünniler, Nusayriler ve Dürzîler oluştururken, Hıristiyanlar; Rum Ortodokslar, Rum Katolikler, Ermeniler, Süryani Ortodokslar, Süryani Katolikler, Marunîler, Keldaniler ve Protestanlar gibi çok çeşitli mezheplere ayrılmışlardır.¹³⁴

Suriye'deki Sünni Müslümanlar, yönetim algılamaları, rejim karşısındaki duruşları, fıkıh anlayışları gibi çeşitli konularda kendi içinde büyük farklılıklara sahiptir. Buna ek olarak Şam ile Halep arasındaki Sünni topluluklar arasında da geleneksel açıdan geniş ayrılıklar vardır.¹³⁵ Gelenek üzerindeki hâkim inanç Sünnilik olsa da devlet üzerindeki güçleri zayıftır. Sünniler, Lazkiye ve Süveyda dışındaki yerlerde hemen hemen en yaygın gruptur. Nusayriler darbe ile ülke yönetimini ele geçirmeden önce İslam döneminde bölgedeki hâkim siyasi otorite Sünniler olmuşlardır. Şuan itibari ile yönetime karşı en etkin muhalif grup olarak yapılan Sünniler, Müslümanlar Kardeşler grubu olarak siyaset yapmaktadırlar.

Nusayrilik ise; İslamiyetin içinde Ehlilbeyte tabi bir Alevi fırkasıdır. Gizlilik esasına bağlı bir inanç yapısına sahip olan Nusayriler, en çok Suriye'de bulunmakla beraber Türkiye'de Mersin, Tarsus, Adana, İskenderun, Antakya, Samandağ hattında yaşamaktadırlar. Türkiye'de ve Suriye'de yaşayan Nusayriler arasında inanç ve akide bakımından hiçbir fark yoktur. Arap etnisitesinden olan Nusayriler, halk arasında Arapçada çiftçi anlamına gelen "Fellah"¹³⁶ olarak isimlendirilirler. Nusayrilere "Fellah" denmesinin nedeni ise bu insanların yüzyıllarca büyük toprak ağalarının yanında çalışarak çiftçilik yapmalarıdır.¹³⁷

Nusayri sözcüğünün kökeninin; Nusayriliğin kurucusu sayılan Muhammed bin Nusayr'ın isminden veya Susayra dağlarından geldiği iddia edilmektedir. Topluluğun dini inanışının bir akidesi olan, gizlilik esasını nedeniyle, dini birtakım ritüellerin açık açık

¹³² Kaan Gaytancıoğlu, **Soğuk savaş Sonrası Dönemde Türkiye-Suriye İlişkilerinin Ortadoğu Politikalarına Etkisi**, Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi SBE, 2008, s 23

¹³³ Osman Bahadır Dinçer ve Gamze Coşkun, "Mayınlı Arazide Yürümenin Adı: Suriye'de Değişimi Zorlamak", USAK Raporları 11-04, Ankara, Mayıs 2011, s. 5

¹³⁴ Mohja Kahf, "Then and Now: The Syrian Revolution to Date", Friends for a Nonviolent World Publishing, February 28, 2013, s.3

¹³⁵ Dinçer ve Coşkun, **A.g.e** s. 5

¹³⁶ Fellah: Arapçada "Çiftçi" demektir.

¹³⁷ Esin Demirbaş, **Etnik Azınlıklar, Kültürel Entegrasyon ve Medyada Temsil: Nusayri Topluluğu Örneği**, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi SBE, 2003-2004, s. 81

anlatılmamış olması, çarpıtmalara neden olmuştur.¹³⁸ Nusayriler ayrıca Hz. Ali'nin ilah olduğuna inanır ve şeriatın hem batını hem de zahiri yönü olduğunu iddia ederler.¹³⁹

Suriye'de hâlihazırda devletin tüm organlarına hâkim olan Nusayriler, yüzyıllar boyu halktan izole bir şekilde dağlarda yaşamışlardır. Nusayriler, Fransız himayesi (1920-1946) altında oldukları dönemde isimlerini alevi olarak değiştirmişlerdir. Esed'in Nusayri olması sebebiyle 1970'lerden beri ülke yönetiminin tüm kilit pozisyonlarına Nusayriler yerleştirilmiştir.¹⁴⁰

Suriye'de yaygın olan bir diğer inanç ise İsmailiyye'dir. Cafer es-Sâdık'ın 148/765 yılındaki ölümünden sonra, imametini Cafer'in en büyük oğlu İsmail ve onun oğlu Muhammed b. İsmail ve soyundan gelen imamların hakkı olduğunu iddia eden Şîî gruba İsmâiliyye/İsmaililer denir. Günümüzde İsmailiyye'nin alt kolu olan Nizariler sadece Suriye'de Misyaf ve Kadmus bölgelerinde bulunmaktadır.¹⁴¹

Suriye Dürzîleri ise genel olarak ülkenin güneyindeki El-Süveyda ilinde yaşarlar.¹⁴² Dünyada toplam Dürzî nüfusunun 2012 tahmini 450 bin olduğu düşünülmektedir. Suriye'deki Dürzîler; Halep, Şam, Cebelidürz ve Golan bölgelerinde yaşamaktadır. Dürzî nüfusunu 2 milyona kadar çıkararak araştırmacılar da vardır¹⁴³. Kapalı bir toplum olan Dürzîlerin dünya üzerinde esas vatanları Suriye'dir. Nüfusları az olmasına rağmen ülkenin ekonomik ve siyasi hayatında oldukça etkili olan Dürzîlerin, Baas rejimi ile ilişkileri iyidir.

Suriye'de Müslümanlardan sonra en büyük dini grup Hıristiyanlar ise, Hıristiyanlık tarihinin en eski kiliselerinden bazılarının Suriye'de bulunmasından dolayı kendilerini Suriye'nin en kadim halkı olarak görmektedirler. Bütün Doğu Kiliseleri Suriye'de yer almakta ve neredeyse tüm Hıristiyan mezheplerine mensup halklar Suriye'de yaşamaktadır. 1950'li yıllardan günümüze devam eden göç, düşük doğum oranı buna karşılık

¹³⁸ **A.g.e** s. 83

¹³⁹ İlyas Üzüm, "Türkiye'de Alevi/Nusayri Önderlerinin Eserlerinde İnanç Konularına Yaklaşım", İslam Araştırmaları Dergisi, Sayı 4, 2000 s.179

¹⁴⁰ Dinçer ve Coşkun, **A.g.e** s. 6

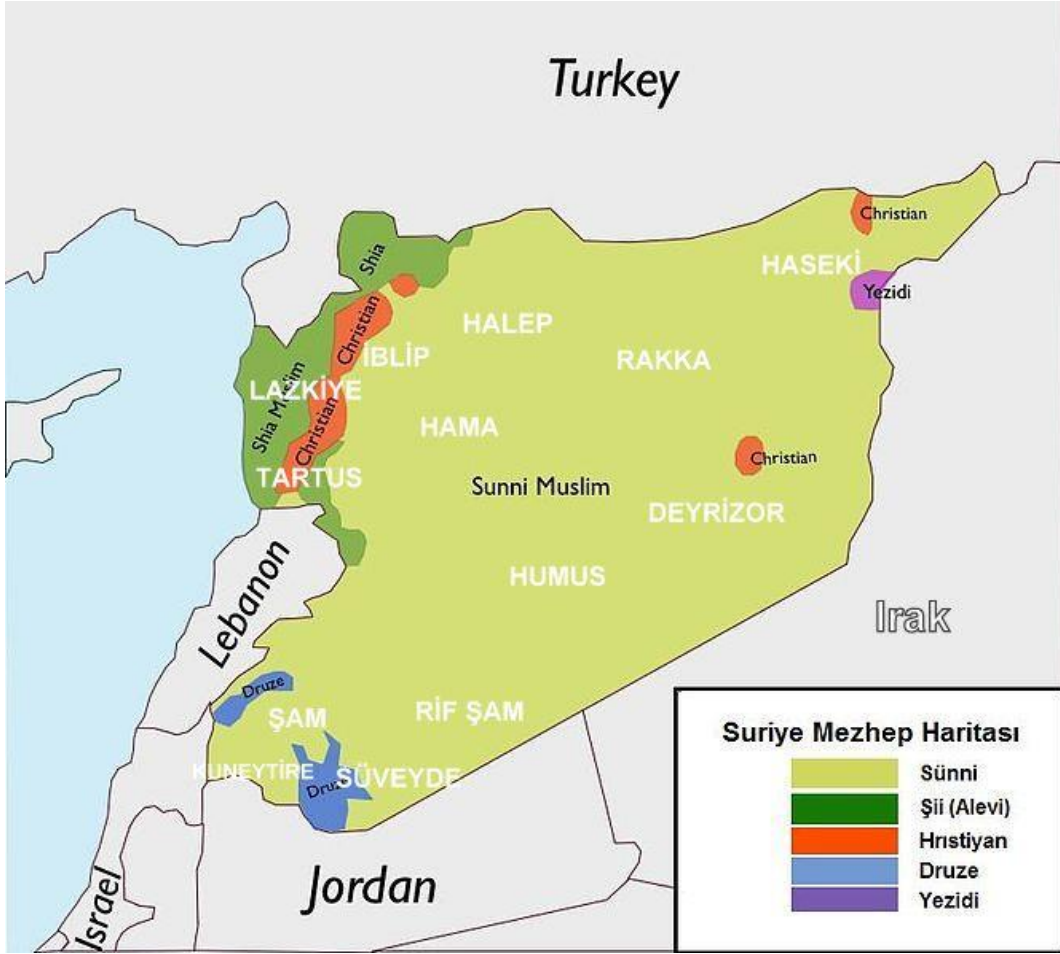
¹⁴¹ Muzaffer Tan, "Tarihsel Süreçte İsmaililik ve Yaşadığı Farklılaşmalar", İlahiyat Fakültesi Dergisi, 17:2 (2012) S.111-136

¹⁴² Frederic C. Hof, "Sectarian Violence in Syria's Civil War: Causes, Consequences, and Recommendations for Mitigation", Rafik Hariri Center for the Middle East, 2012, s.1

¹⁴³ Yusuf Gökalp, "Bölgesel Sorunların Çözümünde Mezhep Faktörünün Yeri ve Önemi", 2. Bölgesel Sorunlar ve Türkiye Sempozyumu, 1-2 Ekim 2012, s. 178

Müslümanların hızlı nüfus artışı neticesinde şu an itibarıyla Suriyeli Hıristiyanların nüfusunun eskiye nazaran çok daha düşük olduğu düşünülmektedir.¹⁴⁴

Hıristiyanlar, Manda yönetimi ve Baas rejimi dönemlerinde inançlarını yaşama adına her hangi bir baskıya uğramamışlardır. Hatta Noel ve Paskalya gibi Hıristiyan bayramlar, devlet tarafından resmi olarak kutlanmaktadır.¹⁴⁵ Suriye Hıristiyanları şehir merkezinde ikamet eder ve halkın orta sınıfını teşkil ederler. Hıristiyanlar, ülkede Arap milliyetçiliğinin yaygınlaşmasında öncü rol oynamıştır.¹⁴⁶

Harita: Suriye’de Din/Mezhep Haritası¹⁴⁷

Suriye’de Araplar dışında bulunan diğer etnik gruplara baktığımızda;

¹⁴⁴ Oytun Orhan, Kaos ve Otoriterlik İkileminde Suriye Hıristiyanları, Ortadoğu Analiz, Temmuz 2012 - Cilt: 4 Sayı: 43, s.9

¹⁴⁵ Dinçer ve Coşkun, **A.g.e** s. 7

¹⁴⁶ Özkoç, **A.g.e** s. 22

¹⁴⁷ Kaynak: Topraksuenerji.org Sitesi, “Suriye’de din/mezhep “ <http://topraksuenerji.org/?p=359>, bağlantı:12.01.2014

Çoğunlukla, Lazkiye ve Halep olmak üzere iki ana bölgede yaşayan Türkmenler, Kürtler gibi İslamın Sünni mezhebine bağlıdırlar. Suriye Türkmenleri, genel olarak 1945, 1951, 1953 ve 1967 yıllarında Türkiye'ye toplu olarak göç etmişlerdir. Sayıları net olarak bilinmeyen bu göçmenler, Türkiye'de Kırıkhan, İskenderun ve Adana'ya yerleştirilmişlerdir. Lazkiye merkezi ve civarında toplam 265 Türk köyü bulunmaktadır.¹⁴⁸ "Suriye Türkmenlerine Bayır-Bucak Türkleri de denilmektedir. Suriye'nin Akdeniz kıyılarında, başta Lazkiye şehir merkezi olmak üzere Basit,Bayır, Behlülüye, Kesap nahiy ve köylerinde; Halep şehir merkezi, Kürtdağı, Cerablus, Mümbiç, Musabeyli, Azez nahiyeleri ve yörelerinde, ayrıca Humus merkezinde Türkmenler yaşamaktadır. Suriye hükümeti, Türkçe yer adlarını Arapça'ya çevirmiştir. İsabeğli "İseviye", Kabamazı "Belutiye", Tırınca "ümitüyur", Karınca "Behlülüye" olmuştur. Suriye'de yaşayan Türkmenlerin nüfusu hakkında verilen rakam Türkmen olmayan kaynaklara göre tahmini 100.000-500.000'dir. Suriye Türkmen Meclisi Başkanı Semir Hafız'ın verdiği rakamlara göre ise Halep'in kuzeyinde yer alan bölgede yaklaşık 1.000.000, Humus çevresinde 700.000, Lazkiye çevresinde 270.000, Rakka ve çevresinde 40.000, Haseki'de 40.000, Golan tepelerinde 150.000 ve Şam'da 50.000 civarında Türkmen yaşamaktadır.¹⁴⁹

Şam	460.000
Halep	975.000
Hama	350.000
Humus	835.000
Lazkiye	385.000
Tartus	50.000
Rakka	120.000
Idlib	25.000
Dera	75.000
Kuneytra	50.000
Diğer Bölgeler	175.000
TOPLAM	3.500.000

Şekil: Türkmen Kaynaklara Göre Suriye Türkmen Nüfusu (Araplaşmış Türkmenler de dahildir.)¹⁵⁰

Osmanlı Devletinin dağılmasından sonra Suriye Türkmenleri ekseriyet itibari ile dillerini unutmuş ve Araplaşmışlardır. Suriye'de Türkmenleri bir arada tutan her hangi bir teşkilat yoktur. Türkçe çıkan yayın organları, 1922'den 1937'ye kadar "Doğru Yol" ve

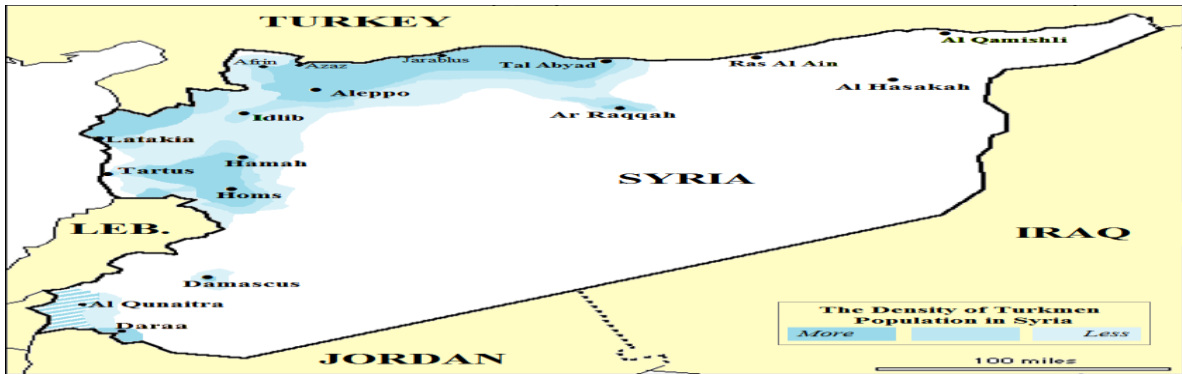
¹⁴⁸ Gaytancıoğlu, **A.g.e** s 27

¹⁴⁹ Turkomania.com İnternet Sitesi, "Suriye'de Türkmen Nüfusu", <http://www.turkomania.org/tr/suriye-turkmenleri-suriyede-turkmen-nufusu.html>, Bağlantı: 22.01.2013

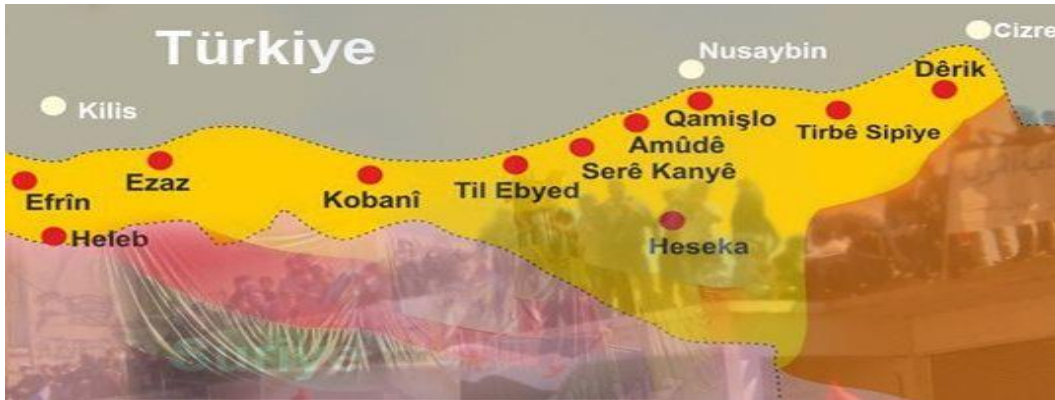
¹⁵⁰ Turkomania.com İnternet Sitesi, **A.g.b**

"Vahdet"tir.¹⁵¹ Suriye Türkmenlerinin yaşadığı yerleşim yerleri aşağıdaki haritada gösterilmiştir.

Türkmenleri tek bir çatı altında toplayan bir teşkilata Esad Rejimi izin verilmemiştir. Arap baharı olayları ile başlayan Suriye iç savaşının ardından Türkmenler, Suriye Demokratik Türkmen Hareketini ve Suriye Türkmen Ordusunu tek bir çatı altında toplamışlardır. Genel olarak Halep, Humus, Hama, Lazkiye, Golan Tepeleri, Şam, Dara ve İdlib gibi önemli şehirlerde ve bu şehirlere bağlı köylerde yaşayan Suriye Türkmenleri bu yeni dönemde Esad rejimine karşı ayaklanmıştır.¹⁵²

Harita: Suriye'de Türkmen Yerleşim Yerleri¹⁵³

Harita: Suriye'de Kürt yerleşim yerleri¹⁵⁴

¹⁵¹ Suriye'de Yaşayan Türkler, <http://www.unibozkurt.com/s135-suriyede-yasayan-turkler.html>, Erişim: 21.12.2013

¹⁵² Turkomania.com İnternet Sitesi, **A.g.b**

¹⁵³ Harita kaynak:Turkomania.com İnternet Sitesi, "Suriye'de Türkmen Nüfusu", <http://www.turkomania.org/tr/suriye-turkmenleri-suriyede-turkmen-nufusu.html>, Bağlantı: 22.01.2013

¹⁵⁴ Kaynak: Surecanaliz.org Sitesi, "Suriye Kürtleri" <http://www.surecanaliz.org/makale/suriye-kurtleri>, Bağlantı: 12.01.2014

Yukarıdaki iki haritadan da anlaşılacağı gibi Türkmen yerleşim merkezleri genelde Suriye'nin kuzeybatı kısmında, Kürt yerleşim birimleri ise kuzeydoğu kısmında yoğunluk göstermektedirler.

Suriye'de Araplardan sonra en kalabalık etnik grup Kürtlerin çoğunluğu Türkiye sınırına yakın bölgelerdeki köylerde ve kısmen de Şam merkezde yaşarlar.

Dört yüzyıl boyunca Osmanlı Devleti hâkimiyetinde yaşayan Suriye Kürtleri, Mayıs 1916 tarihinde İngiltere ve ile Fransa arasında gizlice imzalanan Sykes Picot Anlaşması ile başlayan sürece müteakıp Fransız hâkimiyetine girmişlerdir.¹⁵⁵

Sykes Picot Antlaşması, Osmanlı Devleti'nin Ortadoğu'daki topraklarının Fransa ile İngiltere arasında paylaşımı adına Araplardan sonra Kürt toplumu üzerinde de etki yaratmıştır. Savaştan sonra Kürtlerin yaşadığı coğrafyanın bir kısmı 2 yeni Arap devletinin; Suriye ve Irak'ın sınırlarının içinde kalmıştır.¹⁵⁶ Böylelikle Suriye coğrafyasında kalan Kürtler "Suriye Kürtleri" adını almıştır. 25 yıllık manda yönetiminin 1946 yılında Fransızların bölgeden çekilmesiyle Suriye Kürtleri, 1946-63 yıllarında Sünni Arap hâkimiyeti altında geçirmiş ve 1970 yıllarından itibaren de Alevi(Nusayri) hâkimiyetine girmişlerdir. Kürtler, Suriye'deki en büyük etnik azınlığı oluşturmaktadırlar. Suriye Kürtlerinin sayısının ülke nüfusunun yüzde 10'u (2 milyon) civarı olduğu tahmin edilmektedir.¹⁵⁷ Ancak bu sayı değişik kaynaklarda farklı şekillerde verilmektedir. Kürtler kendileri ise sayılarının 4 milyon¹⁵⁸ civarında olduklarını iddia etmektedirler. Şimdiye kadar güvenilir resmi bir sayım yapılamadığından Suriye'deki Kürt nüfusu hakkında söylenen her şey sadece birer tahmin olarak kalmaktadır.

Suriye'nin kuzey bölgesinde bulunan Kürt aşiretleri doğudan batıya doğru sıralanışı şu şekildedir:

- 1- Mîran/Koçe Aşireti: Dêrik bölgesinden Rimela şehrine kadar olan bölgede bulunurlar.
- 2- Hesinan Aşireti: Dêrik bölgesinden Dicle nehrinin güney kısmına kadar olan bölgede bulunurlar.
- 3- Aliyan Aşireti: Rimêlan ve Çilaxa civarında bulunurlar.

¹⁵⁵ Harriet Montgomery, **Suriye Kürtleri**, 1. Baskı, Avesta Yayınları, 2007, s. 18

¹⁵⁶ Martin Van, **A.g.e** s.13

¹⁵⁷ C. Hof, **A.g.e** s.1

¹⁵⁸ Jawad Mella, **Kurdistan and The Kurds A Divided Homeland and a Nation without State**, London Western Kurdistan Association Publications, 2005, s. 26

- 4- Hevêrka Aşireti: Tirbe Spiyê bölgesinde bulunurlar.
- 5- Aşitan Aşireti: Qamişlo bölgesinden Cerahê çayının güneyine kadar olan bölgede bulunurlar.
- 6- Bobelan Aşireti: Qamişlo'un doğusunda bulunurlar.
- 7- Mêrsînî Aşireti: Amûdê'nin doğusunda bulunurlar.
- 8- Gabara Aşireti: Amûdê'nin Güneyinde bulunurlar.
- 9- Deqorî Aşireti: Amûdê bölgesinde bulunurlar.
- 10- Milan Aşireti: Amûdê'nin batısında bulunurlar.
- 11- Kîkan: Dirbêsiyê bölgesinde bulunurlar.
- 12- Millî Aşireti: Serê Kaniyê'nin doğusunda bulunurlar.
- 13- Berazî Aşireti: Kobani bölgesinde bulunurlar.
- 14- Kîtikan Aşireti: Afrin'de bulunurlar.
- 15- Şêxan Aşireti: Bilbil ve Reco bölgelerinde bulunurlar.
- 16- Cûmî Aşireti: Afrin Cinderesi bölgesinde bulunurlar.
- 17- Amkî Aşireti: Şiyê ve Reco bölgelerinde bulunurlar.¹⁵⁹

Suriye Kürtleri, yüzyıllardır Suriye'de yaşayan, ülkenin farklı kısımlarına yayılmış, Şam dahil olmak üzere Hama ve Humus gibi kentlerde de varlığını sürdüren bir grup ile çoğunluğu Türkiye'de yaşayan Kürtler ile yakın akrabalık bağı olan ve yaklaşık son 90 yıl içinde Suriye'ye yerleşen Kürtlerden oluşan grup olmak üzere iki farklı kategoride ele alınabilirler. Yerleşik Kürtlerin Selahattin Eyyübi döneminden günümüze kadar Suriye'deki Kürt varlığını temsil ederken, ikinci grup ise Türkiye'deki Ağrı ve Dersim ayaklanmalarından sonra Türkiye'yi terkeden ayrılıkçı Kürtlerin Suriye'ye göçleri ile çoğunluğu Suriye'nin kuzeyindeki Halep, Rakka ve Haseke vilayetine dağılmış olan Kürtlerden meydana gelmektedir.¹⁶⁰

Bilal Şimşir, Türkiye'de karıştıkları isyanlardan dolayı Suriye'ye göç eden Kürtleri 5 dönemde ele almaktadır:¹⁶¹

1. “Ali Galip” olayı sonrası Suriye'ye sığınan Kürtler (Eylül 1919)
2. Milli Aşireti ayaklanması üzerine Suriye'ye sığınan aşiret reisleri ve ağaları (1920)
3. Büyük Zafer üzerine Suriye'ye göç eden Kürtler

¹⁵⁹ Veroj, **A.g.e**, s.38

¹⁶⁰ Erkmen, **A.g.e** s.20

¹⁶¹ Şimşir, **A.g.e** s.66

4. 150'lik¹⁶² listede yer alan Kürtler

5. Şeyh Sait ayaklanmasının bastırılmasından sonra Suriye'de Fransızlara sığınan Kürtler,

Suriye Kürtleri ilk kez 2004 yılında “Kamışlı Olayları”ndan sonra uluslararası alanda gündeme gelmeye başlamışlardır. 30 yıldan beri Kürtleri iç ve dış politikada bir kart olarak kullanan Esed Rejimi, Suriye Kürtlerinin siyasallaşması ve Kamışlı olaylarının gelişmesi sonucu bu kartı artık kaybetmeye başlamış,¹⁶³ Arap Baharının Suriye’de etkisini göstermesi ile bölgede PKK-KCK terör örgütünün Suriye yapılanması olan PYD’nin güçlenmesi/güçlendirilmesi sonucu Kürtleri tekrar kendi geleceği adına kullanmaya başlamıştır. Arap Kuşağı ve Haseke Nüfus Sayımı, Baas Rejiminin Suriye Kürtlerinin yakın tarihte demografik yapısını etkileyen iki temel projesi olmuştur.

Suriye’de bulunan Ermeniler ise, bir kısmı tarih boyunca Suriye bölgesinde yaşamış olmakla beraber diğer kısmı da Osmanlı Döneminde, Anadolu’da çıkan karışıklıkları önlemek için devletin çıkardığı Devlet Tehcir Kanununu ile Suriye’ye göç eden Anadolu Ermenisidir.¹⁶⁴ Halep, Suriye’de Ermenilerin en önemli yaşam kentidir.¹⁶⁵ Nüfusun % 4’ünü oluşturan Ermeniler, Suriye’de “asimile olmamış” olan en büyük azınlık gruplarından birisini oluşturmaktadır. Ermeniler, kendi dillerinde konuşmakta, kendi okullarında eğitim görmekte, kendi gazetelerini okumakta ve kendi geleneklerini sürdürmektedirler. Çoğunluğu, Ermeni Ortodoks Kilisesi’ne, çok az bir kısmı da Ermeni Katolik Kilisesi’ne bağlı bulunmaktadır.¹⁶⁶

Ülkedeki Yezidilerin nüfusu ise yaklaşık olarak 20.000’dir¹⁶⁷. “Yezidiler kendilerini, Kürtçe konuşmalarına rağmen, ne tarihsel ne de ruhsal olarak “Kürtlük” üzerinden tanımlamamışlardır. Bunda inanç farklılığının etkisi olmakla birlikte, iddia edilen “Yezidi katliamları”nın anılarına dayanan “düşmanlaştırma” en önemli faktördür. Osmanlı Devleti’nde Yezidiler, ehli kitap içinde sayılmadıkları ve Müslümanlıktan sapmış bir toplum

¹⁶² 150'liler: Lozan Barış Antlaşması gereğince çıkarılan genel af dışında bırakılmış 150 tanınmış mahkum (Detaylı bilgi için bkz, Bilal Şimşir A.g.e s.65)

¹⁶³ Tejel, A.g.e, s.80

¹⁶⁴ Van, A.g.e s.271

¹⁶⁵ Yusuf Halaçoğlu, **Sürgünden Soykırımı Ermeni İddiaları**, 1. Baskı, İstanbul, Babiali Kültür Yayıncılığı, , 2006 s.27

¹⁶⁶ Gaytancıoğlu, A.g.e s 26

¹⁶⁷ Yusuf Öz, **Mardin Yezidileri, İnanç, Sosyal Hayat ve Coğrafi Dağılım**, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi SBE, 2007, s. 123

olarak kabul edildikleri için Osmanlı millet sisteminin dışında bırakılmışlardır.”¹⁶⁸ Günümüzde etno-dini bir yapıya bürünen Yezidilik, inanç olarak Ortadoğu’da XII. y.y.’da zahir etmiştir.¹⁶⁹

Haseke Nüfus Sayımı (1962)

Suriye’de, 1962 yılında, sadece Cezire (Haseke) bölgesinde yaşayan Kürtlere yönelik yapılan nüfus sayımında,¹⁷⁰ Manda Yönetimi öncesinde ülkede yaşadığını ispatlayamayan Kürtler ülke vatandaşlığından çıkarılmışlardır. Vatandaş olarak kabul edilmeyen bu Kürtler sayımdan sonra resmi olarak “Ecnebi” (yabancı) kategorisinde nitelendirilmişlerdir.¹⁷¹ Suriye kökenli olmadığı ve Türkiye’den veya Irak’tan Suriye’ye göç ettikleri iddia edilen bu insanların sayısının şuan 300 bin civarında olduğu tahmin edilmektedir. Geneli köylerde yaşayan bu insanlar, Suriye’nin en fakir tabakasını oluşturmakta ve Suriye’de “nan u pivaz” (ekmek ve soğan) yiyenler olarak adlandırılmaktadırlar. Vatandaş olarak tanımlanmadıklarından dolayı bu insanların yaşadığı köylerde devlet son zamanlara kadar sağlık, eğitim ve altyapı hizmetleri vermemiştir.¹⁷²

Nüfus sayımı sadece göç eden Kürtleri hedef almamış, yüzyıllarca Suriye’de yaşayan Kürtleri de etkilemiştir. Örneğin 1950’li yıllarda Suriye’de Genel Kurmay Başkanlığı yapmış Tevfik Nizamettin ve ailesi nüfus sayımı neticesi yabancılar kategorisine dahil edilmiştir. 1928 yılında parlamento üyeliği yapmış ve Suriye Şeref Madalyası almış Halil İbrahim Paşa ve ailesi, dört asırdan beri Yukarı Cezire bölgesinde hüküm süren Milan aşiretinden insanlar, gibi binlerce insan bu şekilde vatandaşlıktan çıkarılmıştır¹⁷³

Kreyenbroek’e göre hem Arap Kuşağının oluşturulmaya çalışılması hem de Kürtlerin kimliklerine el koyulmasının önemli sebeplerinden biri de Kürt bölgesindeki Karacok ve Remilan tepelerinde petrol bulunmasıdır. Çünkü aynı dönemde Irak Kürtleri Irak Baas’ından otonom bölge talebinde bulunmuş Suriye Kürtleri de bundan siyasal olarak etkilenmişti.¹⁷⁴

¹⁶⁸ Şakire Çelik, “Yezidilerin Yaşam Pratikleri ve Kimlik Algısı”, Mukaddime, Sayı 4, 2011, s.168

¹⁶⁹ Öz, **A.g.e** s. 1

¹⁷⁰ Arslan, **A.g.e** s. 15

¹⁷¹ Badruddin, **A.g.e** s. 67

¹⁷² Kreyenbroek and Sperl, **A.g.e** s. 161

¹⁷³ Nevzat Bingöl, **Suriye’nin Kimliksizleri Kürtler**, 3. Baskı, İstanbul, Elma yayınları, 2005, s. 35

¹⁷⁴ Kreyenbroek and Sperl, **A.g.e** s. 152

“Sayımdan sonra Kürtler Suriye’de şu kategorilere ayrıldılar:

1. Suriye vatandaşlığından yararlanan Kürtler
2. Vatandaşlıktan çıkarılan ve resmi kayıtlarda “yabancı” olarak kaydedilen Kürtler
3. Vatandaşlıktan çıkarılan fakat henüz resmi kayıtlara geçirilmeyen Kürtler, bunlara Ketum adı verilir. Bunlar da şu alt kategorilere ayrılırlar:
 - a- Yabancı bir baba ile yerli bir anneden doğanlar
 - b- Yabancı bir baba ile Ketum bir anneden doğanlar
 - c- Ketum anne ve babadan doğanlar”¹⁷⁵

İnsan Hakları Denetleme Örgütü Ortadoğu Şubesi 1996 yılının Eylül ayında “Kimliksiz Suriye Kürtleri” ile ilgili bir rapor yayınlamıştır. Raporda; Suriye Kürtlerinin büyük bir kısmının sayımdan sonra vatansız hale getirildiğini, Suriye hükümetine göre bu sayının 142 bin olduğunu, Kürtlere göre ise bu sayının 200 bin civarı olduğu söyledikleri ifade edilmiş, uygulamanın uluslararası kanunu çiğnemek sayıldığını vurgulamıştır.¹⁷⁶

Vatandaşlıktan çıkarılan bu insanlar aşağıdaki haklardan mahrum bırakılmışlardır:

1. Devlette memuriyet yasağı, (doktor, mühendis olsalar bile)
2. Emlak alım satım yasağı
3. Diploma yasağı (okul okusalar bile)
4. Maktumlarla evlilik için mahkeme kararının alınması gerekliliği
5. Yurtdışı çıkış yasağı ve yurt içinde de gidilen yere en yakın karakola kayıt yaptırılması
6. Otellerde kalma yasağı
7. Ev ve işyeri inşa etme yasağı¹⁷⁷

Arap Kuşağı Projesi

1966 yılında, Türkiye ve Irak sınırı boyunca 375 km uzunluğunda 10-15 km genişliğinde bir bölgede uygulanmaya konan Arap Kuşağı Projesi, Derik ile Ra’selayn’a kadar olan bölgeyi içermekteydi. Proje çerçevesinde resmi bir şekilde yapılan duyurularla köylerin boşaltılması istenmiş bölge hazine malı olarak istimlak edilmiştir. Proje kapsamında bu köylere Halep ve Rakka’dan Araplar getirtilip yerleştirilmiştir.¹⁷⁸ “Proje

¹⁷⁵ Bingöl, **A.g.e** s.126

¹⁷⁶ **A.g.e** s.38

¹⁷⁷ Veroj, **A.g.e** s.61-72

¹⁷⁸ **A.g.e** s.61-72

kapsamında; 60 bin Kürt Şam'a, Türkiye'ye ve özellikle 1960 yıllarında inşaat sektörünün yükselişinin yaşandığı Lübnan'a göç etmiştir."¹⁷⁹ Boşaltılan köyler daha sonra Araplara ait modern çiftliklere dönüştürülmüştür.¹⁸⁰

Hafız Esed döneminde bölgeye yerleştirilen Araplar, silahlandırılarak rejimin bölgedeki devamlılığını sağlama görevi üstlenmişlerdir.¹⁸¹

Bölgede nüfus sayımı sonrası oluşturulan kuşağın en önemli amaçlarından biri de kürt aşiretlerinin birleşmelerini engellemek olduğu söylenebilir.¹⁸² Bunun yanı sıra rejim bu projelerle Irak ve Türkiye sınırını güvence altına almak, Kürt aşiretlerinin arasındaki ilişkileri zayıflatmak ve ülkeye illegal (Kürt) girişleri de engellemek istemiştir.¹⁸³ Proje çerçevesinde Türkiye sınırındaki, Kamışlı bölgesinden; Menazire, Harmoun, Kahtaniye, Hylwa, Tenuriye, Umfersan, Himo, Sawra, Hatimiye, Um, Elrabih, Buhera, Aljabre, Serê Kaniye, Telteshri, Alkenitra, Alkiwrn, Zehralarep, Alasedie, Berke, Tel alhadra, Telalarkm, Almtmbi, Umalezam, Almsna, Alenadie, Alraue, Alhanadi, Aldhmae gibi yaklaşık 40 büyük Kürt yerleşim yeri Araplara verilmiştir.¹⁸⁴

Arap Kuşağı proje kapsamında demografik değişiklikler yapılan köyler aşağıda sıralanmaktadır.¹⁸⁵

	Köyün Kürtçe ismi	Yeni verilen Arapça isim	Nüfus (ort)	yıl
1	Gir Helîq	Tel Hedare	700	1972
2	Mûsa Koko	Tel Erqem	700	1972
3	Kednê	Tel Hefare	400	1972
4	Qermaniyê	Qenêtre	500	1973
5	Bîrkinês	Qeyrewan	800	1973
6	Xezna	Deher Ereb	800	1973

¹⁷⁹ MC Dowall, **A Nation Denied The Kurds**, s.121

¹⁸⁰ Badruddin, **A.g.e** s. 62

¹⁸¹ David Enders, "When Assad falls, Kurds in Syria say they'll take back lands given to Arabs," McClatchy DC, August 23, 2012.

¹⁸² Özkaya, **A.g.e** s. 96,

¹⁸³ Nazdar, **A.g.e** s. 216

¹⁸⁴ Bingöl, **A.g.e** s. 44

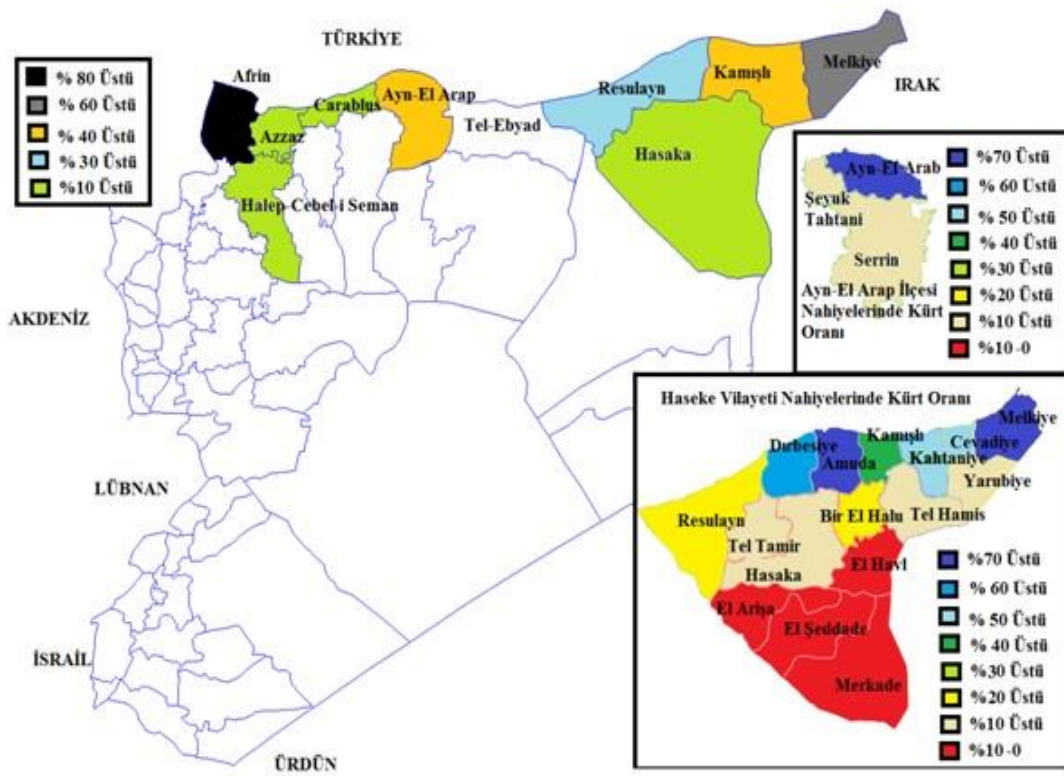
¹⁸⁵ Veroj, **A.g.e** s.61-72

7	Mişêfrê	Esediya	700	1973
8	Bab ferec	Reqa	700	1973
9	Hîmo	Hîmo	1000	1974
10	Necim	Qora	300	1974
11	Herem şêxo	Hatimiya	550	1974
12	Girê Moza	Em rebî'e	600	1974
13	Gir hemdon	Besîre	400	1974
14	Xerzê	Cabiriya	700	1974
15	Tel eylöl	Tel tişrîn	700	1974
16	Cimeyê	Em firsan	800	1975
17	Tenoriyê	Tenoriyê	800	1975
18	Hilwa	Hilwa	800	1975
19	Mizgeft	Mizgeft	800	1975
20	Tirbe sipî	Qehtaniyê	800	1975
21	Gir dêm	Nftiya	800	1975
23	Tewekîl	Tewekîl	800	1975
24	Şebek	Şebek	800	1975
25	Çilaxa	Ciwadiya	800	1975
26	Gûrteban	Tel ewer	800	1975
27	Mistefawî	Mistfawî	800	1976
28	Girkê	Selma	800	1976
29	Girê Fira	Tel Sidiq	800	1976
30	Kêşik	Hemra	800	1976
31	Baneqesir	Eyn Xedra	800	1976
32	Tel Elo	Tel Elo	800	1976

2.3 Suriye’de Kürtlerin Yerleşim Alanları

Suriye Kürtlerinin bir kısmının anavatanı Suriye toprakları olmasının yanı sıra bir kısmı da Türkiye ve Irak’tan bölgeye göç etmiştir. Türkiye ve Irak’tan göç edenler genelde Cezire Bölgesinde yaşamaktadırlar. Suriye’de Kürtlerin yaşadığı bölgeler; Dicle nehrinden Kürt Dağı’na kadar olan 18.300 kilometre kareyi içine alan bazen incelik bazen de genişleyen bir alanı kapsamaktadır.¹⁸⁶

Suriye’de Kürtler genelde idari olarak Haseke vilayeti ve Halep vilayetine bağlı yerleşim merkezlerinde yaşamaktadırlar. Haseke vilayetinin kuzeyi (Cezire Bölgesi), Halep vilayetinin kuzeybatısında yer alan Kürt Dağı (Afrin), ve Fırat’ın Suriye sınırına girdiği yerde bulunan Ayn El Arab, Kürt nüfusunun yoğun olarak bulunduğu yerlerdir. Ekonomik nedenlerle bu kırsal alanlardan göç eden Kürtler Halep ve Şam’da önemli bir Kürt nüfusu oluşturmaktadırlar.¹⁸⁷

Harita: Suriye'nin Kuzeyinde Kürt Nüfus Oranları¹⁸⁸

¹⁸⁶ A.g.e s.40

¹⁸⁷ Dinçer ve Coşkun, A.g.e, s.8,9

¹⁸⁸ Harita Kaynak: Rasim Bozbuğa, "Suriye Kürtleri: Suriye'nin Kuzeyinde Etnik Yapı ve Kürt Nüfusu", 21. Yüzyıl Dergisi, Sayı:60, Ocak 2014

Suriye sınırları içindeki Kürt yerleşim bölgelerinin çoğu Türkiye'nin güneydoğusunda yaşayan Kürtlerin oluşturduğu bazı bölgelerin demografik ve coğrafik uzantısıdır. Nusaybin karşısında Kamışlı, Silopi karşısında Derik, Mardin karşısında Amude, Kızıltepe karşısında Dırbesiye, Ceylanpınar karşısında Rasul Ayn, Suruç karşısında Serê Kaniye kentleri ve birçok irili ufaklı yerleşim yeri hep bu şekilde içiçe karşılıklı olarak bulunmaktadır.¹⁸⁹ Bu bölgelerde sınırın bir tarafında Araplar varsa karşı tarafında da Araplar vardır. Aynı şekilde Kürt yerleşim yerleri de karşılıklıdır.

2.3.1 Haseke Vilayeti

Türkiye, Irak ve Suriye sınırını ihtiva eden Haseke, Suriye'nin en büyük kentlerinden biridir. 2013 yılı itibari ile nüfusunun 2 milyona yakın olduğu tahmin edilen Haseke vilayetinin idari olarak;

- 1- Haseke Merkez ilçe,
- 2- Kamışlı,
- 3- Malikiye
- 4- Rasul Ayn

olmak üzere 4 ilçesi ve 16 nahiyesi bulunmaktadır. İl içinde kırsal nüfus oldukça yoğun olup vilayetin 1683 adet köyü bulunmaktadır.¹⁹⁰

Suriye'de Kürt nüfusun en yoğun olarak yaşadığı bölge hiç şüphesiz Cezire(Haseke) Bölgesidir. Kürtler bu bölgede 280 km uzunluğunda 19-57 km genişliğinde dar bir koridor içinde yaklaşık 700 köyde yaşamaktalar.¹⁹¹ Kuzey Cezire Bölgesindeki Kürtler'in bir kısmı Osmanlı İmparatorluğunun yıkılmasından sonra Suriye sınırları içerisinde yerleşik hale gelenlerden oluşmaktadır. Buradaki halk hayvancılıkla uğraşmakta olup hayvanlarını sonbaharda Toroslardan daha aşağı bölgelere indirerek Kuzey Cezire'yi de kış merası olarak kullanmaktadırlar.¹⁹² Bununla birlikte bölgedeki halkın bir kısmı da 1925 yılında Anadolu'da çıkan Şeyh Said isyanının ardından bölgeye göç edenlerden oluşmaktadır. Anadolu'dan gelen bu Kürtler verimli geniş tarım arazilerine yerleşmişlerdir.¹⁹³

¹⁸⁹ Bingöl **A.g.e** s. 47

¹⁹⁰ Rasim Bozbuğa, "Suriye Kürtleri: Suriye'nin Kuzeyinde Etnik Yapı ve Kürt Nüfusu", 21. Yüzyıl Dergisi, Sayı:60, Ocak 2014

¹⁹¹ Özdağ, **A.g.e** s.299

¹⁹² Martin Van, **A.g.e** s.17

¹⁹³ MC Dowall, **A Nation Denied The Kurds**, s.121

Haseke vilayetinde; Kürtlerin, toplam nüfusu 280.000 olan 6 yerleşim yerinde birinci grup olduğu, Arapların ise toplam nüfusu 300.000 olduğu 12 yerleşim yerinde birinci grup olduğu görülmüştür. Kürt nüfusu Kamışlı, Amuda, Malilkiye (Derike Hemko), Kahtaniye (Tırbe Spi), Ma'bada (Gırke Lege), Derbesiye'de birinci gruptur. Cevadiye (Çil Ağa)'de ise nüfus dengededir. Vilayet içindeki nüfusun ağırlıklı olarak kırsal alanlarda yaşadığı görülmektedir. Özellikle Malikiye ve Rasul Ayn ilçelerinde nüfusun büyük bir kısmı kırsal kesimde yaşamaktadır.¹⁹⁴

Konu hakkında güncel araştırmalar yapan Rasim Bozbuğa; Arap kaynaklarının bölge nüfusu içerisinde Kürt oranını yüzde 25-30 olarak belirttiklerini, Asuri-Süryani kaynaklarının Kürt nüfusunu yüzde 35-40 olarak belirttiklerini, Kürt kaynaklarının ise vilayet içinde çoğunlukta olduklarını ifade ettiklerini tespit etmiştir. Vilayet içinde bulunan etnik gruplar, Araplar, Kürtler, Süryaniler, Ermeniler ve Çeçenler olarak öne çıkmaktadır. Araplar ilin daha çok güneyinde yoğunlaşırken Kürtler daha çok vilayetin kuzeyinde yaşamaktadırlar. Süryani nüfus ise ağırlıklı olarak Malilkiye, Kamışlı Amuda ve Haseke merkezde yoğunlaşmışlardır. Çeçen nüfus ise daha çok Rasul Ayn çevresinde yaşamaktadırlar.¹⁹⁵

Harita: Haseke Vilayetinde Kürt Arap Nüfus Dengesi¹⁹⁶

¹⁹⁴ Bozbuğa, A.g.m

¹⁹⁵ A.g.m

¹⁹⁶ Harita Kaynak: Bozbuğa, A.g.m

Kent adı	Nüfus	Bağlı Olduğu İlçe	Birinci etnik grup	Kent adı	Nüfus	Bağlı Olduğu İlçe	Birinci etnik grup
Haseke	188.160	Haseke	Arap	Derbesiye	8.551	Resulayn	Kürt
Kamışlı	184.231	Kamışlı	Kürt	Tal Tamer	7.285	Haseke	Arap
Resulayn	29.347	Resulayn	Arap	Jawadiya	6.630	Melkiye	?
Amuda	26.821	Kamışlı	Kürt	Mabrouka	6.325	Resulayn	Arap
Melkiye	26.311	Melkiye	Kürt	Yarobiyah	6.066	Melkiye	Arap
Kahtaniyah	16.946	Kamışlı	Kürt	Tel Safouk	5.781	Haseke	Arap
Şeddade	15.806	Haseke	Arap	Tel Hamis	5.161	Kamışlı	Arap
Mâ'bada	15.759	Melkiye	Kürt	Tweinah	5.062	Haseke	Arap
Sabaawa Arbain	14.177	Haseke	Arap	Fadghami	5.062	Haseke	Arap
El-Manacir	12.156	Resulayn	Arap				

Şekil: Haseke Vilayetinde Kent Merkezi Nüfusları¹⁹⁷

2.3.1.1 Haseke Merkez İlçesi

Bozbuğa Haseke’de nüfus dağılımını şöyle yapmaktadır: “Haseke ilçesi, Haseke, Şeddada, Tel Tamer, Margade, Bir El-Helo, El-Arişe, Al-Hawl nahiyelerinden oluşmakta ve toplam 577 köyü (Şeddade Dahil) bulunmaktadır. Bu köylerden 520’si Arap köyü (yüzde 90), 48’i Kürt köyü, yüzde 8, 9’u ise karışık köydür. Kürtler ilçenin kuzeyinde bulunurlarken ilçenin kuzeyinde Arap nüfus bulunmaktadır. Süryanileri de dikkate alan çalışmaya göre de 595 köyün, 57’si Kürt köyü, 501’i Arap Köyü, 28’i Asuri köyü, 9’u Arap-Kürt karışık köydür. Hasaka vilayetinin tüm köyleri hesaba katıldığında, 1717 olan toplam yerleşim yeri sayısının yüzde 67.62’si olan 1161 köy Arap köyü, yüzde 26.38’i Kürt köyü (453 köy), 50 adedi Hristiyan köyü, 48 adedi Kürt-Arap karışık, 3 köy Arap Süryani, 2 köy Kürt Süryani karışık köylerden oluşmaktadır. Her ne kadar Kürt köylerinin oranı yüzde 26,38 olsa da, Kürt oranının daha yüksek olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü Kürtler ağırlıklı olarak daha kalabalık olan şehirlerde yaşarken Araplar kırsal alanda daha yoğunlardır.”¹⁹⁸

Arap, Kürt ve Hristiyan kaynaklarından incelemeler yapan Bozbuğa; vilayet içinde Kürt nüfus çoğunluğunun bulunmadığını ama kuzeydeki 6 yerleşim yerinde en büyük grup olduğunu ifade eder. Haseke vilayetinde Kürt nüfusunun Asuri kaynaklarında

¹⁹⁷ Şekil Kaynak: Bozbuğa, A.g.m

¹⁹⁸ A.g.m

belirtildiği üzere yüzde 40 civarında olduğunu iddiası gerçekçi bir tahmin olarak durmaktadır.”¹⁹⁹

Haseke’de Hatun Gölü etrafında Yezidi köyleri bulunmaktadır.²⁰⁰ Cezire bölgesinin merkezi olan Haseke, Kürtler ile Araplar’ın tarihte sürekli barış içinde yaşadıkları bir yer olarak bilinir. Bölgenin kuzeyinde geniş çöl arazileri bulunmaktadır.²⁰¹

2.3.1.2 Kamışlı/Qamişlo İlçesi

Kamışlı, Türkiye-Suriye sınır hattında Nusaybin ilçesinin tam karşısında, Haseke bölgesinin önemli bir yerleşim yeridir. Kamışlı’nın demografik yapısı değişik etnik unsurları içinde barındırdığı için çeşitlilik arz etmektedir. Kentte Kürtler, Araplar, Süryaniler, Asurler ve Ermeniler bulunmaktadır.²⁰² Kamışlı merkez ve kırsalının toplam nüfusu yaklaşık 400.000 civarındadır. Şehir merkezinin toplam nüfusunun yaklaşık %70’ini Kürtler oluşturmaktadır. Nüfusun %10’luk kısmını ise Hıristiyanlar oluşturmaktadır. Hıristiyanlar da genellikle Kamışlı merkezde yerleşiktir.²⁰³ İlçe merkezinde Kürt ağırlığı bulunsa da köylerin büyük çoğunluğu Arap olduğu için ilçe genelinde Kürt oranı daha düşüktür.

Kamışlı yeni bir şehirdir. Fransızlar, şehri 1925’te kurmuş ve bölgenin merkezi haline getirmişlerdir. Şehrin Nusaybin’e uzaklığı sadece 2 km’dir. İki şehri, ortadan geçen tren yolu birbirinden ayırmaktadır. Roma döneminde bölgenin ismi Mikdonis Çayı, sonra da Çexçex çayı olarak değiştirilmiştir. Tirbespi, Amude ve Tel Hemise Kamışlı’nın nahiyeleridir. Tirbe Spi ve Amude Kürtlerin; Tel Hemise de Arapların yoğun olarak yaşadığı ilçelerlerdir.²⁰⁴

2.3.1.2.1 Kahtaniye/Tirbesipi Nahiyesi

Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı Kahtaniye, Kamışlı merkeze yakın bir şehirdir. Kahtaniye’de çoğunluk Kürtler yaşamakla beraber ayrıca Arap ve Ermeniler de bulunmaktadır. Kürtler içinde Yezidi inancına sahip Kürtler de bulunmaktadır. Kamışlı’ya bağlı Kahtaniye’nin merkez ve kırsalı toplam nüfusu 125.000 civarındadır. Merkez nüfusu

¹⁹⁹ A.g.m

²⁰⁰ Nazdar, A.g.e s. 212

²⁰¹ Kreyenbroek and Sperl, A.g.e s. 148

²⁰² A.g.e s. 146

²⁰³ Erkmen, Suriye’de Kürt Hareketleri, s.13

²⁰⁴ Verroj, A.g.e s.42

yaklaşık 25.000'dir. 140 köyden oluşan Kahtaniye kırsalının nüfusu ise yaklaşık 100.000'dir²⁰⁵

2.3.1.2.2 Amuda/Amud Nahiyesi

Kamişlı'ya bağlı Amuda, merkez ve ona bağlı 156 köyden oluşmaktadır. Toplam nüfus 2012 itibari ile yaklaşık olarak 100.000'dir. Amuda merkez ve kırsalında nüfusun çoğunluğunu Kürtler oluşturmaktadır. Kürtlerin yanı sıra Yezidi ve Arap nüfus da bulunmaktadır.²⁰⁶

2.3.1.3 Malikiye/Derik İlçesi

Malikiye, Cezire bölgesinin en doğusunda, Türkiye, Irak ve Suriye arasında bulunmaktadır. Suriye'nin petrol kuyuları bu bölgedeki Karacok ve Remilan tepelerinde bulunmaktadır. Malikiye'de önemli sayıda Hıristiyan nüfusu da bulunmaktadır.²⁰⁷

“Bölge yakın tarihe kadar “Derika Hamko” adı ile anılmıştır. Botan Beyi, o yerleşim yerini hizmetlerinden dolayı Hemko adlı aşiret liderine vermiş ve bölge artık bu isimle anılmaya başlanmıştır. Fransız mandası döneminde şehir merkezi Dicle nehirinin kenarından biraz uzaklaştırılmıştır. Derik/Malikiye Cizre'den 17 km uzaklıktadır. Bölge, 1929 yılında, Suriye topraklarına dâhil olmuştur. Bölgenin güneyinde bulunan Qereçoğ dağı bölgeyi ikiye ayırmaktadır. Qereçoğ'un kuzeyi Hesniyan ovası olarak bilinir. Bölgenin güneyi de Koçeran bölgesi olarak adlandırılır. Hesniyan da koçeran da iki Kürt aşireti ismidir. 1936 yılında bölgenin adı Dicle bölgesi, 1961 yılında da Malikiye olarak değiştirilmiştir. Nüfus 2012 tahmini 200 bindir. Şehir merkezi nüfusu ise 30 bindir. Derik'e bağlı Çilaxa ve Girê Koçer adlı iki ilçe vardır”²⁰⁸

Malilkiye'de bulunan Kürt aşiretlerinin Hesinan, Herûna, Koçer, Torî, Abasî ve Omerke'dir. Abbasan (Kunduk Dağı çevresinde), Haruna Malilkiye ilçe merkezi çevresinde yer almaktadır. Ayrıca, Beydari aşireti Karaçuk Dağı'nın güneyinde yaşamakta, Arap aşiretlerinden Şammar'ın Tel Alu ve Tell Koçer (Yarubiye) çevresinde, Şerabin'in ilçe

²⁰⁵ Erkmen, **Suriye'de Kürt Hareketleri**, s.13

²⁰⁶ **A.g.e** s.13

²⁰⁷ Kreyenbroek and Sperl, **A.g.e** s. 147

²⁰⁸ Verroj, **A.g.e** s.41

geneline dağılmış şekilde, Zavba'nın Tel Koçer çevresinde, Gamr aşiretinin Malilkiye civarında bulunduğu bilinmektedir.²⁰⁹

Bozbuğa Malikiye'nin nüfus dağılımını şöyle yapmaktadır: "İlçenin 278 köyü bulunmakta ve bunlardan 151'i Arap, 115'i Kürt ve 12'si ise karışık köydür. Köylerin yüzde 54'ü Arap, yüzde 41'i Kürt yüzde 4'ü Karışık köylerden oluşmaktadır. Semitik dil kullanan Hıristiyanlar Arap sınıfına dahil edilmezse Arap nüfusu daha düşük çıkmaktadır. Süryani köylerini de dikkate alan bir diğer çalışmaya göre de, Malilkiye bölgesinde 148 Arap köyü (yüzde 50.34) 16 Süryani köyü (yüzde 5.44), 14 Kürt-Arap karışık köy, 1 köy Kürt Süryani karışık bulunduğu belirtilmektedir. Malikiye merkez nüfusunun yüzde 60'ını Kürtler, yüzde 30'unu Hıristiyanlar ve yüzde 10'unu da Araplar oluşturmaktadır."²¹⁰

2.3.1.3.1 Cevadiye/Çil Axa Nahiyesi

Küçük bir kasaba olan Cevadiye Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı bir yerleşim yeridir. Malikiye'ye bağlı Cevadiye'nin toplam nüfusu 2012 tahmin 5.000'dir. Toplam nüfusun yarısını Kürtler diğer yarısını Sünni Araplar oluşturmaktadır.²¹¹

2.3.1.3.2 El-Yarubiye/Tel Koçer Nahiyesi

Tel Koçer'in köylerinin çoğu Arap köylerinden oluşmaktadır. Kürt olmayan kaynaklardan da inceleme yapan Bozbuğa; Arap kaynaklarının ilçenin 557 köyünden 360 köyü Arap (yüzde 65), 191 köyü Kürt (yüzde 34) ve 6 köyü ise karışık olarak verdiğini; Süryani kaynakların ise toplam 549 köy olduğunu, bunların 185'i Kürt köyü (yüzde 33.70), 345'i Arap köyü, 6'sı Süryani köyü, 9'u Arap Kürt karışık, 3'ü Süryani Arap karışık, 1'i de Arap Süryani Kürt karışık nitelikte köy olarak belirttiklerini tespit etmiştir.²¹²

2.3.1.4 Rasul Ayn/Sere Kaniye İlçesi

Rasul Ayn'da Kürt, Arap, Yezidi, Çeçen ve Hıristiyan nüfus birlikte yaşamaktadır. Şehir merkezi nüfusu 2012 tahmini 35.000'dir. Köylerle beraber nüfus 150.000'i geçmektedir. Sere Kaniye, bölgenin eski ve tarihi bir yerleşim yeridir. Bölgeden çıkan sular

²⁰⁹ Bozbuğa, A.g.m

²¹⁰ A.g.m

²¹¹ Erkmen, Suriye'de Kürt Hareketleri, s.13

²¹² Bozbuğa, A.g.m

Habur çayını oluşturur. Habur çayı, sınır hattında Şingal, Nusaybin ve Harran ovaları boyunca devam eder.²¹³

İlçenin batısı ve merkezi Arap çoğunluğa sahip iken doğu tarafındaki Derbesiye nahiyesinde Kürtlerin çoğunluğu bulunmaktadır. İlçenin 271 köyünün 160'ı Arap köyü (yüzde 59), 97'si Kürt köyü yüzde 36, 14'ü karışık köylerden oluşmaktadır.²¹⁴

2.3.1.4.1 Derbesiye/Dirbesi Nahiyesi

Türkiye sınırı bölgesinde bulunan Derbesiye, Ras al Ayn'a bağlı bir yerleşim birimidir. 10.000 civarı nüfusu olan Derbesi'yede merkezde çoğunluğu Kürtler, kırsalda da Sünni Araplar oluşturmaktadır.²¹⁵

2.3.2 Halep Vilayeti

Tarihi bir şehir olan Halep 5.000.000 civarı nüfusu ile Suriye'nin en kalabalık vilayetidir. Vilayet kuzeyde ve batıda Türkiye (Hatay, Kilis, Gaziantep), doğusunda Rakka, güneybatısında İdlip, güneyinde Hama vilayetlerine komşudur.²¹⁶

Halep merkezde, Kürtler yoğun olarak Şeyh Maksut ve Aşrafiya (Eşrefiyye) olmak üzere iki mahallede yaşamaktadırlar²¹⁷ Arap Baharı olaylarının başlamasından itibaren yoğun çatışmaların yaşandığı bu iki mahallede Araplar da bulunmaktadır. Halep'teki Kürt nüfusunun sayısı hakkında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Kürtler ayrıca Halep kırsalındaki köylerde de yoğun bir şekilde yaşamaktadırlar

Halep vilayetinde Kürt nüfusunun çoğunlukta olduğu yerleşim yerleri;

- 1- Afrin İlçesi
- 2- Ayn El Arap ilçesidir.

2.3.2.1 Afrin/Efrin İlçesi

Afrin, Halep'in kuzeybatısında bulunur. Birçok köy ve kasaba'yı da içine alan Afrin'in toplam nüfusu 2012 tahimini 250.000 civarındadır. Bunun yaklaşık 70.000'i Afrin

²¹³ Verroj, **A.g.e** s.42

²¹⁴ Bozbuğa, **A.g.m**

²¹⁵ Erkmen, **Suriye'de Kürt Hareketleri**, s.14

²¹⁶ Bozbuğa, **A.g.m**

²¹⁷ Fehim Taştekin, "İmralı Bir Yana Kürtlerle Araplar Şavaşmak İstemedi", Radikal Gazetesi, 22.02.2013

merkezde yaşamaktadır. Nüfusun çoğunluğunu Kürtler oluşturmaktadır. Ancak Kürt nüfus olarak kabul edilenler arasında Yezidiler de bulunmaktadır.²¹⁸

Afrin bölgesi 55 km uzunluğunda ve 75 km genişliğindeki bir bölgeyi kapsamaktadır. Reş Çayı bölgenin kuzey sınırını çizmekte, Afrin çayı ise bölgeyi ortadan ikiye bölmektedir. Halkın önemli bir kısmı Kürttür ve çiftçilik ile uğraşırlar. Afrin bölgesinin genelini dağlarla kaplı olmasından dolayı bölgede düzlük alanlar azdır. Bölge -çoğunluk zeytin ağaçları olmakla beraber- ağaçlarla kaplıdır. Burada işlenen zeytinyağı kalitelidir ve Kürt yağı olarak bilinmektedir. Afrin, işsizlikten dolayı Halep'e yoğun bir göç vermiştir.²¹⁹ Afrin'deki Kürtler, elverişli iklim ve verimli topraklar sayesinde Halep'e, zeytin, pamuk, süt, et, yün ve kilim ürünlerini satmaktadırlar.²²⁰

Yaklaşık 300 köyü bulunan Afrin bölgesinde yaşayan belli başlı Kürt aşiretleri, Bülbül ve Reco nahiyelerinde Amikî, Bülbül nahiyesindeki Biyan (Biyî)'dir. Bu iki nahie ile birlikte Hastiyan Dağı civarında bulunan Şeyhan, Hastiyan Dağı'nda (Mabetan) Hastiyan aşireti, Cinderesi nahiyesindeki Cumiyan aşiretleri bulunmaktadır. Bölgede ayrıca, Şikakan, Rubaran, Heştiyan, Şerevan, Çakallı aşiretleri de bulunmaktadır.²²¹

Afrin-Kürt dağı bölgesinde Türkiye'ye komşu Kızılbaş ve Bek obası Küçük Kargın gibi oldukça fazla Türkmen köyleri de bulunmaktadır. Kürt kaynakları Azzaz bölgesinde Türkmenler, Kürtler, ve Arapların bulunduğunu ve Kürtlerin burada azınlıkta olduklarını ifade etmektedir.²²²

Bölgedeki toplam 26 Yezidi köyü Robariya aşiretine mensuptur.²²³ Ayrıca Şeyhan bölgesindeki dağlarda da Yezidiler yoğun olarak bulunmaktadır.²²⁴

²¹⁸ Erkmen, **Suriye'de Kürt Hareketleri**, s.13

²¹⁹ Veroj, **A.g.e** s.43

²²⁰ . Kreyenbroek and Sperl, **A.g.e** s. 148

²²¹ Bozbuğa, **A.g.m**

²²² **A.g.m**

²²³ Tejel, **A.g.e** s.9

²²⁴ Martin Van **A.g.e** s.24

2.3.2.2 Ayn-el Arap/Kobani İlçesi

Ayn-el Arab'ın ilçe merkezi Bağdat demiryolu kenarında 1910'lı yıllarda kurulan Alman şirketine ithafen kullanılan 'kompany' kelimesi Kürtçeleşerek 'Kobani' olarak adlandırılmıştır. Kürtlerin 120 adet köyde yaşadıkları tahmin edilmektedir. İlçenin 3 nahiyesi olup bu nahiyelerinden en kalabalığı olan Ayn El Arap'ta Kürtler çoğunluktadır. Diğer iki nahiyede Kürt nüfus çoğunluğu bulunmamaktadır. İlçenin Şeyuk Tahtani nahiyesi ve çevre köyleri temel olarak Arap olan Tay aşireti tarafından oluşturulan köylerden oluşmaktadır. Serrin nahiyesinde de kayda değer bir oranda Kürt nüfus bulunmamaktadır.²²⁵

Abdullah Öcalan, Temmuz 1979'da Suruç'tan Suriye'ye Kobani üzerinden geçtiği için Ayn-el Arap-Kobani terör örgütü PKK açısından önemsenmektedir.²²⁶

Kobani-Aynel Arap bölgesinde yaşayan Kürt aşiretleri temel olarak Berazi aşiretinin kollarından oluşmaktadır. Bunları Aladınan, Didan, Dinan, Kêtikan, Mîran, Ohîyan, Pîjan, Kurdîkan, Şedadan, Şêxan olarak sıralayabiliriz.²²⁷

2.3.2.2.1 Cebal Siman/Jabal Siman Nahiyesi

Halep şehir merkezinin güneyinde yer alan Jabal Siman'da 2012 yılı itibari ile tahmini 12.000 civarında Kürtçe konuşan Yezidi nüfus yaşamaktadır.²²⁸

2.3.3 Şam Vilayeti

Suriye'nin başkenti ve en kalabalık şehri olan Şam, gerek tarihi gerekse sanayi kenti olması sebebiyle Suriye'nin her yerinden sürekli göç aldığı gibi yoğun bir Kürt göçü de almıştır. Şam'da Eyyubiler ve Osmanlı Devleti döneminden itibaren yaşayan yerli Kürtler mevcut olmakla beraber; Hafız Esed'in Suriye'de yönetimi ele geçirmesi ile gelişmeye başlayan şehre, ekonomik sebeplerle Kürtler yoğun bir şekilde göç etmişlerdir. Genellikle kenar mahallelerde yaşayan Kürtler; Şam'ın fakir tabakasını oluşturmaktalar. Tahmini rakamlara göre Şam'ın toplam nüfusunun %10'unu kadarını Kürtler oluşturmaktadır. Kürtler şehrin değişik yerlerine dağılmış olmakla birlikte çoğunlukla Hay Al Akrad (el-Ekrad) ya da

²²⁵ Bozbuğa, A.g.m

²²⁶ A.g.m

²²⁷ A.g.m

²²⁸ Erkmen, Suriye'de Kürt Hareketleri, s.13

Rukneddin olarak adlandırılan iki mahalle ile Zorova adlı banliyöde yaşamaktadır²²⁹ Kreyenbroek'e göre Şam'daki yerleşik Kürtlerin önemli bir kısmı kültürel olarak Araplaşmıştır.²³⁰

2.3.4 Lazkiye Vilayeti

Nusayri Arapların çoğunlukta olduğu, Suriye'nin Akdeniz kıyısında bulunan, turizm kenti Lazkiye'nin merkezinde az sayıda Kürt bulunmakla beraber kırsal kesimlerinde de yer yer Kürtler de yaşamaktadır. Ülkenin en önemli hava ve deniz limanlarının Lazkiye'de bulunması²³¹ ticaretin gelişmesine sebep olmuş bu da bölgeye Kürt göçünü tetiklemiştir. Lazkiye vilayeti içinde Afrin'de Kürt Dağları olarak bilinen bölgeden ayrı olarak yine Kürt Dağları adıyla anılan bölgede Kürt nüfus yaşamaktadır. Lazkiye şehir merkezinde çoğunluğu Kürt Dağı'ndan göç edenlerin oluşturduğu Kürt mahalleleri bulunmaktadır.²³²

2.4 Suriye'de Kürtlerin Siyasi, Sosyal ve Dini Yapıları

Suriye Kürtlerinin aşiret yapısı, Türkiye Kürtlerinin benzeri ve uzantısı şeklindedir. Her iki taraftaki Kürtlerin çoğu aynı aşiretlere mensupturlar. Örneğin Kikani, Milli, Koçar Meran, Havircan ve Barazi aşiretleri sınırın her iki tarafına dağılmış şekildedirler.²³³

“Osmanlı Devleti'nde, 19 yy'den sonra merkezi otoritenin zayıflaması, sosyal yapı üzerinde de etkili olmuş, bölgede tam hâkimiyet sağlanamamasından dolayı, bölge kendine özgü sosyo-ekonomik ve kültürel bir yapı ortaya çıkartmıştır. Kürtlerde görülen bu sosyal şekillenme şöyledir:

Ağalık: Servet ve toprak esasına dayanan zenginliği ve feodal düzeni ifade etmektedir.

Aşiretçilik: Yarı müstakil yaşayan ve kendi içinde feodal bir yapı gösteren toplulukları ifade etmektedir.”²³⁴

²²⁹ A.g.e s.14

²³⁰ Kreyenbroek and Sperl, A.g.e s. 149

²³¹ Nesli Öztürk, **Suriye Arap Cumhuriyeti**, İzmir, İzmir Ticaret Odası, 2006, s. 4

²³² Erkmen, **Suriye'de Kürt Hareketleri**, s.14

²³³ Badruddin, A.g.e s. 19

²³⁴ Türkmen Törel, **PKK Terör Örgütü (Tarihsel ve Siyasal Gelişim Süreci Bakımından İncelenmesi)**

Abdulhalûk Çay, batılı kaynakların Kürt aşiretlerini Milan ve Zilan olmak üzere dual bir yapı içinde ele aldıklarını belirtmektedir.²³⁵

Kürtlerin sosyal yapısının şekillenmesinde dinin etkisi çok büyük olmuştur. Yezidileri bir tarafa bırakırsak Kürtlerin büyük çoğunluğu Kadirî ve Nakşibendî tarikatlarına bağlıdır. Her tarikatın başında, halkın bağlılık duyduğu şeyhler vardır.²³⁶ Tarikat, Kürt edebiyatına ve kültürüne önemli katkılar sağlamıştır. Örneğin Molla Ahmet Ceziri'nin Kürtçe divan şiirleri ve Ahmet Khani'nin ünlü romanı Mem u Zin üzerinde sofizmin etkisi vardır.²³⁷

Suriye Kürtlerinde toplumsal hayat son dönemlere kadar tekke ve zaviye merkezli devam etmiştir. Fransa'nın 1946 yılında Suriye'yi terk etmesinden sonra Kürtler ile Arapları bir arada tutan en önemli faktör bu dini yapı olmuştur.

Tarikatların Kürtler arasında kısa sürede yayılmasının sebebi şeyhlerin, kendi adlarına çeşitli bölgelerdeki tarikat üyelerini yönlendiren ve onlardan şeyh adına biat alan halife adını verdikleri yardımcıları yetiştirip farklı bölgelere göndermesinden kaynaklanmıştır.²³⁸ Kürtler arasında Nakşibendîliğin (Halidilik) yayılmasını sağlayan Mevlana Halid'in²³⁹ birçok halifesi kendi hakkına sahip şeyhler haline gelerek kendi halifelerini atamış, bu halifelerin bir kısmı da şeyh olmuş ve kendi halifelerini atamıştır.²⁴⁰

Şeyhlik, Kürtler arasında ondokuzuncu yüzyıldan itibaren yükselmeye başlamıştır. Bu dönemde merkezi idarenin zayıflaması ile bölgede aşiretler arasında çıkan anlaşmazlıkları bu

²³⁵ Milan aşiretler: 1. Milli, 2. Karakeçili, 3. Berezan, 4. Cibranlı, 5. Hasenanlı, 6. Zirkan, 7. Şihan, 8. Karabaş, 9. Sipkan, 10. Seydanlı, 11. Huytu, 12. Siyolar.

Zilan Aşiretler: 1. Zilli, 2. Beruki, 3. Diliki, 4. Pirehali, 5. Sevidi, 6. Ridki, 7. Gelturi, 8. Kürdiki, 9. Cemaldini, 10. Dilkhiri, 11. Mamzidi, 12. Celali, (Kaynak: Abdulhaluk Çay A.g.e s.304)

²³⁶ Martin Van, **A.g.e** s.212

²³⁷ Tejel, **Syria's Kurds, A.g.e**, s 96

²³⁸ Deliceoğlu, **A.g.e** s. 20

²³⁹ Mevlana Halid-i Bağdadi, 1193/1179'da bazı kaynaklara göre Şehrezur'da, bazılarına göre ise Baban'a bağlı Karadağ'da (Süleymaniye) doğdu. 1770-1827 yılları arasında Bağdat'ta yaşamış ve Kadiri dergahında eğitim görmüştür. Hem din hem de devrin fen ilimlerini tahsil etmiştir. Şam'da ikameti sırasında Mustafa el-Kürdî'den kadiri hilafeti almıştır. Ayrıca Hindistan'da yaşayan Abdullah Dehlevî'nin degahına giderek dini eğitimler almıştır. Halid, Dehlevî'den; Bağdadî'ye, Nakşbendiyye, Kadiriyye, Sühreverdiyye, Kubreviyye ve Çeştiyye tarikatlarından icazet almıştır. 1226/1811 tarihinde memleketi Süleymaniye'ye dönen Halid, Kürt toplumu üzerinde din açısından büyük etki yaratmıştır. Detaylı bilgi için bkz. (Kaynak: Mevlânâ Halid Bağdâdî (k.s.), <http://altinsilsile.altinoluk.com/index.php?pId=30>) Erişim: 21.12.2013)

²⁴⁰ Martin Van, **A.g.e** s.226

ortam içerisinde saygı duyulan kişiliklerinden oluşan şeyhler arabuluculuk rolünü üstlenerek toplumda bir denge unsuru haline gelmiştir.²⁴¹

2.4.1. Suriye'deki Kürt Partiler

Suriye Kürtlerinin siyasi yapısına baktığımızda, Suriye'de etnik temele dayalı parti kurmak yasak olduğundan Kürtlerin siyasallaşması uzun bir zaman dilimi içinde gerçekleşmiştir. Suriye yakın tarihinde yetişmiş, Kürt milliyeçiliği adına etkin siyaset yapan Kürt aydınları; Osman Sabri, Nuri Dersim, Kamuran, Celadet Bedirxan, Nurettin Zaza, Nafiz Zaza, Kadri Ekrem, Cigerxwin ve Mehmet Şeho'dur.²⁴²

1950'li yıllarda Ortadoğu'nun diğer bölgelerinde yaşanan gelişmeler Suriye Kürtlerini de etkilemiştir. Irak'ta Kürtlerin siyasi parti kurması ve bazı siyasi kazanımlar elde etmesi ile Suriye Kürtleri de 1957 yılında Kürt Demokrat Partisi (KDP)²⁴³ adında siyasi bir parti kurmuşlardır. Partinin kuruluşu; aralarında Nurettin Zaza, Osman Sabri ve Daham Miro'nun içinde bulunduğu bir grup Kürt tarafından gerçekleştirilmiştir.²⁴⁴

14 Haziran 1957'de kurulan Suriye Kürt Demokratik Partisi, Irak'taki Kürt hareketinde baş gösteren KDP-KYB ayrılığı nedeniyle parçalanmış ve Kürtler tek parti dönemini geride bırakıp çeşitli partiler kurmuşlardır. Ama bu partilerde de sürekli bölünmeler yaşanmıştır.²⁴⁵

Kürt partiler arasında, siyasetini Türkiye merkezli değerlendiren ve terör örgütü PKK-KCK'nın Suriye yapılanması olan PYD ise 2003 yılında kuruluşunu ilan etmiş, Arap Baharı ile de bölgede etkin bir aktör olmuştur/oldurulmuştur.

Kürtler siyaset sahnesine kitlesel olarak ilk kez 2000'li yıllarda çıkmıştır. 2004 yılı "Kamışlı Olayları", 2005 yılı Kürt dini lider Haznevi'nin öldürülmesi olayları sonrasında Kürtler kitleler halinde siyasal eylemler gerçekleştirmiştir.

Bu dönemdeki bölgesel siyasi hareketlilik de Suriye Kürtleri üzerinde etkili olmuştur. ABD'nin Irak'a müdahalesi Suriye Kürtleri arasında Kuzey Irak benzeri beklentiler

²⁴¹ Deliceoğlu, **A.g.e** s. 20

²⁴² Bingöl, **A.g.e** s. 47

²⁴³ Martin Van, **A.g.e** s. 34

²⁴⁴ Kreyenbroek and Sperl, **A.g.e** s. 151

²⁴⁵ Erkmen, **Suriye'de Kürt Hareketleri**, s.16

doğurmuştur. Son dönemlerde Suriye Kürtleri, Kuzey Irak Bölgesel Yönetimi benzeri federal bir bölge sistemi arayışına girmişlerdir.

Arap Baharının 2011 yılında Suriye’de etkisini göstermesiyle Bireysel siyaset yapan Suriye’deki Kürt partiler ortak çatı örgütler kurmuşlardır.

2011 yılı Kürt partileri için hareketli bir dönemin başlangıcı olmuştur. 14 tane Kürt siyasi parti, Irak Bölgesel Yönetimi Başkanı Mesud Barzani’nin desteği ile bir araya gelip önce Kürt Vatansever Hareketi (KVK) adlı çatı örgütünü daha sonra da Kürt Ulusal Konseyi’ni (KUK) kurmuşlardır.²⁴⁶

Suriye Kürt bölgelerinde Baas yönetiminin birliklerini çekip kontrolü PKK-KCK’nın Suriye kolu Demokratik Birlik Partisi’ne (PYD) bırakması ile, Kuzey Irak Bölgesel Yönetimi de harekete geçirmiştir. Barzani, PYD’yi dengeleyebilmesi için, kendine yakın diğer Kürt partilere destek vermiştir. Taraflar arasında çıkan anlaşmazlıkları gidermek için yine Barzani, Haziran 2012’de 12 Kürt partisinin oluşturduğu Kürt Ulusal Konseyi (KUK) ile PYD arasında Erbil’de bir anlaşma imzalanmasında aracı olmuştur.²⁴⁷

Temmuz 2012 tarihinde Kuzey Irak Bölgesel Yönetimi’nin başkenti Erbil’de KUK ve PYD tekrar bir araya gelerek Kürt Yüksek Konsey’ini (KYK) kurmuşlardır. Taraflar Erbil Anlaşmasını imzalayarak Suriye Kürtleri adına ortak siyaset yapmak için anlaşmışlardır.²⁴⁸ Bu anlaşma, PYD’nin Baas Rejimi ile olan ilişkilerinden dolayı pratikte hiçbir siyasi çözüm üretememiştir. Bu konu ileriki bölümlerde daha detaylı bir şekilde ele sunulacaktır.

Türkiye’den Suriye’ye göç eden Hoybuncu Kürtler, Suriye’de Kürtlerin siyasallaşmasında öncü rol oynamışlardır.²⁴⁹ Suriye Kürtlerinin kurdukları partileri; yapıları ve amaçları açısından üç temel siyasi çizgide inceleyebiliriz. Bunlardan birincisi, Kuzey Irak Bölgesel Yönetimi ile yakın ilişki içinde olan ve Kürt Ulusal Konseyi (KUK) içinde siyaset yapan partiler, ikincisi, Baas Rejimi ile bağı olan Ulusal Koordinasyon Komitesi (UKK) çatısı altında siyaset yapan partiler ve son olarak da Arap Muhaliflerinin oluşturduğu Suriye Ulusal Konseyi (SUK) ile ortak hareket eden partilerdir.

²⁴⁶ Cengiz Çandar, “Türkiyenin Yersiz Suriye Suriye Kürt Telaşı”, Radikal Gazetesi, 25-07-2012

²⁴⁷ Erol Kurubaş, “Arap Baharında Eklemlenen Kürt Bölgeleri ve Türk Dış Politikasına Etkileri”, Ortadoğu Analiz, Cilt 5, Sayı 54, Haziran 2013 s. 20

²⁴⁸ John Caves, “Syrian Kurds And Democratic Union Party (PYD)”, ISW Institute For The Study of War, Backgrounder, December 6, 2012, s.9

²⁴⁹ Badruddin, **A.g.e** s. 33

2.4.1.1 Kuzey Irak Bölgesel Yönetimi ile Yakın İlişki İçinde Olan Partiler

Bu partilerin tamamı 1957 yılında kurulan SKDP Partisinden ayrılarak oluşmuşlardır.²⁵⁰ Bu partiler, Mesut Barzani'ye yakınlığı ile bilinen Abdulhakim Başar liderliğindeki Kürt Ulusal Konseyi'nde (KUK) bir araya gelerek ortak çatı altında siyaset yapmaktalar. Başar bizzat Mesut Barzani tarafından Suriye KDP'sinin başına getirilmişti.²⁵¹

Partilerin mevcut liderleri uzun yıllardır Kürtler adına siyaset yapan kişilerden oluştuğu için siyasi deneyimleri büyüktür. Kuzey Irak Bölgesel Yönetimi ile yakın ilişki içinde olan bu partilerin bazı konulardaki temel politikaları şu şekilde sıralanabilir:²⁵²

1. Suriye'de oluşturulacak olan yeni yönetim âdem-i merkeziyetçi olmalıdır.
2. Kürtlerin siyasi haklarını kullanabilmesi için sistemin “yerinden yönetim” ağırlıklı bir yapıda olması gerekmektedir.
3. Suriye'de kurulacak yeni yönetimde Kürtler de bulunmalı, yönetim Suriye'de bulunan tüm kesimleri kapsamalıdır.
4. Anayasa'da Kürtlerin hakları tanınmalıdır.
5. Kürtçe ikinci resmi dil olarak kabul edilmelidir.
6. Kürt sorunu demokratik yöntemlerle çözümlenmelidir.
7. Kimlik belgesi olmayan Kürtlere ulusal kimlik kartları verilmelidir.
8. Savaş için dış müdahale olmamalı, Rejime karşı direniş iç dinamikler tarafından gösterilmelidir.
9. Kuzey Irak benzeri bir Federalizm Suriye Kürtleri için uygun bir yönetim şeklidir.

Bu partiler aşağıda sıralanmıştır:

1. Suriye Kürt Demokratik İlerici Parti –KDİP- (Partiya Pêşverû a Demokrat a Kurdên li Suriyeyê)
 - Partinin lideri Abdülhamit Hacı Derviş, Suriyeli Kürtler içindeki en tecrübeli siyasetçidir.
2. Kürt Demokrat Eşitlik Partisi (Partiya Wekhevi ya Demokrat a Kurdi li Suriye)
 - Partinin lideri KDP'nin eski üst düzey yöneticisi Aziz Davut (Aziz Dawe)'dir.

²⁵⁰ A.g.e s. 36

²⁵¹ Hossino and Tanir, A.g.m

²⁵² Badruddin, A.g.e s. 38

3. Suriye Kürt Demokratik Vatansever Partisi (Partiya Demokrat a Welatparez a Kurdi li Suriye)
 - Partinin liderliğini KDİP'den ayrılarak bu partiyi kuran Tahir Sadun Sifuk'tur.
 4. Suriye Kürt Özgürlük Partisi (Partiya Azadi ya Kurdi li Suriye)
 - Partinin yapılan son kongresinde Mustafa Cuma lider olarak seçilmiştir. Sol eğilimli bir partidir. Parti genelde "Azadi" diye isimlendirilir.
 - 2004 yılındaki Kamışlı Olayları'nda aktif rol oynayan parti diğer iki önemli partiyle birlikte (Kürt Birlik Partisi ve Kürt Gelecek Hareketi) 6 Haziran 2011'de taraftarlarına gösterilere katılma çağrısında bulunarak Suriye Kürtleri arasında Beşar Esed karşıtı gösterileri tetikleyen öncü partilerden olmuştur.²⁵³
 5. Suriye Kürt Sol Partisi (Partiya Cep a Kurdi li Suriye)
 - Kürt Sol Partisi (KSP), KDP içindeki KYB karşıtlarının kurduğu Yekitiya Gel'den çıkan bir partidir.²⁵⁴
 6. Kürt Demokratik Birlik Partisi (Partiya Yekiti ya Demokrat a Kurdi li Suriye)
 7. Suriye Kürt Birlik Partisi (Partiya Yekiti ya Kurdi li Suriye)
 - İsmail Hami liderliğindeki Kürt Birlik Partisi, Suriye'de "Yekiti" diye adlandırılır. Yekiti, Arap baharı ile Suriye'de meydana gelen halk olaylarında Kürtlerin çoğunlukta yaşadığı bölgelerde Rejim karşıtı gösterileri organize ederek süreçte aktif rol oynamaktadır.
 8. Suriye Kürt Demokrat Partisi (Partiya Demokrat a Kurdi li Suriye)
 - SKDP, Kürtlerinin Suriye'de kurduğu ilk partidir.
 - 1957 yılında kurulan Suriye KDP'sinin en büyük başarısı, Hoybun Cemiyetinin, Nurettin Zaza, Osman Sabri ve Raşit Hamo gibi eski üyelerini bir araya getirip birleştirmesiydi.²⁵⁵
 - Parti, 14 Haziran 1957 tarihinde; Şam Grubu, Kak Nasır, Hamit Dewreş, Tahir Sifok; Halep Grubu, Reşit Hamo, Mehemed Ali Hoca, Şewket Henna'nın bir araya gelerek düzenledikleri toplantılar sonucu kurulmuştur.²⁵⁶
- PYD hariç tüm Kürt partiler bu partiden türemiştir.

²⁵³ Erkmen, **Suriye'de Kürt Hareketleri**, s.19

²⁵⁴ **A.g.e**, s.20

²⁵⁵ Tejel, **A.g.e** s.86

²⁵⁶ Bingöl, **A.g.e** s.60

9. Suriyeli Kürt Demokratik Partisi (Partiya Demokrat a Kurdi ya Suri,)
- Partinin lideri Cemal Baki Molla Mahmut'tur.
10. Suriye Kürt Demokrat Partisi Nasreddin İbrahim Grubu (Partiya Demokrat a Kurdi li Suriye (el-Parti))
11. Suriye Kürt Demokrat Partisi Abdurrahman Alüçi Grubu (Partiya Demokrat a Kurdi Suri)
12. Suriye Kürt Uzlaş Partisi (Rekeftina Demokrat a Kurd ya Suri)
- Suriye Kürt Uzlaş partisi 2004 yılında PKK-KCK'dan ayrılan bir grubun oluşturduğu bir partidir. Parti lideri Kemal Şahin 2005 yılında terör örgütü PKK-KCK tarafından gerçekleştirilen bir suikast sonucu öldürülmüştür. Partinin liderliğini Fevzi Aziz İbrahim ve Nezhet Muhammed yapmaktadır. Parti, PYD'den ayrıldıktan sonra diğer bazı Kürt partileriyle birlikte Esed Rejimi'ne karşı olan Şam Deklarasyonu'na destek vermiştir. Son dönemde Kürt partileri yeni ittifaklar ya da koalisyonlar tarafından herhangi bir Kürt muhalif grubuna girmesi PYD tarafından engellenmiştir. Ancak, PYD ile KUK arasındaki sorunların artması sonucunda 2012 başlarında Parti de KUK'a kabul edilmiştir. Hâlihazırda Kürt Vatansever Hareketi'nin (KVH) ve Suriye Kürt Ulusal Konseyi'nin (KUK) üyesidir.²⁵⁷

2.4.1.2- Suriye Muhalifleri (SUK) ile Ortak Hareket Eden Partiler

SUK Türkiye'nin de içinde bulunduğu ABD, Katar, Suudi Arabistan ve bir çok AB devletinin desteklediği Suriye'deki en kapsamlı muhalif örgüttür. Hâlihazırda SUK ile ortak hareket eden tek parti Suriye Gelecek Hareketi Partisi (Şepela Pesroje ya Kurdi li Suriye) 'dir.

Bu parti, Suriye Kürt siyaseti içinde yeni bir akımı temsil etmektedir. Partinin kurucusu ve en önemli lideri Salah Bedreddin tarafından kurulan Kürt Halkın Birliği Partisi'nde 20 yıldan fazla görev yapan ve lider kadrosuna yükselen Mişel Temo, 1999'da bu partiden ayrılarak 29 Mayıs 2005'te Suriye Kürt Gelecek Hareketi'ni kurmuştur. Aktif bir politikacı olan Temo, Mayıs 2009'da 3.5 yıl hapis cezasına çarptırılmış, Suriye'de olayların büyümesine karşı rejim tarafından tedbir olarak Haziran 2011 yılında serbest bırakılmıştır. Temo Ekim 2011 tarihinde suikast sonucu öldürülmüştür.²⁵⁸

²⁵⁷ Erkmen, **Suriye'de Kürt Hareketleri**, s.25

²⁵⁸ Yusuf Han Kardelen, "Fitne Ateşini Fransızlar Yaktı", Milli Gazete, 01.04.2013

Gelecek Partisi, diğer Kürt Partilerden farklı olarak Arap Muhaliflerle beraber siyaset yapmayı tercih etmiştir. Parti, SUK'un Temmuz 2011 tarihinde İstanbul'da yapılan toplantısına katılmıştır. Partinin bir diğer önemli özelliği de Kürt Ulusal Konsey'ine (KUK) üye olmamasıdır. Gelecek Partisinin temel konulardaki görüşler şöyle sıralanabilir.

- Esed Rejimi devrilmelidir.
- Sivil ve demokratik bir Suriye inşa edilmelidir.
- Yeni bir anayasa yazılmalıdır.
- Avrupa ve Amerikalılar ekonomik ambargolar ya da siyasi baskı aracılığıyla rejimin devrilmesini sağlamalıdır.
- Parti, Rejimin dışarıdan bir askeri müdahaleyle devrilmesine karşıdır. Fakat Batı ülkeleri Esed Rejimi'nin insanları ayırım gözetmeden öldürülmesinin durdurulmasına yardımcı olabilir.²⁵⁹

Kürt Devrimci Komiteleri yetkilisi Faris Mişel Temo, Temmuz 2013 tarihinde Arapça yayın yapan el-Cezire Kanalı'na verdiği özel demecinde Gelecek Partisi'nin ilkelerini dile getirerek, PYD-YPG benzeri yapıların Kürt halkını yansıtmadığını, bilakis elindeki silah gücünü kullanarak Esed Rejimine karşı olan Kürtleri sindirdiğini söylemiştir. Hizbullah'ın elindeki silahı tehdit unsuru olarak dayattığı ve Lübnan'da de facto bir güç olarak ortaya çıktığını hatırlatan Temo, Haseke ve diğer bölgelerdeki Kürtlerin büyük kesiminin Suriye'nin birliğini savunduğunu, bağımsız bir yapı kurmak istemediklerini, direnişçiler ve Özgür Suriye Ordusu bünyesinde silahlı unsurlarla birlikte hareket ettiklerini dile getirmiştir. Buna karşın PYD-YPG adlı, terör örgütü PKK-KCK uzantısı yapıların Esed rejimi ile birlikte çalıştığını, muhaliflerin başlattığı direnişi bastırmaya çalıştıklarını söylemiştir.²⁶⁰

2.4.1.3- Rejim ile İlişkisi Olan Ulusal Koordinasyon Komitesi (UKK) Çatısı Altında Siyaset Yapan Partiler

Rejim ile ilişki içinde olan ve tamamına yakını sol görüşlü partilerden oluşan UKK çatısı altında hâlihazırda sadece Salih Müslim liderliğindeki, terör örgütü PKK-KCK'nın Suriye uzantısı Demokratik Birlik Partisi (PYD) siyaset yapmaktadır. Parti hakkında detaylı bilgi çalışmanın 3. bölümünde verilecektir.

²⁵⁹ Erkmen, **Suriye'de Kürt Hareketleri**, s.24

²⁶⁰ Komala, "Suriye Kürt Devrimci Meclisi Genel Sekreteri Faris Misel Temo ile Röportaj", 29 Temmuz 2013 http://m.youtube.com/watch?v=BSTULE6FKZ0&desktop_uri=%2Fwatch%3Fv%3DBSTULE6FKZ0

2.5 Hoybun Cemiyeti

1878 Berlin Antlaşmasının ardından Anadolu'da yaşayan Kürtler ile Ermeniler birbirlerine düşmüş her iki tarafta ağır kayıplar vermişlerdir. Yaklaşık 40 yıl sonra Sevr Antlaşmasının imzalanmasından sonra İngiltere ve Fransa Kürt Şerif Paşa ile Ermeni Boghos Nubar Paşa'ya Paris'te bir anlaşma imzalatmışlardır. Bu tarihten sonra Ermeniler ve ayrılıkçı Kürtler arasında yakınlaşma başlamıştır.²⁶¹

Hoybun Cemiyeti'nin en önemli özelliği ve öncekilerden farklı yönü Türkiye'ye karşı isyana meyilli veya Müterake döneminde İngilizlerle işbirliğine giren Kürt liderleriyle Ermeni Taşnak liderleri arasındaki işbirliğine dayanmasıdır.²⁶²

1925 yılında Şeyh Said isyanı sonucu birçok Kürt milliyetçi Suriye'ye göç etmişti. Bu kişiler arasında 19. yy'de Osmanlı yönetimine başkaldıran Bedir Han Bey'in torunları Celadet, Kamuran ve Süreyya Bedir Han da vardı. Bedir Han Bey'in torunları, İstanbul'da Kürt Teavün ve Terakki Cemiyeti'nin savunucularından babaları Emin Ali Bedir Han'dan Kürt milliyetçiliği adına etkilenmişlerdi. Bu aile etrafında toplanan birçok kişi Hoybun Cemiyetinin kurulmasında öncülük etmişlerdir.²⁶³

Hoybun Cemiyeti'nin kuruluşuyla ilgili ilk toplantı 1927 Şubat'ında İngilizlerin Revandiz Kaymakamlığına getirdikleri Seyyit Taha'nın evinde yapılmıştır. İngiltere'nin Irak olağanüstü komiser yardımcısı Edmons'un organize ettiği bu toplantıda Türkiye'de çıkarılacak bir isyanla ilgili olarak şu kararlar alınmıştır: İngilizler, Kürtlere para ve ihtiyaç halinde silah yardımı yapacaklar ve İsyân Şemdinli Yüksekova'dan başlayacak ve hedef Van'ın ele geçirilmesi olacaktır.²⁶⁴

1927 yılı boyunca devam eden toplantı ve faaliyetlerden sonra 5 Ekim 1927 tarihinde Lübnan'ın Bihamdun kasabasında geniş çaplı bir kongre yapılarak Hoybun Cemiyeti kurulmuştur. Amacı "Türk Kürdistanının bağımsızlığı olarak" ortaya konan, merkez komitesi Beyrut'ta bulunan örgütün Şam, Halep, Haseke, Türkiye, Irak, Paris, Londra ve Detroit'te şubeleri oluşturulmuştur.²⁶⁵

²⁶¹ Şimşir, **A.g.e** s.75

²⁶² Sarınay, **A.g.m**

²⁶³ Nelida Fuccaro, "Sömürge yönetimi altındaki Suriye'de Kürtler ve Kürt milliyetçiliği: Siyaset, Kültür ve Kimlik", **Geşepêdanên Rojhilatnavin, Suriye u Kuyrdistana Rojava**, Seîd Verroj (Der), 1. Baskı, İstanbul, Doz Yayıncılık, 2012, s.94-97

²⁶⁴ Sarınay, **A.g.m**

²⁶⁵ Fuccaro, **A.g.e** s.94-97

Suriye’de aktif olarak çalışan Hoybun Cemiyeti Temmuz 1929 tarihinde Halep’te iki önemli toplantı yapmıştır. Bu toplantılara başta Celadet Ali Bedirhan, Memduh Selim, Cemilpaşazade Mehmet, Cemilpaşazade Kadri, Yado, Vahan Papazyan, Hırşak Papazyan ve Karabet de olmak üzere 45 kişi katılmıştır.²⁶⁶

Fransa’nın Suriye’de Manda döneminde desteklediği faaliyetleri arasında örgütün yayınları gelmektedir. Cemiyet, 1932 yılında “Hawar Dergisi”ni çıkarmaya başlamıştır. Celadet Ali Bedirhan ve Kamuran Bedirhan tarafından Hoybun Cemiyeti’nin yayın organı olarak onbeş günde bir Kürtçe ve Fransızca olarak yayınlanan bu dergi 1943 yılına kadar çıkarılmıştır. Hoybun Cemiyeti tarafından Hawar dergisinin yanısıra Kahire’de La question Kürde isimli Fransızca bir dergi çıkarılmış, Suriye’de ise, Türk Affi Umumisi Karşısında Kürtler, Türkiye Reısicumhuru Gazi Mustafa Kemal Hazretlerine Mektup, Bir Ecnebi Noktai Nazarına Göre Kürt Meselesi” isimli kitaplar yayınlanmıştır.²⁶⁷

Taşnak Ermenileri ile Hoybun Kürtleri arasında Lozan Barış Anlaşmasından 4 yıl sonra imzalanan ve siyasal kürtcülük tarihinde bir dönüm noktası olan anlaşmanın maddeleri şöyledir:²⁶⁸

“İmzalayan taraflar olarak,

Sayın Vahan Papazyan, Taşnaksutyun Partisi’nin tam yetkili delegeesi olarak bir yandan ve tümü Kürt cephesi’nin merkez komitesi üyeleri olan Palu’dan Şeyh Ali Rıza Efendi, Dr. Şükrü Sekban Bey, Barazi Aşireti’nin lideri Mustafa Şahin Bey, Heverka Aşireti lideri Haco Ağa, Raman Aşireti lideri Emin Ağa, Süleymaniye’den Kerim Rüstem Bey, Van’dan Memduh Selim Bey ve Celadet Ali Bedirhan Bey diğer yandan iki halkın birbirine karşı duyduğu çok sağlam kardeşlik duygularını göz önüne alır. Ari ırkından gelen bu iki halkın varlığını garanti altına almak için büyük bir işbirliğinin gerekliliğine inanır. Her iki halka canlılık veren politik bağımsızlık ve ulusal istemler arasında bulunan ortak noktayı göz önüne alır. Ve (taraflar) aşağıdaki maddeleri kapsayan politik ve askeri işbirliği anlaşmasını imzaladıklarını beyan ederler.

Madde 1 – Her iki taraf bağımsız bir Kürdistan’ın ve birleşik bir Ermenistan’ın kurulma hakkını karşılıklı olarak tanıyarak bu hakkın savunması için mümkün olan her türlü imkanı kullanarak birbirinin yardımına koşmayı kabul etmektedirler.

²⁶⁶ Sarınay, A.g.m

²⁶⁷ A.g.m

²⁶⁸ Şimşir, A.g.e s.76

Madde 2 – Her iki taraf hangi toprakların Ermenilere, hangilerinin Kürdistan'a ait olacağına bakmaksızın ve sadece iki ülkenin kurtuluşunu temel amaç edinmiş olarak ortak düşmana karşı savaşmaya devam edeceklerdir.

iki ulus arasındaki sınırlar aşağıdaki prensiplere göre belirlenecektir :

a) Yerli Kürt ve Ermeni nüfusunun savaştan (1914) önceki sayısı bu belirlemede temel alınacaktır.

b) Sevr antlaşması tarafından kabul edilen etnik ve hukuksal prensipleri kabul etmekle birlikte bu antlaşmanın Van, Bitlis ve Erzurum vilayetlerini Ermenistan'a bırakan 89.Maddesini geçersiz saydığı ama bununla birlikte iki taraf da söz konusu vilayetler üzerinde karşılıklı hak taleplerine saygı göstereceklerini taahhüt ederler.

Madde 3 – Mevcut anlaşma imza sahibi taraflar arasında, ortak düşman Turani – Türk ögesine karşı savunma ve saldırı işbirliği paktı olduğundan hangisi söz konusu düşmanın saldırısına uğrarsa diğer taraf saldırıyı püskürtmek için tek başına veya saldırıya uğramış tarafla birlikte hareket edeceğini kabul etmektedir.her iki taraf, kendi ülkelerini yabancı ögeleri kullanarak insanlardan boşaltmayı hedef alacak Türk Hükümetinin her türlü girişimine karşı ortak bir şekilde savaşacaktır.

Madde 4 – Taraflar, Ermeni Kürt işbirliği düşüncesini yaymak ve her iki ülkede bu düşüncüyü köklü bir hale getirmek için yazılı ve sözlü etkin bir propaganda yürüteceklerine söz vermektedir.

Madde 5 – Taşnaksutyun Partisi, sahip olduğu organları aracılığı ile Avrupa ve Amerika kamuoyu ve politik çevrelerinde kürt sorununun lehinde propaganda yapmaya ve aynı zamanda her türlü Turani-Türk provokasyon ve propagandasına karşı mücadele edeceğine söz vermektedir.

Madde 6 – Taşnaksutyun Partisi, Kürt ulusal cephesi Hoybun'u geçici olarak sübvansedeceğini ve cepheyi örgütleme işleri dahil her türlü konuda uzman olduğu teknik alanda ve manevi olarak yardımda bulunacağına söz vermektedir.

Madde 7 - Taşnaksutyun Partisi, Kürt ulusal cephesi Hoybun'a Avrupa ülkeleri, Amerika ve Kürt sorunu ile direkt ilgisi olan diğer tüm ülke ve halkların kürt davasına desteklerini sağlamak için yardım edeceklerdir.

Madde 8 – Her iki taraf arasında ilişkiyi düzenli kılmak, gerekli görüldüğü takdirde Hoybun'un merkez komitesinin alacağı kararlara katılma, diğer tüm işlerde komiteye yardımcı olmak ve sıkı bir işbirliğini sağlamak amacıyla taşnaksutyun partisi'nin bir temsilcisi Kürt ulusal cephesi Hoybun'un merkez komitesi üyeleri arasında sürekli bulunacaktır.

Madde 9 – Taşnaksutyun Partisi ve Kürt ulusal cephesi Hoybun, Ermenistan ve Kürdistan'ın kendilerine ait toprakları üzerinde bağımsızlıklarının tanınmaması nedeniyle Türkiye ile savaş içinde olduklarını kabul ederler. dolayısıyla anlaşan taraflar olarak ikisi arasında ön bir anlaşma sağlanmadan taraflardan hiçbirinin ne Türk hükümeti ne de başka bir hükümetle ilişkiye girmeyecekleri konusunda birbirlerine karşı sorumludurlar.

Madde 10 – İki tarafın hazırladığı rapor gereğince Taşnaksutyun Partisi askeri gücünü eylem (operasyon) halindeki Kürt güçlerine katacak ve söz konusu eylemler için gerekli olan silah ve mühimmatı sağlamaya çalışacaktır. Taşnaksutyun Partisi, Kürt genelkurmayı veya Hoybun merkez komitesi nezdinde ve teknisteyenlerin eşliğinde bir askeri ataşeyi tayin edecektir ve bu ataşe teknisteyenlerce alınacak kararlara ve gerçekleştirilecek eylemlere gerçek bir işbirliği ve dostluk çerçevesinde katılacaklardır.

Madde 11 – Genel politik alanda alınacak kararlar her iki tarafın tayin edeceği delegelerden oluşacak bir komisyon tarafından uygulanacak ve ihtiyaç duyulduğu takdirde kararların uygulanması taraflardan herhangi birinin belirleyeceği bir ya da birden çok delegenin inisiyatifine de bırakılabilecektir.

Madde 12 – Taşnaksutyun Partisi Kürt teknisyen, propagandacı ve organizatörlerin eğitimi için hazırlanacak derslere maddi ve manevi desteği vermeyi kabul etmektedir.

Madde 13 – Her iki taraf bu anlaşmanın esaslarına uygun olarak, bir yıllık süre içinde transit geçişler, gümrük kapıları ve işlemleri, azınlık hakları, ahali (göçmen) mübadelesi ve bu anlaşmanın içinde yer almayan diğer tüm konulara ilişkin yeni anlaşmalar gerçekleştirmeye kendilerini yükümlü kılmaktadırlar. Muhtemel bir Ermeni-Kürt konfederasyonu kurmaya ilişkin sorun da taraflarca göz önüne alınacaktır.

Madde 14 – Taraflar kendilerine verilecek toprak miktarına göre paylarına düşecek kamu borçlarını ödemeyi kabul edeceklerini taahhüt etmektedirler. Aynı şekilde taraflar, yabancıların madenler ve demiryolu üzerindeki daha önce kabul edilmiş tüm imtiyazlarını tanyacaklarını kabul etmektedirler.

Madde 15 – Gerek mevcut anlaşmanın dışında kalan sorunlarla ilgili gerek yorum farklarından kaynaklanacak her türlü anlaşmazlıkta taraflarca belirlenecek bir uzlaşmacının kararına başvurulacaktır.

Madde 16 – Bu askeri ve siyasi anlaşma gizli tutulacaktır. Taraflardan birinin anlaşmayı kısmen veya tamamen üçüncü bir tarafa bildirme gereğine inandığı takdirde anlaşmanın ikinci tarafının izninin önceden alınması zorunlu olacaktır.

Madde 17 – Kendi özgürlük ve bağımsızlıkları için sürdürdükleri ortak savaş sona erinceye kadar mevcut anlaşma her iki ülke arasındaki tüm ilişkileri düzenleyecektir. Bu

anlaşmada yapılacak her türlü ekleme ve değiştirmenin iki tarafın onayı ile olması zorunludur.

Madde 18 – Bu askeri ve siyasi anlaşma iki taraf arasında imzalandığı günden itibaren yürürlüğe girecektir.

Madde 19 – Bu anlaşma Fransızca yazılmış olup iki nüshadan oluşmaktadır.

Sarınay'a göre Hoybun Cemiyeti'ni daha önce kurulan siyasi Kürtçü organizasyonlardan ayıran en önemli farkının, Cemiyetin Ermeni Taşnak Partisi ile Türkiye'ye karşı yaptığı işbirliğinden oluşması ve Taşnak Ermenilerinin Hoybun Cemiyeti aracılığı ile Türkiye'ye karşı Ermeni davasını Hoybuncu Kürt liderleri kullanarak kazanmayı amaçlamasıdır.²⁶⁹ 1921-25 yılları arasında Türkiye'den Suriye'ye göç eden 55 bin Ermeni, Hoybun'un 1927'de kurulmasından itibaren Cemiyetin siyasal yapısının inşasında çok etkili olmuştur. Ermeniler Ağrı'da isyan eden Kürt aşiretlere mali siyasi ve lojistik her türlü desteği sağlayarak örgütün Suriye'deki faaliyetlerini desteklemişlerdir.²⁷⁰

2.6 Suriye'de PKK

Suriye yönetimi, modern Suriye tarihi boyunca “terörizm”i, dış politikada düşmanlarına karşı bir silah ve Ortadoğu'da yayılmaya yönelik bir güç olarak kullanmıştır. Eski Devlet Başkanı Hafız Esed zamanında, ülkenin güvenlik birimleri kullanılarak bu tür politikalar yaygın bir şekilde kullanılmıştır. Suriye'nin İstihbarat birimleri, Esed yönetimine ters gruplara/devletlere yönelik politikalarını, el altında bulundurdıkları terör örgütlerine yaptırmıştır.²⁷¹

“Stratejistler, Suriye güvenlik stratejilerini genel olarak dört ana eksen üzerinden değerlendirmekteler:

- 1) Güçlü Aktörlerle Direk Çatışmalardan Kaçınma
- 2) Pragmatik ve Esnek Diplomasi kullanma
- 3) Gücün Dolaylı Kullanımı: PKK-KCK Örneği, Hizbullah Örneği
- 4) İttifak Arayışları: İran ve Rusya”²⁷²

²⁶⁹ **A.g.m**

²⁷⁰ Fuccaro, **A.g.e** s.94-97

²⁷¹ Gaytancıoğlu, **A.g.e** s 84

²⁷² Yasin Atıoğlu, “Suriye Dış Politikasında Güç ve Güvenlik İlişkisi”, BİLGESAM Jeopolitik, Ekonomi-Politik ve Sosyo-Kültürel Araştırmalar Dergisi, İstanbul, Cilt 1, Sayı 1, Güz 2009, s.110

Suriye'nin, yayılma amaçlı terörizmi kullanmasındaki hedefi “Büyük Suriye” idealini gerçekleştirmektir. “Büyük Suriye” hayaline göre belirlenen dış politika hedefleri şu şekildedir: İsrail işgali altındaki toprakları kurtarmak, Arap dünyasındaki gerici yönetimleri yıkmak ve Baas ilkelerini Arap dünyasına benimseterek, Arapların lideri olmak, Türkiye'nin el koyduğunu iddia ettiği İskenderun'u (Hatay) tekrar Suriye topraklarına katmaktır.²⁷³

Suriye ile Türkiye ilişkilerinin problemlili olması Suriye'nin kuruluşundan itibaren süregelmiştir. Her iki ülke 3 temel konuda sürekli çatışma yaşamıştır. Bunlardan birincisi Hatay ili, ikincisi Fırat nehrinin suyu ve üçüncüsü de Soğuk Savaş döneminde her iki devletin farklı kutuplarda dış politika yapmasıdır.²⁷⁴

Hatay'ın kaybedilmesi²⁷⁵ ve GAP'ın faaliyete geçirilmesi ile kendi perspektifinden varlığını tehlikede hisseden Suriye, uzun yıllar terör örgütü PKK'ya destek vererek özellikle sınır aşan sular konusunda Türkiye'ye kendi görüşünü kabul ettirmek istemiş; Türkiye'ye karşı terörü bir dış politika aracı olarak kullanmıştır.²⁷⁶

“Suriye, Türkiye'nin GAP projeleri çerçevesinde geliştirdiği kalkınma uygulamalarını baltalayarak, her türlü uyumsuzluk ve huzursuzluğu yaratarak Türkiye'de iç zayıflık ve istikrarsızlık ortamı meydana getirmeye yönelik faaliyetlerde bulunmayı kendi milli çıkarları açısından yararlı bulmuş ve bunu hem açık hem de gizli metotlarla sürdürmüştür.”²⁷⁷

İki ülke arasındaki bu sorunlar, Hafız Esed'in Suriye'de yönetimi ele geçirmesi ile farklı bir boyut kazanmıştır. Esed, terör örgütü PKK'nın kuruluşundan itibaren mali ve lojistik destek vererek örgütü Türkiye ile aralarındaki sorunlarda bir koz olarak kullanmış, Suriye Kürtlerinin örgüte katılmasını teşvik etmiştir.²⁷⁸ Tam olarak bilinmemekle beraber Türkiye Ordusu ile girilen çatışmalarda 7 bin ile 10 bin arası bir sayıda Suriye uyruklu PKK'lı teröristin öldüğü sanılmaktadır.²⁷⁹

²⁷³ Gaytancıoğlu, **A.g.e** s 84

²⁷⁴ Özmen, **A.g.e** s. 51

²⁷⁵ Suriye-Türkiye ilişkilerinde Hatay sorunu için detaylı bilgi bkz. Serhan Ada, **Türk Fransız İlişkilerinde Hatay Sorunu**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2005

²⁷⁶ **A.g.e** s. 89

²⁷⁷ Akgönenç Oya, “Türkiye'nin Güvenlik ve Dış Politika Algılamaları Çerçevesinde Doğu ve Güney Komşuları ile İlişkileri”, **Bilig**, Sayı:2, Yaz, 1996 s.20

²⁷⁸ Kreyenbroek and Sperl, **A.g.e** s. 158

²⁷⁹ Tejel, **A.g.e** s.76

1978 yılında PKK terör örgütünü kurduğunu ilan eden Abdullah Öcalan, Türkiye’de meydana gelen 1980 askeri darbesinden kısa bir süre önce örgüt üyesi teröristlerle beraber Suriye’ye geçmiştir. Abdullah Öcalan, Hafız Esed’in kardeşi Cemil Esed aracılığıyla Suriye Gizli Servisi Muhaberat ile temas kurmuştur. Öcalan, Eylül 1979’da, Suriye’de bulunmakta olan Sovyet gizli servisi görevlisi Yevgeny Primakov’un yardımı ile 250 kadar örgüt mensubunu gerilla savaşı konusunda eğitilmesi için FKÖ kamplarına götürmüştür.²⁸⁰

Suriye, terör örgütü PKK’yı Bekaa Vadisi’ne yerleştirmiş ve örgütün Bekaa’da bir eğitim kampı açmasını sağlamıştır. Şam, PKK teröristlerini barındırma, örgüte para, silah, cephane yardımı ve örgüt üyelerine kimlik ve pasaport temini sağlamıştır. Terör örgütü PKK, örgüte militan ve üye sağlamak için Suriyeli Kürtleri de örgüte kaydetmiştir. Hatta Şam yönetimi, örgüte katılan Kürtleri askerlik hizmetinden muaf tutmuştur.²⁸¹

Terör örgütü PKK’nın Birinci ve İkinci Kongreleri Suriye’de yapılmıştır. 20-25 Ağustos 1982 tarihlerinde Şam’da yapılan İkinci Kongrenin bitimindeki sonuç bildirgesinin ilk iki maddesi, Suriye’nin desteğini açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

Kongrede;

1. PKK mensuplarının Suriye’de eğitilmesi, eğitimin kısmen Türk sınırına yakın yerlerde yapılması
2. Şam, Halep, Kamışlı, Afrin gibi Suriye şehirlerinde temsilcilikler açılması²⁸²
kararları alınmıştır.

Türkiye ile Suriye arasında 1985 yılında Şam’da “Sınır Güvenliği Protokolü” imzalanmıştır. Ancak Suriye, örgüte verdiği desteği dolaylı olarak sürdürmeye devam etmiştir. 1986 yılından itibaren PKK’nın merkezi olan Helve Kampı, Suriye’nin desteğiyle silahlı eğitim merkezine dönüştürülmüştür. Abdullah Öcalan, Suriye’deki kamplarda 1994 yılına kadar 15.000 terörist eğittiğini açıklamıştır.²⁸³

1990’lı yıllarda Abdullah Öcalan’ın hala Suriye’de olması ve PKK’nın Türkiye sınırlar içindeki eylemlerini arttırması Türkiye’yi çok rahatsız etmiş, Suriye savaş ile tehdit edilmiştir. PKK terörünün had safhaya ulaşması üzerine 23 Ocak 1996 tarihinde Türkiye’nin Suriye’ye verdiği notada şu hususlara yer verilmiştir:

²⁸⁰ Gaytancıoğlu, **A.g.e** s 84

²⁸¹ Erciyes Erdem, **Ortadoğu Denkleminde Türkiye-Suriye İlişkileri**; İstanbul, IQ Yayıncılık, 2004, s. 104

²⁸² Törel, **A.g.e** s. 36

²⁸³ Gaytancıoğlu, **A.g.e** s 85

...Suriye, su sorununa ilişkin kendi lehine bir çözümlü Türkiye'ye dayatmak için ayrılıkçı terör örgütü PKK hareketini kullanmaktadır. Bu nedenle, Türkiye'nin kayıplarının baş sorumlusu, PKK'yı ve liderini topraklarında barındıran ve destek veren Suriye'dir; Birleşmiş Milletler Yasası'nın 2/4 maddesine göre Suriye, bu hareketiyle Türkiye'nin toprak bütünlüğüne ve siyasal özgürlüğüne karşı kuvvet kullanmıştır...; Suriye terör örgütü PKK'nın tüm faaliyetlerini derhal durdurmalı, suçluları yargılamalı ve yardımcıları ile birlikte Abdullah Öcalan'ı Türkiye'ye teslim etmelidir; Türkiye, PKK saldırıları nedeniyle uğradığı zararlar için Suriye'den tazminat isteme hakkını saklı tutar; PKK ve Öcalan'ı barındırdığı sürece Türkiye, Suriye'ye karşı her türlü önleme başvurma hakkına sahiptir. ...Türkiye bu haklarını uygun gördüğü zamanda kullanacaktır.²⁸⁴

Türkiye, bu şekilde Suriye'ye askeri müdahale tehditlerinde bulunmuştur. Bu gelişmeler neticesinde taraflar; 1998 yılında Adana Protokolü'nü²⁸⁵ imzalayarak PKK'nın Suriye'deki bir kısım eylemlerini sonlandırmış ve PKK'nın, Hafız Esed döneminden beri Şam, Kamışlı, Dırbesiyeye, Derik, Ras al Ayn, Afrin, Halep ve Haseke'de bulunan ofislerinin kapatılmasını sağlamıştır.²⁸⁶

Suriye, bu uzun dönem zarfında PKK'nın içine istihbarat elemanlarını yerleştirmeyi başarmış ve PKK'yı kısmen kontrol altına almıştır. Esed, Suriye'deki Kürtlerin PKK'ya üye olmasına göz yumarak hem kendi ülkesinde Kürtlerin kendisine karşı faaliyetlerini zayıflatmış hem de sadece Türkiye'yi hedef alan bir örgüte eleman kazanımını sağlamıştır.

PKK'nın Suriye Kürtleri içindeki popülaritesi zamanla azalma eğilimine girmiştir. Örgüt lideri Abdullah Öcalan, Hafız Esed'la ters düşmemek için Suriye'deki Kürtlerin hepsinin Türkiye'den iltica ettiğini ve oraya dönmeleri gerektiğini savunmuş, bu açıklama da Kürtlerin terör örgütü PKK'ya olan desteklerinin azalmasında sebep olmuştur.²⁸⁷

Beşar Esad'ın Devlet Başkanı olmasıyla farklı bir boyut kazanan Türkiye-Suriye ilişkileri, bu yeni dönemde ekonomik öncelikli politikaların öne çıkmasına ve iki devlet arasındaki anlaşmazlıkların azalmasına vesile olmuştur. Bu dönemde Esad Rejimi, PKK'ya desteğini neredeyse tamamen kesme noktasına gelmiştir. Ancak Rejim-PKK ortaklığı Arap

²⁸⁴ Özmen, **A.g.e** s. 89

²⁸⁵ Caves, **A.g.e** s.5

²⁸⁶ Tejel, **A.g.e** s.77

²⁸⁷ Özkaya, **A.g.e** s. 101

Baharı ile tekrar güçlenmiş, bu ortaklık terör örgütü PKK-KCK'nın şuan Suriye Kürtleri arasında en popüler örgüt olma yolunda ilerlemesine sebep olmuştur.

2.7 2004 Kamışlı Ayaklanması

Haseke vilayetine bağlı Kamışlı kasabasında Mart 2004 tarihinde, El-Cihad ve El-Fütuva takımları arasında yapılan futbol maçında, Arap ve Kürt taraftarlar arasında başlayan şiddet olayları kısa bir süre içinde bütün Kürt bölgelerine etkisini göstermeye başlamıştır. Olayların fitilini ateşleyen, yaşanan provokasyonlar sonucu Suriye Güvenlik Güçlerinin siyasi sloganlar atan Kürtler üzerine ateş açması olmuştur. Nusaybin'in karşısında bulunan Kamışlı, Kürtler'in, Araplar'ın, Ermeniler'in, Süryaniler'in ve Arap Hıristiyanlar'ın beraber yaşadığı bir şehirdir. Bu şehirde yaşayan Kürt ve Ermeniler'in büyük bölümü tehcir döneminde Türkiye'den gelmişlerdir. Bölge'nin genel olarak petrol ve doğalgaz yatağı olması da dikkat çekicidir.²⁸⁸

Kamışlı'daki şiddet olayları, Irak sınırındaki Deyr'üz Zor'dan gelen 2000 kadar Arap taraftarın maçta Saddam yanlısı, Barzani ve Talabani karşıtı sloganlar atması ve Kürt taraftarların da Deyr'üz Zor'lu Sünni Araplara karşı Bush ve Barzani'yi öven sloganlarla cevap vermesi sonucu kargaşa çıkmış ve bu kargaşa bir anda şiddetli bir çatışmaya dönüşmüştür.²⁸⁹ Kürtler, Kamışlı'daki Araplarla ve güvenlik güçleriyle çatışmaya girerek, 'işgal bitene kadar ayaklanma!' gibi Suriye'de o ana kadar hiç dile getirilmemiş ayrılıkçı sloganlar atmışlardır.²⁹⁰ Eylem esnasında ölenlerin cenaze töreninde de rejim karşıtı yürüyüşler devam etmiştir. Olaylar esnasında kamu araçları tahrip edilmiş, kamu binaları basılmış, kentteki Esed heykelleri ile Suriye bayrakları hasar görmüştür.

Olaylar, kısa süre içinde Kürt yerleşim yerleri Ras el-Ayn, Haseke, Amude, Afrin ve Halep'e de yayılmıştır. Afrin'de Kürtlerin düzenlediği bir miting sırasında güvenlik güçlerinin müdahalesi sonucu 7 kişi ölmüş; Haseke'de ise Araplar, Kürtlere ait işyeri ve dükkânları yağmalamış, Kürtler de Araplara ait araç ve işyerlerine zarar vermişlerdir. Amude şehrinde ayaklanan Kürtler ise bir karakolu taşlamışlardır.²⁹¹

²⁸⁸ Hüsnü Mahalli, "Tehlikeli Provokasyon", Yenişafak Gazetesi, 15 Mart 2004

²⁸⁹ Yasin Atlioğlu, **Beşar Esed'in Siyasi ve Ekonomik Dışa Açılım Politikaları**, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, SBE, İstanbul 2006, s. 143

²⁹⁰ Özkaya, **A.g.e** s. 96,

²⁹¹ **A.g.e** s. 96,

Olayların Şam'a sıçraması ile yüzlerce Kürt Şam'da eylem düzenlemiş ve Ayn el Arap'ta ilçe kaymakamı Yarbay Abdülhakim Salih'in oğlu ve Amude'de bir karakol komutanı, bir polis müdürü ve dört asker Kürt grupların saldırısında öldürülmüştür. 12 Mart'ta Kamışlı ve çevresinde çıkan olaylar, Suriye hükümetinin bölgeye askeri kuvvetleri sevk etmesiyle bastırılrsa da Halepçe Katliamı'nın 16 Mart'taki yıldönümü ülkede gerilimi tekrar tırmandırmıştır. Halep'in Eşrefiye ve Şeyh Meksud mahalleleri ile Arfin kasabasında, Kürtler tarafından Halepçe katliamını protesto gösterileri düzenlenmiştir.²⁹²

Rejimin Kürtlerden geleceğini beklemediği bu olaylara tepkisi çok sert olmuştur. Tüm Kürt bölgesinde sokağa çıkma yasağı uygulanmış binlerce kişi tutuklanmıştır. Olaylar karşısında tedirgin olan Rejim tüm Kürt siyasi partileri yasal olarak kapatmıştır. Olaylar bir hafta sonra dini kanaat önderlerinin sükûnet çağrısı ile son bulmuştur. Bu dönemde Kuzey Irak'taki Kürt liderler Suriye'den kaçan Kürt siyasetçilerin Kuzey Irak'ta faaliyetlerine devam etmesine izin vermiş ve Suriye'deki Kürt siyasi hareketinin örgütlenmesine destek olmuştur.²⁹³

Olayların yatışması üzerine tutuklanan kişiler çıkarılan bir genel af sonucu serbest bırakılmıştır. Beşar Esed; "halkıyla bir problemlerinin olmadığı, olayların dış güçlerinin provokasyonu sonucu geliştiğini" ifade etmiştir. Kürtlerin en önemli dini lideri Şeyh Maşuk Haznevi rejim karşıtı söylemlerine devam etmesi neticesinde olaydan yaklaşık 1 yıl sonra suikast sonucu öldürülmüştür. Devlet kaynakları Maşuk'un terör örgütleri tarafından öldürüldüğünü iddia etmiş buna karşın Suriye Kürtlerinin genel kanısı rejimin Maşuk'u infaz ettiği yönünde olmuştur.²⁹⁴ Bu olay sonucu bölge tekrar hareketlenmiş Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı kentlerde sokak eylemleri tekrar başlamıştır. Yaşanan bu iki olay sonrası Suriye Rejimi Kürtler üzerindeki baskıyı azaltma eğilimine giderek temel haklar konusunda düzenleme sinyalleri vermiştir. 2006 yılında Suriye'deki Kürt aşiretleri temsil eden 43 kişilik bir heyet, üç Baas yetkilisiyle görüşmüş ve kimliksiz Kürtlere vatandaşlık verilmesi için çalışmalar başlatılmıştır. Rejim, Kürtlere sıcak mesajlar göndermek için, her yıl düzenlenen Hama ve Kamışlı olaylarını anma törenlerine müdahalede bulunmamıştır.²⁹⁵

²⁹² Atlioğlu, "Beşar Esed'in Siyasi ve Ekonomik Dışa Açılım Politikaları", s. 144

²⁹³ Özkaya, A.g.e s. 96,

²⁹⁴ Veysel Ayhan, "Suriyeli Kürt Din Adamı Murat al-Haznavi ile Röportaj", Ortadoğu Analiz, Temmuz-Agustos 2011 cilt 3 sayı 31\32

²⁹⁵ Tejel, A.g.e s.131

Beşar yönetiminin Kamışlı olaylarına müdahale şekli, Hafız Esed'in 1982 yılında Hama'da Müslüman Kardeşlere yönelik müdahalesiyle kıyaslandığında oldukça büyük farklılıklar arz etmektedir. Beşar iktidara geçtiğinden beri Kürtlere karşı oldukça ılımlı politikalar ortaya koyarken Kürtleri, siyasi ve ekonomik değişimin ve Suriye toplumunun bir parçası olarak algılamaktadır.²⁹⁶

2.8 Arap Baharı Sonrası Dönemde Kürtlerin Muhalefet Örgütleri ile İlişkileri

Arap Baharı Suriye'de etkisini göstermeye başlayınca, Suriye muhalefeti süreçte birkaç çatı örgüt halinde yapılanmıştır. Bu dönemde SUK; KUK, UKK ve SDMG belirli ideolojilere sahip grupların bir araya gelerek kurdukları çatı örgütlerdir. Kürtler bu örgütlerin bazılarında etkin siyaset yaparken bazılarında da mesafeli yaklaşmaktadır.

2.8.1 Kürtler ve Suriye Devrimi ve Muhalefet Güçleri Ulusal Koalisyonu (SDMG)

Suriye'deki muhalif gruplar, Kasım 2012'de gerçekleşen Suriye Dostları Toplantısında²⁹⁷ her kesimi kapsayıcı, Başta ABD tarafından, uluslararası düzeyde Suriye halkının temsilcisi olarak kabul edilen liderlik konseyi "Suriye Devrimi ve Muhalefet Güçleri Ulusal Koalisyonu"nu (SDMG) kurmuşlardır.²⁹⁸ Suriye içi ve dışından üyeleri kapsayan Suriye Devrimi ve Muhalefet Güçleri Ulusal Koalisyonu muhaliflerin en büyük ve en etkili çatısı konumundadır. Şam'daki Ümmeyye Camii imamı olan Şeyh Muaz el-Hatib liderliğinde kurulan koalisyonun amacı isyancıların kontrolündeki bölgeleri yönetmektir.

Koalisyon, amaç ve yapısını genel çerçevesi ile ortaya koyan aşağıdaki deklarasyonu yayınlamıştır. Söz konusu metne Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı resmi internet sitesinden ulaşılabilir.

Deklarasyonda kısaca şu ifadeler yer verilmiştir;²⁹⁹

1. Suriye'nin egemenliği, bağımsızlığı, halkının birliği muhafaza edilecektir.
2. Mücadelemiz, Rejim devrilene kadar devam edecektir

²⁹⁶ Atlıoğlu, "Beşar Esed'in Siyasi ve Ekonomik Dışa Açılım Politikaları", s.149

²⁹⁷ Yezid Sayigh, *The Syrian Opposition's Leadership Problem*, Washington DC, Carnegie Endowment for International Peace Publications, 2013, s. 5

²⁹⁸ Jeremy M. Sharp and Christopher M. Blanchard, "Armed Conflict in Syria: U.S. and International Response," CRS Report for Congress, (Prepared for Members and Committees of Congress) June 14, 2013, s. 13

²⁹⁹ Daha detaylı bilgi için bkz. Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı Resmi Sitesi , http://www.mfa.gov.tr/site_media/html/Suriye-Muhalefet-ve-Devrimci-Gucler-Ulusal-Koalisyonu-Deklarasyonu-20-Nisan-2013.pdf Erişim: 21.06.2013

3. Hedefimiz; sivil devlet ilkelerine dayalı demokratik ve çoğulcu bir Suriye'dir.
4. Aramızda mezhepçiliğin veya etnik, dini ayrımcılığın yeri yoktur.
5. Mücadelemiz, Suriye Devletine değil Esed Rejimi'ne karşıdır.
6. Kimyasal silahlar konusunda 1925 Cenevre Protokolü'ne tarafız.
7. Koalisyon, Suriye'de geniş bir yelpazede yer alan siyasi gruplardan oluşmaktadır.
8. Direniş, Suriyeliler tarafından yönetilmektedir ve Suriye halkı kendi geleceğini bizzat tayin edecektir.

Kasım ayında Katar'ın başkenti Doha'da kurulan Suriye Muhalif ve Devrimci Güçler Ulusal Koalisyonu'nu toplatisına Kürtler adına Kürt Yüksek Konseyi'nden 7 kişilik bir heyet katılmıştır. Görüşmede Suriye Kürtlerinin geleceği de tartışılmıştır. Kürtler, % 15 Kürt temsilinin sağlanması ve başkan yardımcılığının Kürtlere verilmesi kararları çerçevesinde koalisyona katıldıklarını duyurmuşlardır.³⁰⁰ PYD eşbaşkanı Salih Müslim ise, yapılan görüşmelerin olumlu sonuçlandığını, Koalisyon'un Kürtlerin birçok önemli talebini kabul ettiğini söylemiş ama “anlaşmanın kendileri açısından bir bağlayıcılığının bulunmadığını” da vurgulamıştır.³⁰¹

2.8.2 Kürtler ve Kürdistan Ulusal Konseyi (KUK)

Arap Baharı Suriye'de etkisini arttırmaya başlayınca Esed Rejimi Kürtleri isyandan uzak tutmak için Kürtlere yönelik bazı reformlar gerçekleştirmiştir. Rejim ilk önce, kimliği bulunmayan ve vatandaş sayılmayan Kürtler için yasa çıkarmış ve yaklaşık 300 bin Kürde kimlik verilmesinin önünü açmıştır.³⁰² Ancak bu reformlar da Kürtlerin muhalif saflarda yer almasını engelleyememiştir. Demokratik Birlik Partisi (PYD) hariç tüm Kürt partiler rejim ile diyalogu reddetmiştir.

Kürt Ulusal Konseyi (KUK), Kamışlı kentinde, Ekim 2011 tarihinde, yüzlerce Kürt temsilcinin katılımıyla düzenlenen bir toplantıda ilan edilmiştir.³⁰³ Gelecek Hareketi ve Rekeftin Partisi dışındaki tüm Kürt hareketler toplantıya katılmıştır. Toplantıda bir yürütme Konseyi seçilmiş ve sonuç olarak da Kürt Vatansever Konferansı adlı oluşum meydana getirilmiştir.³⁰⁴

³⁰⁰ Hilal Kaplan, “Esed Düşerken Kürt Arap İttifakı”, Yenişafak Gazetesi,14.12.2012

³⁰¹ Fırat Haber Ajansı, “Salih Müslim muhaliflerle görüşmelerin detaylarını anlattı” 13.12.2012 <http://www.firatnews.com/news/guncel/salih-muslim-muhaliflerle-goruthmelerin-detaylaryny-anlatty.htm>

³⁰² Legislative Decree on Granting Syrian Nationality to People Registered in Registers of Hasaka Foreigners, Sana Agency. <http://www.sana.sy/eng/21/2011/04/07/340560.htm> , (April-07- 2011) Erişim 12.02.2013

³⁰³ Hossino and Tanir, “The Decisive Minority: The Role of Syria's Kurds in the Anti-Assad Revolution

³⁰⁴ Caves, “A.g.e s. 4

KUK yapı olarak 22 üyeli bir meclisten oluşmaktadır. Üyeler çatı altındaki siyasi partilerin liderlerinden ve bireysel olarak siyaset yapan kişilerden oluşmaktadır. Konsey'in altında ayrıca, 45 üyelik bir yönetim kurulu ve medya, sosyal ilişkiler, koordinasyon ve gençlik komitelerini içeren yapılar da bulunmaktadır.³⁰⁵

Toplantıda, devletin ulusalcı yapısının değiştirilmesi, yerine âdemi merkezîyetçi, demokratik ve parlamenter bir sistemin inşa edilmesi fikri önem kazanmış, askerlerin Kürt bölgesinden çekilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca, Kürtlerin kimliklerinin Suriye devleti tarafından tanınması gerektiği de ifade edilmiştir. Toplantıda KVK içinde temsil edilen partilerden oluşan geçmişte oluşturulan tüm Kürt Koalisyonların (Siyasi Konsey, Kürt Demokratik Koalisyonu, Koordinasyon Komitesi) dağıtılması, KVK, Konferansın taleplerinin çoğunluğunu kabul eden tüm Suriye Kürt muhalefet hareketleriyle birlikte çalışması, Tüm Suriye muhalefet koalisyonları içinde yer alan tüm Kürt partilerinin üyeliklerinin sona erdirilmesi kararı alınmıştır.³⁰⁶

Kuzey Irak Bölgesel Yönetimi Başkanı Mesud Barzani'nin girişimiyle 11 Temmuz 2012 yılında da Erbil'de yapılan bir toplantı neticesinde PYD de KUK ile bazı ortak politikalar oluşturmaya başlamıştır. Toplantı neticesinde Erbil Anlaşması imzalanarak Suriyeli Kürt grupların Kürt Yüksek Konseyi (KYK) çatısında ortak kararlar çerçevesinde hareket etmesi hedeflenmiştir.³⁰⁷ Ancak anlaşma PYD'nin Baas Rejimi ile olan ilişkilerden dolayı pratikte hiçbir çözüm üretememiştir.

2.8.3 Kürtler ve Suriye Ulusal Konseyi (SUK)

Arap baharına hazırlıksız yakalanan Suriyeliler hızlı bir şekilde muhalif çatılar oluşturmaya başladılar. En etkili oluşum ise Ekim 2011 tarihinde İstanbul'da kuruluşunu ilan eden Suriye Ulusal Konseyi'dir.³⁰⁸ SUK'un üyelerinin çoğu rejim tarafından daha önce ülkeden sürgün edilmiş kişilerden oluşmaktadır. Oluşumun uluslararası arenada güçlü desteği vardır. Hâlihazırda en büyük muhalif çatı olan SUK uluslararası platformda da etkin siyaset

³⁰⁵ Hossino and Tanir, "The Decisive Minority: The Role of Syria's Kurds in the Anti-Assad Revolution, **A.g.m**

³⁰⁶ Erkmen, **Suriye'de Kürt Hareketleri**, s.14

³⁰⁷ **A.g.e** s.24

³⁰⁸ Jared Markland & Kritika Lalwaney, "The Syrian National Council: A Victorious Opposition?", The Institute For Middle East Studies The Elliopp School of International Affairs, The George Washington University, May 2012, s. 23

yapmaktadır. Dünyanın birçok devleti (Türkiye, ABD, Katar, Suudi Arabistan vs), SUK'a destek verdiklerini açıklamışlardır.³⁰⁹

Konseyn çatısı altında yer alan gruplar şöyledir:

Şam Deklerasyonu, Suriye Yüksek Devrimi Konseyi, Bağımsız Liberaller Kitleleri, Suriye Derim Genel Komisyonu, Suriye Yerel Koordinasyon Komiteleri, Müslüman kardeşler ve destekçileri, Seküler ve Demokratik Suriyeliler Koalisyonu, Şam Baharı (Rebi' El-Dimeşk). SUK dökümanlarına göre üye sayısı halihazırda 310 sandalyeden oluşmaktadır. Bunların 75 tanesi teknokratlara, 55 tanesi koordinasyon komitelerine, 20 tane Şam Deklarasyonuna, 20 tanesi Müslüman Kardeşlere, 20 tane Kürtlere, 20 tane bağımsızlara, 20 tane de solculara verilmiştir.³¹⁰

Ulusal Konseyn amaçları ise şöyledir:

1. Başta Beşar Esed olmak üzere yönetimin tüm sembollerini devirmek için çalışmak,
2. Suriye halkının uluslararası topluma ses ve taleplerini sunmak,
3. Suriye'de demokratik sivil bir devlet kurmak
4. Barışçıl bir devrim için siyasi destek sağlamak
5. Suriye'deki demokratik değişim için bir yol haritası gerçekleştirmek³¹¹

SUK başlangıçta daha önce 2009'de kurulan Kürt Politik Kongresinde yer alan Kürt Koordine Komitesindeki üç büyük Kürt partiyi içinde barındırıyordu. Bunlar:

- Mişel Temo liderliğindeki Kürt Gelecek Hareketi
- İsmail Hamo liderliğindeki Kürt Birlik Partisi (Yekiti)
- Kürt Azadi Partisi³¹²

SUK, bünyesinde Kürt temsilin sağlanması için temsil sandalyesini ülke nüfusuna oranla ayırmıştır. Ayrıca Kürtlerin SUK'a katılımını arttırmak için SUK'un kuruluşundan beri iki dönemdir liderliğine Kürt asıllı liderler getirilmektedir.³¹³

³⁰⁹ Yonca Poyraz Doğan, "Syrian National Council member: We are electing our leadership in İstanbul," Today's Zaman, 16Ekim 2011

³¹⁰ Markland & Lalwaney, **A.g.e** s. 24

³¹¹ Adıbelli, **A.g.e** s. 235, 236

³¹² İlhan Tanır ve Ömer Hossino, "Suriye Kürt Muhalefetine Eleştirel Bir Bakış" ORSAM Rapor No: 11, Mart 2012 s. 13

³¹³ Mariam Karouny, "Syrian National Council Elects Kurd as Its New Leader", June 9 2012 <http://www.reuters.com/article/2012/06/09/us-syria-crisis-opposition-idUSBRE8580IB20120609> Erişim: 03.07.2013

26 koltukluk SUK Genel Sekreterliğinde Kürtler dört koltukla temsil edilmektedir. Bu dört koltuktan biri siyasi görüşleri ılımlı olarak bilinen Sayda tarafından temsil edilirken, ikinci koltuk Kürt Gelecek Partisi temsilcisi, üçüncüsü ise Azadi ve Yekiti temsilcileri tarafından paylaşılmıştır. Sonuncu koltuk da Kürt gençlik hareketleri için ayrılmış durumdadır.³¹⁴

Azadi ve Yekiti partileri daha sonra SUK'dan ayrıldıklarını ifade eden açıklamalar yayınlamışlardır. KUK'un Kürtler arasında etkinliğini arttırması ile Azadi ve Yekiti partileri SUK'dan üyeliklerini çekerek, yalnızca KUK'ta kalmaya karar vermişlerdir. Şuan sadece Gelecek Partisi SUK bünyesinde siyaset yapmaktadır.

SUK içindeki Kürtlerin oluşumu tek tek terk etmelerinin sebepleri şöyle sıralanabilir;

1. PYD'nin baskısı ve bölgede etkin güç olmaya doğru ilerlemesi,
2. KUK'un Kürtler arasında düzenli olarak organize ettiği toplantılar,
3. SUK'un yeni dönem için öngördüğü yönetimde Kürt temsilinin nasıl olacağı konusunda net bir tavır sergileyememesi,
4. SUK üyelerinin yaptığı Arap milliyetçiliğinin Kürtleri rahatsız etmesi,
5. Kürt partilerinin ülke yönetiminde adem-i merkezîyetçi bir yönetim biçimini istemelerine karşın SUK'un diğer üyeleri tarafından buna şiddetle karşı çıkılmasıdır.

2.8.4 Kürtler ve Ulusal Koordinasyon Komitesi(UKK)

Ülke yönetimini demokratikleştirme amacı ile Ağustos 2011 tarihinde kurulduğunu duyuran Ulusal Koordinasyon Komitesi (UKK), Rejim ile diyalog kurmaya açık ve mücadelenin silahsız olmasından yanadır. Sünni olmayan diğer azınlıkların yoğunluk gösterdiği çatı örgüttür.

UKK'nın amaçlar genel olarak şöyle sıralanabilir:

1. Askerlerin sokaklardan çekilmesi sağlama
2. Siyasi tutukların serbest bırakılması sağlama
3. Dış müdahalelere karşı olmak
4. Halka karşı savaşın bırakılmasını sağlama³¹⁵

UKK'nın en belirgin yönü yerel unsurlardan oluşması ve bu yüzden yerel güç açısından SUK'dan daha güçlü olmasıdır. UKK dış müdahaleye ve silahlı mücadeleye kesinlikle

³¹⁴ Tanır ve Hossino, "Suriye Kürt Muhalefetine Eleştirel Bir Bakış" s. 13

³¹⁵ Adıbelli, A.g.e s. 242

karşıdır ve sorunların çözümünü devrimde değil reformlarda görmektedir. Örgüt, Rusya, İran ve Çin'den destek almaktadır.

UKK'nın Baas Rejimine karşı dış müdahaleyi ve silahlı isyanı desteklememesi ve Rejim ile diyaloga açık olması, kamuoyunda Rejimin etkisi altında hareket ettiği algısı uyandırmaktadır.

Genelde sol eğilimli partilerden meydana gelen bu oluşumun içinde Kürt parti olarak sadece terör örgütü PKK-KCK'nın Demokratik Birlik Partisi (PYD) siyaset yapmaktadır.

2.8.5 Kürtler ve ÖSO

Arap Baharı Suriye'de etkisini göstermeye başlayınca muhalifler; Rejimden bir dizi reform talebinde bulunmuşlardı. Rejimin, bu reform taleplerine olumlu yanıt vermeyince muhalifler silahlanmaya başlamıştır. Suriye Hava Kuvvetlerinden istifa eden bir grup asker Özgür Suriye Ordusu (ÖSO)'nu kurmuştur. ÖSO, Rejimi silahla devirmeyi ve tüm muhalifleri bünyesine katmayı amaçlamaktadır. Kuruluş aşamasını yurt dışında tamamlayan ÖSO 22 Eylül 2012 yılında karargâhını Suriye'deki kurtarılmış bölgelere taşıdığını açıklamıştır³¹⁶

ÖSO içerisinde rejim karşıtı tüm silahlı gruplar tanımlanmaktadır; bir taraftan Suriye ordusundan ayrılan askerler, diğer yandan silahlanan siviller bu orduyu oluşturmaktadır. Suriye'de, Özgür Suriye Ordusu (ÖSO) dışında el-Kaide ve aşırı dinci bazı silahlı gruplar da yönetime karşı mücadele etmektedir.³¹⁷

Kürtlerin mesafeli durduğu ÖSO ile Terör örgütü PKK-KCK'nın Suriye cephesi PYD'nin askeri kanadı YPG arasında sürecin başlangıcından itibaren silahlı çatışmalar yaşanmıştır. YPG ile ÖSO çatışmaları genellikle Halep'in iki Kürt Mahallesi Eşrefiye ve Şeyh Maksut'ta yoğunluk göstermiştir. Yoğun çatışmaların ardından 17.02.2013 tarihinde Demokratik Birlik Partisi (PYD) ile Özgür Suriye Ordusu'nun (ÖSO) yerel kanadı arasında bir anlaşma imzalanmıştır. 11 maddelik anlaşmanın tarafları ÖSO'ya bağlı Haseke Devrimci Askeri Konsey Başkanı Albay Hasan Abdullah, PYD'nin hâkim olduğu Halk Koruma Komiteleri'nin (YPG) temsilcisi Jovan İbrahim ve Demokratik Toplum Hareketi (TEV-DEM) yöneticisi Dr. Nasır Hac Mansur arasında imzalanan metnin maddeleri şöyledir.³¹⁸

1. Silahlı grupların kentten tamamen çekilmesi

³¹⁶ Sandıklı ve Semin, **A.g.e** s.21

³¹⁷ Berna Süer, "Suriye'de Değişim Çabaları: Bir Bağlam ve Süreç Analizi", Akademik ORTA DOĞU, Cilt 6, Sayı 2, 2012, s. 10

³¹⁸ Fehim Taştekin, "PYD ile ÖSO Arasındaki Anlaşmanın Şifreleri", Radikal Gazetesi, 21.02.2013

2. Kentin yönetimi için kentteki tüm etnik yapıların temsil edileceği sivil bir meclisin kurulması
3. Sınır kapısının meclisin denetimine verilmesi
4. Kentin yönetimini üstlenen meclisin askeri müdahaleleri yasaklaması
5. Kentin girişlerinde Halk Savunma Birlikleri (YPG) ile Özgür Suriye Ordusu (ÖSO) tarafından ortak kontrol noktalarının oluşturulması
6. Her iki tarafın (YPG ve ÖSO) kontrol noktalarında birbirlerine kolaylık sağlaması, devriyelerin ve yiyecek maddelerinin geçişlerine izin verilmesi
7. Rejimin denetimindeki kentlerin kurtuluşu için YPG ve ÖSO'nun ortak hareket etmesi
8. Baas rejiminin denetiminden çıkarılan Til Temir, Dirbêsiyê, Amûdê, Girkê Legê ve Dêrik kentlerinin kurtarılmış kentler olarak kabul edilmesine ilişkin iki taraf arasında antlaşma imzalanması
9. Her iki tarafın basın yoluyla birbirlerine karşı saldırılardan vazgeçmesi
10. Antlaşmanın giriş bölümünün, antlaşmanın bir maddesi olarak kabul edilmesi.
11. Meclis kuruluncaya kadar antlaşmanın gereklerinin yerine getirilmesini denetlemekle görevli olacak olan ve her iki tarafça oluşturulacak olan bir komisyonun kurulması...³¹⁹

Anlaşmanın pratikte zaman Rejime zaman kazandırmaktan başka hiç etkisi olmaıştır. Bilakis son dönemlerde iki grup arasında sert çatışmalar yaşanmaktadır. PYD'nin ÖSO'ya karşı yaptığı saldırılarını Esed Rejimi askeri yönden desteklemektedir.

2.9 Suriye Kürtleri ve Türkiye

Terör örgütü lideri Abdullah Öcalan'ın örgütü kurar kurmaz Suriye'ye geçmesi ve orda 19 yıl kalması, örgütün temel yapısının Suriyeli Kürtlerden oluşması sebeplerinden dolayı Türkiye'nin geçmişteki Suriye Kürtleri algısı uzun bir süre terör örgütü PKK-KCK ile sınırlı kalmıştır. Türkiye, PKK-KCK'nın Suriye'deki etkinliğini göz önünde bulundurarak Suriye'deki Kürt varlığı ve milliyetçi hareketin olası kazanımlarını Türkiye'nin kendi Kürt sorunu perspektifinden algılayarak; Suriye'deki Kürt sorununu, PKK-KCK'nın Suriye'de

³¹⁹ Fırat Haber Ajansı, "YPG ve Özgür Suriye Ordusu barış antlaşması imzaladı", 17.02.2013, Sere Kaniye <http://www.firatnews.com/news/guncel/ypg-ve-ozgur-suriye-ordusu-baris-anlasmasi-imzaladi.htm> , erişim: 10.07.2013

güçlenmesi ve PKK-KCK'nın içindeki Suriyeliler ekseninde ele almıştır.”³²⁰ Türkiye'nin geçmişteki bu algısı ülke'nin güney sınırının güvenliği için gerekli görülmüştür. Bu politika ülke bütünlüğü için önemli avantajlar elde edilmesine vesile olmuş ancak terör örgütü PKK-KCK, Türkiye'nin bu tavrını propaganda malzemesi yaparak hem Türkiye'de hem de Suriye'de kendi tabanını daha da genişletmesine biraz da katkı sağlamıştır.³²¹

PYD'nin Suriye'nin kuzeyinde kurmayı planladığı yapı ile Irak'ın kuzeyinde kurulan yönetim arasında, PYD'nin Esad Rejimi ile diyalogları ve terör örgütü PKK-KCK ile varolan organik bağından ötürü Türkiye açısından çok büyük farklar taşımaktadır. PYD öncülüğünde Suriye'de kurulması planlanan özerk yapı, Terör örgütü PKK-KCK'nın sözde anayasası niteliğinde olan KCK sözleşmesinde kurulması öngörülen siyasal yönetim modelinin ilk ayağının hayata geçirilmesi anlamına geldiğinden Türkiye, başlattığı çözüm sürecini henüz tam olarak olumlu bir sonuca ulaştırmadan, Suriye'de kurulması planlanan bu yapının var olan güvenlik sorunlarına bir yenisini daha ekleyeceğini ve güney sınırında güvenlik tehdidi oluşturacağını düşünmektedir.³²²

Erkmen'e göre Suriye Kürtlerinin mevcut “Türkiye algısı” ise iki temel çerçevede değerlendirilebilir. Suriye'nin Kuzeydoğusunda bulunan Kürtlerin birçoğunun Türkiye'ye bakış açısının; sahip olunan derin tarihi, kültürel, sosyal ve dini bağlar sebebiyle gayet sempati içeren bir tarzda olduğu tespit edilirken, Kuzeybatı tarafına doğru gidildikçe Türkiye'nin, Kürt varlığına karşı bir tehdit olarak algılandığı görülmektedir. PYD'nin de tabanını oluşturan bu ikinci grup, Suriye Kürt sorunu çerçevesinde politikalar üretirken Suriye'deki iç olaylara bakmaktan ziyade Türkiye'deki yansımalarını dikkate almaktadırlar. 20. yy'nin başlarında Ağrı ve Dersim isyanları neticesinde bölgeye göç eden Hoybun Cemiyeti üyelerinin faaliyetleri ile yerleşmeye başlayan bu olumsuz algı, PKK'nın 80'li ve 90'lı yıllarda Suriye'deki eylemleri ile daha da perçinleşmiştir.³²³

Erol Kurubaş'a göre paralel olmayan bu iki görüş, Türkiye'nin, Arap Baharı ile hareketlenen kendi güney sınırındaki bu gelişmelere karşı “tehdit” veya “fırsat” odaklı olmak üzere iki farklı politika üretme seçeneği sunmaktadır. Türkiye, Suriye ile olan sınırını güvence altına almak için, geçmişteki güvenlik politikası çerçevesinden, Suriye Kürtlerini, PYD'nin

³²⁰ Erkmen, **Türkiye ve Suriyeli Kürtler: Güven Bunalımı, Tıkanmışlık ve Bir Arada Yaşama**, s.22

³²¹ Kurubaş, **A.g.e** s. 23

³²² Erkmen, **Türkiye ve Suriyeli Kürtler: Güven Bunalımı, Tıkanmışlık ve Bir Arada Yaşama**, s.27

³²³ **A.g.e**, s.22

kriz sürecindeki belirsiz faaliyetleri ve Esad Rejimi ile ilişkileri nedeniyle potansiyel bir tehdit olarak ele alıp bölgede Kürtlerin statü elde etme adına yaptıkları faaliyetleri engelleyecek politikalar üretebilir veya PYD'yi bir şekilde Türkiye'de başlayan çözüm sürecine dâhil ederek Suriye'deki diğer Kürt partilerle güç paylaşımına gitmesini ve KYK çatısı altında hareket etmesini sağlayabilir. Türkiye, bu bölgede yaşayan Kürtlerle, sahip olduğu kültürel, sosyal ve dini bağları sayesinde, bir entegrasyona giderek nüfusu 2 milyon civarı olan Suriye Kürtlerini Türkiye'ye karşı bir tehdit olmaktan çıkarıp fırsat değerlendirmesi yapabilir.³²⁴

PYD lideri Salih Müslim'in 25 Temmuz 2013 Türkiye ziyaretini basına değerlendiren Türkiye Cumhuriyeti Dış İşleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, Türkiye'nin krizin başından itibaren PYD'den 3 temel ilkesel talebi olduğunu, taleplerinin sadece Kürtlere yönelik olmadığını aynı zamanda Sünnilere, Türkmenlere, Nusayrilere de yönelik olduğunu ifade etmiştir. Davutoğlu taleplerinin;

1. Rejime destek vererek Suriye'de savaşın uzamasını sağlamamaları ve Suriye muhalefetiyle daha organik bir ilişki içine girmeleri
 2. Seçilmiş bir Suriye parlamentosu oluşana kadar herhangi bir emrivaki sürecin içinde olmamalarını,
 3. Türkiye'nin güvenliğini tehdit edecek bir faaliyette bulunmamaları,
- olduğunu dile getirmiştir.

Davutoğlu, emrivaki ile oluşturulmaya çalışılan özerk bir yapının Suriye'de zaten çok kırılğan olan mevcut durumu daha da kırılğanlaştıracığı için Türkiye'nin özerk yönetimlere karşı olduğunu dile getirmişti.³²⁵

PYD dışında siyaset yapan Kürtler, sahip oldukları tarihi ve kültürel bağları nedeniyle Türkiye'ye düşmanlık algısından ziyade, Türkiye'yi, belirsizliklerle dolu bu yeni dönemde kendilerine hâmi olabilecek tek devlet olarak görmektedirler. Çanakkale Savaşında iki dedesini şehit verdiği söyleyen Suriye Kürt Ulusal Meclisi (SKUM) Türkiye Temsilcisi Bahzad İbrahim, Suriye'deki olaylara ilişkin Zaman Gazetesine verdiği röportajda; Osmanlı Devleti döneminde aynı millet olarak beraber kardeşçe yaşadıkları Türklere karşı bölge halkının çok derin sempatisinin olduğunu ifade etmiştir.³²⁶

³²⁴ Kurubaş, **A.g.e** s. 23

³²⁵ Haberler.com Haber Sitesi, "Davutoğlu: Salih Müslim'in Ziyareti Planlanmış Bir Gez'i", <http://www.haberler.com/disisleri-bakani-davutoglu-aciklamasi-4885404-haberi/> 30.07.2013, Erişim: 30.07.2013

³²⁶ Serkan Sağlam, "Suriyeli Kürt Siyasetçi İbrahim: Türkiyeyi Abi Olarak Görüyoruz", Zaman Gazetesi, 29 Haziran 2013

“Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu 15 Mart 2013’te Dicle Üniversitesinde verdiği “Büyük Restorasyon: Kadimden Küreselleşmeye Yeni Siyaset Anlayışımız” başlıklı konferansta şu cümleleri kullanmıştır:

“...Bu sınırları anlamsızlaştıracağız. Tel Adyab ile Akçakale arasında nasıl sınır yaşayabilir? Diyarbakır Musul’dan, Urfa Halep’ten koptuğunda hinterlandı yok olmaz mı? ...İstiyoruz ki, öyle bir yeni bölgesel düzen kuralım ki bütün bu hinterlandımızla en derin yere kadar bütünleşelim. ...Bunu dediğimizde bize diyorlar ki Yeni-Osmanlıcı. ...Bütün Avrupa sınırları kaldırıp bütünleşirken yeni Romacı, Yeni Kutsal Roma Germen imparatorlukçu olmuyor da niçin biz 100 sene önce bir arada yaşayan halklar tekrar bir araya gelsin derken suçlanarak yeni Osmanlıcı ilan ediliyoruz. Onlar ne derse desin bütün şehirlerimiz kendi hinterlandlarıyla buluşarak yükselecekler. ...Burada iki yol var: ya yeni bir siyaset anlayışıyla, yeni bir düzen anlayışıyla bütün bu bariyerleri önce zihnimizde, sonra gönlümüzde, sonra fiiliyatta ortadan kaldıracağız ve daha büyük ölçeklere doğru hep beraber yürüyeceğiz. Türküyle, Kürdüyle, Arnavutuyla, Boşnakıyla, Arabıyla her bir milletiyle yürüyeceğiz ya da bizi lime lime edip küçük parçalara ayırmaya çalışacaklar, irademiz net ve açıktır artık bu parantez kapanmalıdır. ... Sykes-Picot’nun bize çizdiği o kalıbı kıracağız.”³²⁷

Dış İşleri Bakanı Ahmet Davutoğlu’nun yaptığı bu konuşmaya bakılacak olunursa, Türkiye’nin mevcut Suriye Kürtleri politikasının “entegrasyon” odaklı olduğu görülmektedir. Ancak Türkiye bunu yaparken, terör örgütü PKK-KCK’nın Suriye’de oluşturmaya çalıştığı Türkiye düşmanlığı algısına göz yummayacaktır. 30 yıldan beri terör sorunları ile uğraşan Türkiye Cumhuriyeti’nin, nüfusu 2 milyon civarı olan Suriye Kürtlerinin, terör örgütü PKK-KCK’nın Suriye cephesi olan PYD merkezli hareket etmesine hoşgörülü yaklaşmayacaktır. Bu durumda Türkiye’nin Suriye Kürtleri politikasının yönünü Türkiye’den ziyade Suriye Kürtleri belirleyecektir.

Türkiye’nin Suriye Kürtlerine yönelik entegrasyon politikalarının yanısıra bölgede bulunan ve azımsanmayacak bir nüfusa sahip olan Türkmenleri de kapsayacak şekilde olmalı ve Türkiye’nin Suriye eksenli dış politikasında yapılması düşünülen kültürel kaynaşmaya Türkmenlerin de katkı sağlamasının önü açılmalıdır.

³²⁷ A.g.e s. 24

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DEMOKRATİK BİRLİK PARTİSİ (PYD)

ABD'nin 2003 yılında Irak'ı işgal etmesinin Kuzey Irak bölgesinde yarattığı siyasal değişimler, Suriye'nin kuzeyinde Kürtlerin yaşadığı bölgede de yankı bulmuştur. Bu dönem itibari ile Suriyeli Kürtler ilk defa otoriter Baas Rejimine karşı siyasal faaliyetler yürütmeye başlamış ve Kuzey Irak'taki Kürtlerle siyasal yakınlaşmalara girmişlerdir. Suriye Kürtlerinin, Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi Başkanı Mesud Barzani ile ilişkiler geliştirmesinin terör örgütü PKK'nın Suriye'deki projelerine zarar vermesi, PKK'nın Suriye'deki faaliyetlerini hızlandırmak ve çalışmalarını daha organize bir hale getirmek için PYD'yi kurduğunu ilan etmesine vesile olmuştur.³²⁸ Bu çerçevede Demokratik Birlik Partisi (PYD), Fuad Ömer liderliğinde, Suriye'deki PKK üyesi teröristler tarafından 2003 yılında kurulmuştur.³²⁹

3.1 PYD'nin Kuruluşu

PYD, şuan, Abdullah Öcalan'ın 2005 yılında İmralı Ceza Evinde kurduğu, amacı Irak, İran, Suriye ve Türkiye'deki Kürtleri bir konfederasyon altında toplayarak, bağımsızlık hedefleyen ve Irak'ın Kandil dağındaki liderleri tarafından yönetildiği bilinen Kürdistan Toplumları Birliği (KCK)'nin Suriye faaliyetlerini yürüten (resmi) üyesidir.³³⁰

Kuruluşunun Türkiye-Suriye ilişkilerinin en zirve noktada olduğu bir döneme denk gelmesi, Rejimin parti eylemlerine karşı kısıtlayıcı tedbirler almasına ve birçok parti üyesini hapse atmasına veya sürgüne göndermesine sebep olmuştur. Ancak Arap Baharının Suriye'de etkisini göstermesi ile bölgede stratejik ortaklıklar ve köklü ittifaklar hızlı bir değişim yaşamış daha doğrusu eski halini almıştır. Esed Rejimi strateji değişikliği gereği PYD üyelerinin tamamını hapisten çıkarmış ve Suriye'nin kuzeyinde Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı kentlerin yönetimini partiye devretmiştir. Kuruluşunun ilk yıllarında pasif olan partinin esas yükselişi, 2011'de Rejim ile girdiği bu yeni ilişkiler çerçevesinde oluşturduğu yeni vizyonu ile başlamıştır. Türkiye'nin bu yeni dönemde, Rejime karşı silahlı mücadele veren Arap muhaliflere hem uluslararası hem de bölgesel alanda etkin destek vermesi, Rejimin Türkiye sınırına, misilleme amacıyla PYD'yi tampon bölge olarak konuşlandırma projesini hayata

³²⁸ Caves, A.g.e s. 1

³²⁹ David Pollock, "Syria's Kurds Unite Against Assad, but Not with Opposition," Washington Institute for Near East Policy, July 31, 2012.

³³⁰ Wladimir van Wilgenburg and İlhan Tanır, Omar Hossino, "Birlik mi PYD'nin Güç Gösterisi mi? Erbil Anlaşmasından Sonra Suriye Kürt Dinamikleri", ORSAM Rapor No: 138, Aralık 2012 s.8

geçirmesinde en etkili sebep olmuştur. Nitekim rejimin, Türkiye'yi asıl fail olarak suçladığı, Temmuz 2012 tarihinde Şam'da gerçekleşen ve rejimin 4 üst düzey yöneticisinin ölmesine³³¹ sebep olan bombalı saldırıdan hemen sonra Kürtlerin yaşadığı bölgelerin yönetimini PYD'ye devretmesi dikkat çekici olmuştur.

PYD'nin Suriye'deki tabanı; Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş döneminde gerçekleşen Ağrı ve Dersim ayaklanmaları gibi olaylardan dolayı Suriye'ye göç eden isyancı Kürtlerin ve 80'li yıllardan itibaren PKK'nın Suriye Kürtleri arasında yürüttüğü Türkiye merkezli siyasi faaliyetleri neticesinde oluşmuştur. PYD'nin Rejimle dolaylı bağı da 80'li yıllardan kalma dinamikler sonucu PYD'nin temsil ettiği bu Kürt tabanının Suriye devletinin de üzerinde etkin olduğu tabanla aynı olmasından kaynaklanmaktadır.³³² Rejim, bir taraftan muhalifleri en ağır silahlarla ateş altında tutarken öbür yandan PYD'nin bölgede devlet kurma hazırlıklarını, ordu kurmalarını ve bölgeyi yönetmelerini doğal karşılamakta, bunu Suriye bütünlüğü açısından bölücülük olarak görmemekte ve bir tür vatan savunması olarak anlamlandırmaktadır.

PYD'nin, konjunktör'ün sağladığı bazı fırsatlardan faydalanmak için hem uluslararası hem de bölgesel alanda sık sık terör örgütü "PKK-KCK ile organik bağının bulunmadığını" iddia eden demeçlerde bulunması; PYD'nin mahiyetinin net olarak anlaşılmasını zorlaştırmakta ve bu konuda kafa karışıklıklarına sebep olmaktadır. PYD ayrıca; PKK-KCK'nın bir organı olarak Türkiye sınırında siyasi ve askeri faaliyetler yürütmenin Türkiye'ye bölgeye müdahale yetkisi vereceğini bildiğinden, sadece Suriye Kürtleri adına politikalar ürettiği ve gerçek gündeminin Türkiye olmadığı algısı uyandırmak için bu yeni dönemde terör örgütü PKK-KCK ile sadece ideolojik bir bağının olduğu iddiasını ileri sürmektedir.³³³ Oysaki PYD'nin kuruluş felsefesi, tüzüğü, eylemleri ve üyelerine baktığımızda PKK-KCK'nın Suriye yapılanması olduğu net olarak ortaya çıkmaktadır.

PYD'nin PKK-KCK'nın Suriye yapılanması olduğunu ortaya koyan birçok örnekten bazılarını şöyle sıralayabiliriz:

1. Partinin, tüzüğünde kuruluş amaçlarını ifade eden "Teşkilat Nedir" bölümündeki *"Demokratik Birlik Partisi (PYD), Abdullah Öcalan'ı kendi önderi ve Halk*

³³¹ Hürriyet Gazetesi, "Şam'da Ulusal Güvenlik Binasına İntihar Saldırısı", 18 Temmuz 2012 <http://www.hurriyet.com.tr/planet/21011408.asp> Erişim: 25.07.2013

³³² Mustafa K Erdemol, "Özerklik Savaşı", Cumhuriyet Gazetesi, 20 Temmuz 2013

³³³ International Crisis Group, "Syria's Kurds: A Struggle Within a Struggle", Middle East Report No:136 22 January 2013, s 1

Kongresini, (sözde) Kürdistan halkının üst şemsiyesi, KCK-Batı'yi³³⁴ Suriye'deki Kürt halkı için demokratik sistem olarak görür"³³⁵

maddesi partinin kuruluş amacını, net bir şekilde ortaya koymaktadır.

2. Türkiye'de sürmekte olan KCK Davasının iddianamesinde, sözde "Birleşik Bağımsız Kürdistan" hedefi için 4 ayrı ülkede farklı yapılarda çalışmalar sürdürülmekte olduğu ve Suriye'de bu görevin PYD'ye verildiği delillerle ortaya konmaktadır.³³⁶
3. Terör örgütü PKK-KCK'nın PYD'nin kendine ait bir yapı olduğunu dile getiren birçok basın demecinden iki tanesini örnek olarak verirsek;
 - KCK'nın bir önceki yapılanması olan KKK'nın (*Koma Komalên Kurdistan*) 2006 yılı Nevruz Bayramı kutlamaları sebebiyle, örgütün basın organı "Serxwebûn" dergisinde yayınladığı bir bildirisinde; Suriye Kürtlerine yönelik; "Suriye'de PYD'nin gerçekleştirdiği kongreyi KKK sisteminin Suriye'deki örgütlülüğü olarak ifade etmiş, PKK'nın PYD vasıtasıyla yeniden yapılanmaya ve sistem kazanmaya çalıştığını" belirtmiştir. Bildiride ayrıca; Suriye Kürtlerinin, PKK'nın faaliyetlerine en çok katılım gösteren, 20 yıl bizzat Abdullah Öcalan'ın eğitimi altında PKK'nın tarzı ve ideolojisini en iyi benimseyen topluluk olduğu ve Suriye'nin kuzeyinin demokratik konfederalizmin en etkili bir şekilde örgütleneceği saha olduğunu ifade ederek Suriye Kürtlerini demokratik konfederalizmin ilkeleri doğrultusunda hareket etme çağrısında bulunmuştur.³³⁷
 - KKK Yürütme Konseyi Başkanlığı, örgüt için girdiği çatışmalarda hayatını kaybeden teröristler anısına, Şubat 2007 tarihli "Serxwebun" dergisine verdiği demeçte de PYD'nin mahiyetini ortaya koyan şu ifadeleri kullanmıştır;

"...Şilan yoldaş ... Irak'a gitmişti...PYD üzerinden oyunlar oynanmaya başlanınca Şilan yoldaşın düzenlemesi Suriye'ye yapılmıştı. ...Şilan'ın aslında çalışma sahası resmi olarak

³³⁴KCK-Batı için detaylı bilgi Bknz. PYD Resmi Sitesi, PYD Tüzüğü Reziknama Partiya Yekitiya Demoqrat (PYD) 2010, Erişim: 30.04.2013.www.pydrojava.net/ku/index.php?option=com_content&view=section&layout=blog&id=24&Itemid=73

³³⁵ PYD Resmi İnternet Sitesi, "Reziknama Partiya Yekitiya Demoqrat (PYD)" 2010, Erişim: 10.04.2013.

www.pydrojava.net/ku/index.php?option=com_content&view=section&layout=blog&id=24&Itemid=73

³³⁶Ankara Strateji Enstitüsü, "KCK iddianamesi", 3 Nisan 2012 www.ankarastrateji.org/haber/kck-iddianamesi-tam-metni-144/ Erişim: 15.05.2013, s.70.

³³⁷ Sexwebûn, Koma Komalên Kurdistan (KKK) Yürütme Konseyi Başkanlığı'nın 2006 yılı Nevruz kutlmaları sebebiyle yaptığı "Kürt Halkı Demokratik Konfederalizm Bayrağı Altında Özgür ve Demokratik Yaşamını Kuracaktır" Başlıklı Açıklama, Yıl: 25 / Sayı: 291 / Mart 2006, s. 24

*Suriye idi. Fakat Suriye devleti tarafından arandığı için hareketin perspektifi ile Irak sahasında kalarak çalışmalarını oradan yürütmesi daha uygun olacağı öngörülmüştü. Şilan Irak'tan PYD çalışmalarını koordine ediyordu. Şilan yoldaş ... PYD örgütlülüğün daha da gelişmesinde büyük rol oynamıştır. Bu eksen üzerinde PYD'de bir toparlanma ve direngen bir ruh ortaya çıkmıştır. ...Eğer PYD bugün hala ayaktaysa ve üçüncü kongresini gerçekleştirebiliyorsa şehit Şilanın emeği büyüktür.*³³⁸

4. PYD Suriye'deki diğer Kürt gruplardan farklı olarak, Tevdera Civaka Gel (TEVDEM) adlı oluşum ile Suriye'de, KCK sözleşmesinde belirtilen eylemlere paralellik gösteren kültürel, siyasi ve ekonomik faaliyetler sürdürmektedir.³³⁹ Terör örgütü PKK-KCK'nın kendi hedefleri doğrultusunda Türkiye içi ya da dışında STK'lar, yasal siyasi partiler ya da yan kuruluşlar kurduğu dikkate alındığında PYD'nin KCK'nın bir örgütlenmesi olduğunu ortaya çıkartmaktadır. PYD'nin, tüzüğü, duruşu, faaliyetleri, olaylara karşı tepkileri onun KCK'nın bir parçası olması adına genel çerçevesini ve niteliğini ortaya koymaktadır.³⁴⁰
5. 2003'te Süleymaniye'de kurulan PYD'nin tüm organizasyonlarını belli bir dönem PKK-KCK'nın önemli isimlerinden Şahin Cilo (Ferhat Abdi- Öcalan'ın manevi oğlu olarak bilinir) yönetmiştir. Öcalan'ın birlikte Suriye'ye geçtiği Seyfettin Zorlu'nun Halep'te bulunan oğlu Seyfi ise PYD'nin çalışmalarını Cemil Bayık'ın talimatları doğrultusunda yönlendirmiştir.³⁴¹
6. PYD'nin; Suriye'de bulunan tüm sol partilerle iyi ilişkiler içinde olması, Komünist Emek Partisi, Demokratik Marksist Partisi ve Nusayri olan Arap Birlik Partisi ile ortak çatı Ulusal Koordinasyon Komiteleri'nde (UKK) siyaset yapması göz önünde bulundurulduğunda partinin siyasal olarak terör örgütü PKK-KCK'nın çizgisinde olduğunu ortaya koymaktadır. Suriye Kürtlerinin tamamına yakınının Sünni müslüman olması, halkın sosyal yaşamını dini tarikatlar etrafında şekillendirmesi ve Kürtlerin kuruluşundan itibaren Baas Rejiminden baskı görmesine rağmen PYD'nin sol ideolojiye sahip ve Rejimle diyaloga açık UKK çatısı altında sol partilerle ortak siyaset

³³⁸ Sexwebûn, Koma Komalên Kurdistan (KKK) Yürütme Konseyi Başkanlığı'nın çatışmalarda hayatını kaybeden teröristler için kaleme aldığı "Vıyanlaşmak Apocu Fedai Ruhla Görevlere Sahip Çıkmaktır. Başlıklı Açıklaması, 26, Sayı:302, Şubat 2007s. 31

³³⁹ Kamal Chomani, "PKK policies in Syria," Kurdistan Tribune, September 11, 2012.

³⁴⁰ Erkmen, **Türkiye ve Suriyeli Kürtler: Güven Bunalımı, Tıkanmışlık ve Bir Arada Yaşama**, s.24

³⁴¹ Haşim Söylemez, "Erbil'de Kürt Satrancı", Aksiyon Dergisi, 7 Ocak, 2013

yapması PYD'nin sadece Suriye Kürtleri adına siyaset yaptığı iddiasını siyasal bilimler açısından açıklanmasını zorlaştırmaktadır.

7. PYD'nin Suriye Kürtleri tarafından kurulan, onların haklarını koruyan, gündeminde sadece Suriye Kürtleri ile ilgili konular olan ve onları temsil eden siyasi bir parti olmaktan öte Türkiye merkezli yapı PKK-KCK'nın Suriye cephesi olduğu, KCK'nın yapısını incelendiğinde de ortaya çıkmaktadır. Bu konu detaylı bir şekilde bir sonraki başlık altında sunulacaktır.
8. Türkiye'nin PYD'ye karşı sert tavır aldığı dönemlerde terör örgütü PKK-KCK'nın Türkiye içindeki saldırı veya eylemlerinde büyük bir artış göstermektedir.³⁴²
9. PYD'nin askeri kanadı YPG militanlarının Irak Kandil'deki PKK-KCK kamplarında askeri eğitim almasının yansırı iki bölge arasında son dönemde terörist geçişi yoğun bir şekilde yaşanmaktadır.³⁴³

2003 yılında kurulan, henüz kurumsal altyapısını bile tam olarak oluşturamayan PYD, Arap Baharı ile beraber tarihi bir fırsat yakalayıp Suriye'de en güçlü aktörlerden biri haline dönüşmüştür/dönüştürülmüştür.

PYD, resmi kuruluşunu 2011 yılında ilan ettiği silahlı kanadı YPG sayesinde ve Rejimin de bölgeden kasten çekilmesiyle şuan Afrin, Kobani, Serê Keniyê, Dêrik ve Ras El Ayn gibi Kürt kentlerinde yönetimini ele geçirmiştir.³⁴⁴ Rejim, PYD sayesinde bir yandan Arap muhaliflerine verdiği destekten dolayı Türkiye'ye karşı misillemede bulunurken bir yandan da Arap baharı süreci sonucunda olası bir bölünmeden sonra Akdeniz kıyısında kurmayı düşündüğü Nusayri Devleti'nin temelini sağlamlaştırmaktadır.³⁴⁵

Arap Baharının tetiklediği sosyal olayların Suriye'de patlak vermesinden itibaren PYD, Rejim ile ortak menfaatler ve ortak düşman (Türkiye) bağlamında temel konularda şu politikaları izlemeye başlamıştır:

- Rejim değişikliği olmaksızın Kürt bölgelerinde demokratik özerklik oluşturmak,

³⁴² Caves, **A.g.e** s. 7

³⁴³ Sırıberk Arslan, "Bahoz ve 200 PKK'lı Suriye'de", Sabah Gazatesi, 24.07.2013

³⁴⁴ Ramazan İmrağ, "Binlerce Kürt peşmerge Suriye'ye geçti", Radikal Gazetesi, 24.07.2012

³⁴⁵ Tony Badran, "Alawistan," Foreign Policy, July 27, 2012.

- Suriye'ye yapılacak dış müdahale Türkiye'nin bu ülkedeki etkinliğini artıracığından ve Müslüman Kardeşlerin güçlenmesine neden olacağından bu müdahalelere karşı çıkmak şeklindedir.³⁴⁶

Kürt siyasetçi ve yazar İbrahim Güçlü; PYD her ne kadar yerel bir ekip tarafından yönetiliyor gibi görülse de terör örgütü PKK-KCK'nın yönetim merkezinin, Suriye ve İran devletlerinin üzerinde etkili olduğu Kandil'de bulunduğu için PYD'nin de asıl merkezinin Kandil'de olduğunu ifade etmiştir.³⁴⁷

PYD'nin ideolojisini, hedeflerini ve stratejilerini anlayabilmemiz için, PYD'nin üst şemsiyesi KCK'nın yapısını incelememiz gerekmektedir.

3.1.1 KCK

Kasım 1978 tarihinde Diyarbakır ili Lice ilçesi Fis Köyü'nde "Apocular" diye bilinen grubun Ankara çıkışlı ilk taraftarları ile Doğu ve Güneydoğu'daki diğer taraftarların katıldığı terör örgütü PKK tarafından örgütün Birinci Kongresi olarak kabul edilen bir toplantı yapılmıştır. Bu kongrede 7 kişilik bir yürütme komitesi seçilmiş, Abdullah Öcalan da, kurulan PKK'nın genel sekreteri ilan edilmiştir.³⁴⁸ Örgüt kuruluşundan sonra kuruluş amacını ortaya koyan belge, 'Kürdistan Devriminin Yolu' adlı Manifestoyu yayımlanmıştır.³⁴⁹

Marksist/Leninist ideolojiyi benimseyen, Kürt milliyetçiliğini savunan PKK terör örgütü³⁵⁰ silahlı eylemlere, 1984 yılında Eruh-Şemdinli'de saldırı yaparak başlamıştır. Örgüt, gerilla savaşı ve uygulaması üzerinde Çinli lider Mao Ze Dung'tan ilham alınarak ortaya atılan konsept çerçevesinde, 1984'ten itibaren uzun süreli halk savaşı olarak tabir edilen terör eylemlerini başlatmış³⁵¹ ve binlerce insanın ölümüne sebep olan bu terör eylemlerinden dolayı 1997 yılında ABD Dış İşleri Bakanlığı tarafından "Yabancı Terör Örgütü" listesine de alınmıştır.³⁵²

³⁴⁶ Erkmen, **Suriye'de Kürt Hareketleri**, s.25

³⁴⁷ Mesut Çevikalp, "PYD'nin Kalbi Kandil", Aksiyon Dergisi, 24 Eylül, 2012

³⁴⁸ Gaytancıoğlu, **A.g.e** s 82

³⁴⁹ Tayfun Sezer, "Manifestodan KCK Sözleşmesine PKK/KCK'da Söylem" Uluslar Arası Güvenlik ve Terörizm dergisi, Cilt 3 (1) s. 47

³⁵⁰ Törel, **A.g.e** s. 36

³⁵¹ Gaytancıoğlu, **A.g.e** s 82

³⁵² U.S Department of State, Bureau of Counterterrorism, "Foreign Terrorist Organizations Listing", Erişim: 28-06-2013, <<http://www.state.gov/j/ct/rls/other/des/123085.htm>>

Terör örgütü PKK'nın nihai amacı; "Kürdistan Devriminin Yolu" isimli belgede, Suriye, Türkiye, Irak ve İran'ın ortasında bulunan; Kürtlerin yaşadığı coğrafyada, sözde "Bağımsız, Birleşik ve Demokratik Kürdistan'ın kurulması"dır.³⁵³

Terör Örgütü, sözde "Bağımsız Birleşik Kürdistan Devleti"ni kurmak için dört aşamalı bir yol belirlemiştir:

- Birinci aşamada; kültürel ve sosyal bazı hakların temin edilmesi,
- İkinci aşamada; özerk veya federasyon tipi bir yönetim sisteminin oluşturulması,
- Üçüncü aşamada; sözde Kuzey Kürdistan'ın kurulması,
- Son aşamada ise; bölgede İran, Irak ve Suriye'nin bir kısım topraklarını da içine alacak şekilde sözde "Bağımsız Birleşik Kürdistan Devleti"nin oluşturulması esas alınmıştır.³⁵⁴

1998 yılına gelindiğinde, örgüt lideri Abdullah Öcalan'ın Adana Protokolü çerçevesinde Baas Rejimi tarafından Suriye'den çıkartılması³⁵⁵ ve daha sonra Kenya'da yakalanarak Türkiye'ye getirilmesi, terör örgütünün strateji değişikliğine gitmesine sebep olmuştur.

Yeniden örgütlenme çabaları çerçevesinde, 2002 yılında 'KADEK' (Kürdistan Özgürlük ve Demokrasi Kongresi), 2003 yılında da 'KONGRA-GEL' (Kürdistan Halk Kongresi) ismini alan örgüt, 2005 yılında 'KKK' (Kürdistan Demokratik Konfederalizmi-Koma Komalen Kurdistan) yapılanmasını ortaya çıkarmıştır. KKK da 25 Mayıs 2007 tarihinde yeni bir üst/çatı yapılanma olarak 'KCK' (Kürdistan Topluluklar Birliği-Koma Civakên Kurdistan) sistemini ilan etmiştir.³⁵⁶

KCK yapılanmasının genel organları KCK sözleşmesinin 11 – 30. maddeleri arasında ele alınmış olup, terör örgütü lideri Öcalan'ın temsil ettiği sözde Önderliğin altında Yasama, Yürütme ve Yargı sacayakları üzerine kurgulanmıştır. Sözleşmede Önderlik örgütün mutlak liderliği olarak tanımlamaktadır. Kongra Gele Kürdistan – KCK (Kürdistan Halk Meclisi)

³⁵³ Gaytancıoğlu, **A.g.e**, s 83

³⁵⁴ Özmen, **A.g.e** s. 93

³⁵⁵ Mekin Mustafa Kemal Ökem, **Turkish Modernity Kurdish Ethno-Nationalism**, Doktora Tezi Middle East Technical University, Nisan 2006, s. 116

³⁵⁶ Sezer, **A.g.e** s. 48

KCK yapılanmasının sözde Yasama organını, KCK sözleşmesi de bir nevi bu yapılanmanın anayasasını teşkil etmektedir.³⁵⁷

Sözleşmede adı geçen faaliyetlerin yapılması için sözde birleşik bağımsız Kürdistan hedefine yönelik dört ayrı ülkede dört farklı yapı kurulduğu ifade edilmektedir. Türkiye’de bu faaliyetleri yürütme görevi KCK/TM(KCK Türkiye Meclisi), Demokratik Birlik Partisi (PYD) Suriye’de, Kürdistan Demokratik Çözüm Partisi (PÇDK) Irak’ta ve Kürdistan Özgür Yaşam Partisi (PJAK) de İran’da faaliyet göstermek ile yükümlü oldukları dile getirilmektedir.

Terör örgütü PKK-KCK, Arap Baharının yarattığı tarihi fırsatı değerlendirmek için PYD ile Ortadoğudaki tüm Kürtler üzerindeki etkisini arttırmak istemektedir. PYD’nin Suriye’deki mevcut başarılarının, KCK sözleşmesindeki Demokratik Konfederalizmin ilk örneğini teşkil edeceğinden örgüt, Suriye’deki faaliyetlerine hayati önem atfetmekte ve bu çerçevede Türkiye ve Irak’taki teröristlerini Suriye bölgesine çekerek tüm gücüyle Suriye’ye odaklanmış gözükmektedir.

Örgüt, Türkiye’deki Suriye uyruklu teröristleri önce Kuzey Irak’a çekmiş daha sonra da bu gruplar Suriye’deki Kürt bölgelerine kaydırılmıştır. Türkiye ve Kuzey Irak’tan gönderilen yaklaşık 800 Suriye uyruklu terörist, HPG’nin genel sorumlusu Suriye uyruklu "Sofi Nureddin" kod adlı Halas El Muhammed tarafından YPG içerisine dikkat çekmeden ve Suriyeli bir oluşummuş gibi yerleştirildiği ve PKK-KCK’nın Kuzey Irak’taki kamplarda hava saldırılarına karşı bulundurduğu güdümlü bazı füzeleri de YPG kamplarına kaydırıldığı basına yansımıştır.³⁵⁸

3.2 Siyasi Parti Olarak PYD

Kısa adı PYD olan Demokratik Birlik Partisi (Partiya Yekitiya Demoqrata) bayrağında; altı beyaz, üstte solda yeşil renkte zeytin ağacı dalı, sağda sarı renkte buğday başağı, ortada kırmızı yıldız, yukarıda PYD ve aşağıda tarih yazılı bulunmaktadır.

Parti tüzüğünde partinin kuruluş amaçları şu şekilde ifade edilmektedir:

- Suriye Kürt sorununun çözümü(terör örgütü PKK-KCK vizyonu ile)
- Kürt toplumunun örgütlendirilmesi (Abdullah Öcalan liderliğinde)

³⁵⁷ Ankara Strateji Enstitüsü, “KCK İddianamesi”, 3 Nisan 2012 www.ankarastrateji.org/haber/kck-iddianamesi-tam-metni-144/ Erişim: 15.05.2013, s. 83

³⁵⁸ Özgür Cebe, “800 Suriyeli PKK’lı Ülkelerine Çekildi”, Sabah Gazetesi 18.10.2012

- Suriye, Irak, Türkiye ve İran’da verilen mücadelelere yardım ve destek, Demokratik Konfederalizm temeli üzerinde Kürt probleminin çözüme kavuşturulması.

- Ortadoğu’da “Demokratik Konfederalizm” oluşması için çalışma; ilerici sosyalizme doğru toplumun inşası...³⁵⁹

Parti tüzüğünde bulunan “Teşkilat nedir” kısmı PYD’nin siyasi bir parti olarak genel çerçevesini şöyle ifade etmektedir:

- Demokratik Birlik Partisi (PYD), Abdullah Öcalan’ı kendi önderi ve Halk Kongresini sözde Kürdistan halkının üst şemsiyesi, KCK-Batı’yı Suriye’deki kürt halkı için demokratik sistem olarak görür.

- PYD ilişkilerini Suriye toplumunun tüm kesimleri ve örgütleri ile özellikle emekçi ve aydın kesimleri ile özgür vatandaş temeli üzerine kurar.³⁶⁰ (sol görüş çerçevesi)

Partiye üyelik şartlarına baktığımızda da temel prensibin “Abdullah Öcalan”a bağlılık üzerine olduğu dikkat çekmektedir. Teşkilat üyeliği kısmında şöyle ifadeler bulunmaktadır:

-18 yaşını geçen herkes Abdullah Öcalan’ın yolu’na inanan, partinin yönetmelik ve programını hayatına tatbik eden ve aylığını ödeyenler partiye üye olabilir.

PYD tüzüğünde, “Parti Üyelerinin Görevleri” adlı bölümde de üyelerin uyması gerektiği bazı şartlar şöyle sıralanmıştır: Üyenin;

- Abdullah Öcalan’a bağlı olması,

- Abdullah Öcalan’ın özgürlüğü için mücadele vermesi

- Demokratik Konfederal bir Kürdistan’ı kurmak, partinin hedefi ve programda gösterilen amaçlarının gerçekleştirilmesi için mücadele vermesi.³⁶¹

PYD’nin siyasi bir parti olarak teşkilat yapısını oluşturan kongre, konferans, parti başkanlığı ve parti üyeliği gibi organları ve işleyişleri de partinin siyasi yapısını hakkında bilgiler sunmaktadır.

3.2.1 Partinin Siyasi Organları

PYD’nin siyasi organlarının yapı ve işlevi parti resmi internet sitesinde yayınlanan parti tüzüğünde aşağıdaki gibi sıralanmaktadır.³⁶²

³⁵⁹ PYD Resmi Sitesi, Parti Tüzüğü, Reziknama Partiya Yekitiya Demoqrat (PYD) 2010, Erişim: 10.04.2013.

www.pydrojava.net/ku/index.php?option=com_content&view=section&layout=blog&id=24&Itemid=73

³⁶⁰ PYD Resmi İnternet Sitesi, Erişim: 10.04.2013.

³⁶¹ PYD Resmi İnternet Sitesi, Erişim: 10.04.2013.

Kongre

Partinin en yüksek karar alma organıdır. Üyelerinin çoğunun katılımıyla 3 yılda 1 toplanır. Kararlarını katılan üyelerin oy çokluğu ile alır. Kongre üyelerinin 3/2 oyuyla ve başkanın onayıyla zamanından önce toplanabilir. Üyelerinin 3/2'nin oyuyla istenmesi ve başkanın onayıyla kongre 1 yıl uzatılabilir. Kongreye katılanlar tüm bölge temsilciliklerinden seçilenlerdir. Kongre için her bölge nüfusu nispetinde üye seçebilir. Üyeler komiteye ve meclis üyelerine gözlemcilik yaparlar. Başkan ve meclis üyeleri kongreye birer üyeymiş gibi katılırlar. Kongre partinin yönetmelik ve programında değişiklik yapabilir ve güncel siyaseti belirler.

Konferans

Konferans, Yürütme Komitesi üyeleri kararı ve başkanın onayıyla zamanında toplanır. Parti programı, tüzüğü, strateji ve parti başkanı değişikliği dışındaki tüm kararları verebilir. Genel Konferanstan önce tüm bölgeler kendi konferanslarını yaparlar.

Parti Başkanlığı

Kongre tarafından 3/2 oyla seçilir. Birinci ve ikinci turda seçilemezse üçüncü turda oy çokluğuyla seçilir. Parti başkanı iki kongre arası çalışır. Aynı zamanda yürütme komitesi ve parti meclisi başkanıdır. 2 devre üst üste seçilebilir. Parti toplantılarında alınan tüm kararlardan sorumludur.

Parti Üyeliği

Üyeler iki kongre arası görevlendirilirler. Kongre tarafından seçilirler. Raporlarını kongreye sunarlar. 13 asil ve 4 yedek üyeden oluşurlar. Aldıkları oy nispetinde sıralanırlar. Başkandan sonraki en yüksek sorumludurlar. Toplantılarının başkanlığını parti başkanı yapar. Yürütme komitesi ve parti üyeleri örgütün stratejisi, taktik ve siyasetini planlamasını, parti programının oluşması ve kararlarının planlanmasını yaparlar

3.4 PYD'nin Silahlı Kanadı YPG

PYD'nin askeri kanadını Halk Koruma Birlikleri (YPG) olarak adlandırılan silahlı örgüt oluşturmaktadır. PYD, YPG'yi yıllar önce kurmuş olsa da kuruluşunu Arap Baharının patlak vermesinden sonra, Suriye sınırının kuzeyinde bulunan Kürtlerin yoğun olduğu kentlerin denetimini sağlamak için resmen 2011 yılında açıklamıştır. PYD'nin YPG'nin yapısını oluştururken Kandil'den deneyimli teröristler getirtmiştir. Bugün, Suriye'de bazı yerleşim birimlerinde PYD kendi ideolojisi doğrultusunda yerel yönetimler kuruyor ve halkı buna entegre edebiliyorsa bunun gerçekleşmesinde YPG'nin rolü büyüktür.³⁶³

YPG'nin sağladığı hem fiziki üstünlük (örneğin diğer partilerin faaliyetlerini kısıtlama ya da yönlendirme ya da muhaliflere yönelik baskı) hem de ele geçirilen bölgelerin denetiminde oynadığı rol, PYD'nin istediği siyasal düzeni oluşturmada son derece önemli bir yer tutmaktadır.³⁶⁴ PYD, hâlihazırda Kobani, Kamışlı, Amude, Derik, Hamko, Afrin, Tırba Sıpi ve Serakani gibi Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı bölgelerde asayişî artık YPG'nin yapacağını duyurmuştur.

PYD'nin silahlı kanadı YPG, Kürtlerin yaşadığı bölgede oluşabilecek hiç bir silahlı gücü tanımayacağını, kendisinin yegâne askeri yapı olduğunu ilan etmiştir. Bu tür tehditleri ile PYD bir yandan da bölgede Esed Rejimine karşı oluşabilecek silahlı yapıların oluşmasını engellemektedir.³⁶⁵

Mesud Barzani'nin çabaları sonucu YPG, Yüksek Kürt Konseyi'ne bağlı olduklarını ve Erbil anlaşması gereği Konseyin alacağı tüm kararlara uyacaklarını ilan etmiştir. Ancak YPG'nin pratikte Erbil Anlaşması çerçevesinde hareket etmediği görülmektedir.

YPG'nin 1-5 Ocak 2013 tarihleri arasında Derik'te yaptığı genişletilmiş Askeri Meclis toplantısına Dêrik, Dirbêsiyê, Qamişlo, Serêkaniyê, Amudê, Kobanî, Efrîn, Heleb, Bab ve diğer birçok bölgeden militan olarak 336 delege katılmıştır. Toplantıya gözlemci olarak, Yüksek Kürt Konseyi sözcüsü Ahmed Sileman, Sol Parti Başkanı Mihemedê Muse, PYD Eşbaşkanı Salih Muslim, Birlik Partisi Başkanı Mehmedin Şeyh Ali, Halk Meclisi Eşbaşkanı Abdulselam Ahmed, İlerici Parti Başkanı Ömer Cafer, Kürdistan Liberaller Hareketi'nden Kamiran Hisen, Sol Demokrat Parti'den Hisen Mihemed Sid, Kürt Gençlik Hareketi'nden Abdulmecid, Suriye Kürdistanı Hareketi'nden Kawa Melek, Suryani Birlik

³⁶³ Erkmen, **Türkiye ve Suriyeli Kürtler: Güven Bunalımı, Tıkanmışlık ve Bir Arada Yaşama**, s.24

³⁶⁴ **A.g.e**, s.24

³⁶⁵ Kurdwatch, "Interview with Mustafa Juma, Kurdish Politician," August 16, 2012. <http://www.kurdwatch.org/syria_article.php?aid=2612&z=en&cure=240>, Erişim 28-06-2013

Partisi'nden Evran İbrahim, Kürdistan Komünist Partisi Başkanı Necim Mele Omer ve Mele Mihemed katılmıştır.³⁶⁶ Basına yansıyan toplantıda;

1. YPG'nin tüzüğü oluşturulmuş,
2. YPG'nin hiçbir siyasi güce bağlı olmadığı sadece Yüksek Kürt Konseyi kararlarına göre hareket edileceği vurgulanmış,
3. Bayrak değişimine gidilmiş,
4. YPG'nin Cenevre Sözleşmesi'ne taraf olduğu ilan edilmiştir.

3.4 PYD'nin Esad Rejimi ile İlişkisi

Arap Baharıyla beraber Suriye'de ayaklanmaya başlayan Sünni Arap muhalifler, Türkiye tarafından desteklenince Baas Yönetimi "Adana Protokolü" öncesine dönerek hem Kürt muhaliflerinin güçlenmesini engellemek hem de Türkiye sınırında Türkiye'ye karşı yeni bir güvenlik tehdidi oluşturmak için tüm Kürt bölgesinin yönetimini PYD'ye devrederek partiyi alenen desteklemeye başlamıştır.³⁶⁷ Türkiye'nin Suriye sınırındaki Gaziantep ilinde 2012 yılında düzenlenen bombalı saldırı, Türkiye'nin güney sınırında güvenlik problemlerinin oluşturulduğunun ilk sinyallerini vermişti.³⁶⁸

PYD'nin Kürtler arasında popülaritesinin artması, Temmuz 2012'de Şam'da Suriye Rejiminin 4 üst düzey yetkilisinin bir bomba sonucu öldürülmesi ile başlamıştır. Bu olay en büyük hareketliliği Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı bölgelerde yaratmıştır. Patlama ertesinde Bass Rejimi ilk önce; Kobani, Afrin, Amude, Derik ve Kamışlı gibi bazı Kürt yerleşim yerlerini daha sonra da El Ma'abde, Ayn Al Arab, Ras Al Ayn, Dirbasiye kasabalarını ve Halep'in Şeyh Maksut ve Eşrefiye adlı mahallelerini PYD'nin kontrolüne bırakmıştır.³⁶⁹ PYD, Rejimden aldığı bu destek sayesinde kısa süre içinde Türkiye sınırında etkin bir güç haline dönüşmüş ve sahip olduğu silahlı kanadı YPG ile de diğer Kürt gruplar üzerinde sert bir tutum sergileyerek bölgede kendisi dışında her hangi bir grubun güçlenmesini engellemiştir.

³⁶⁶ YPG Ordulaşma Kararı Aldı <http://www.haberdiyarbakir.com/bati-kurdistan-suriye-ypg-ordulasma-karari-aldi-56261h/#ixzz2OHBWoRgF>, 7 Ocak 2013 (22 Mart 2013)

³⁶⁷ Stratfor, "Syrian Kurdish Ambitions", Global Intelligence, July 28, 2012 <http://www.lebanonwire.com/1207MLN/12072810STR.asp> Erişim: 28-06-2013

³⁶⁸ Nick Tattersall and Ece Toksabay, "Turkey probes possible Syrian involvement in Car Bomb," Reuters, August 21, 2012.

³⁶⁹ Roy Gutman, "Assad hands control of Syria's Kurdish areas to PKK, sparking outrage in Turkey," McClatchy DC, July 26, 2012.

PYD'nin, Temmuz 2012 tarihinde, Irak Bölgesel Kürt Yönetiminin başkenti Erbil'de KUK ile Erbil Anlaşmasını imzalayarak ortak çatı Kürt Yüksek Konseyi'ni (KYK) kurması,³⁷⁰ uluslararası alanda ve bölgede PYD'nin Rejimle yollarını ayırdığı izlenimini doğurmuş, ancak zamanla PYD-KUK anlaşmanın pratikte hiç bir zaman uygulanmadığı/uygulanamayacağı görülmüş ve anlaşmanın sadece Rejime ve PYD'ye zaman kazandırmaya yönelik taktiksel olduğu ortaya çıkmıştır.

PYD, Mayıs 2013 tarihinden itibaren bölgedeki Kürtler üzerindeki baskısını alenen arttırmaya başlamıştır. PYD'nin Mayıs ayı içinde Kürtlerin en etkin partisi SKDP'nin 51 üyesini kaçırap işkence etmesi sadece Rejimi memnun etmiştir.

Aslında ikili arasındaki ilişkiyi esas olarak belirleyen Esed Rejiminin terör örgütü PKK-KCK ile olan tarihsel bağıdır. Esed rejimi, her ne kadar yakın tarihte Abdullah Öcalan'ı teslim ederek PKK-KCK'ya karşı sert bir tutum içine girse de kuruluşundan itibaren PKK'yı Türkiye'ye karşı bir koz olarak sürekli kullanmıştır. Arap Baharının yarattığı toplumsal olayların Suriye'ye sıçraması ile Esed Rejimi bu kozu tekrar kullanmaya başlamıştır.

Rejim ile PYD arasındaki ilişkilerin bilinenin ötesinde olduğunu gösteren faaliyetler şöyle sıralanabilir:

1. Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı bölgelerde askeri depoların ve silahların PYD eline geçmesi,
2. Şuan PYD başkanlığı yürüten Salih Müslim dâhil müebbet hapse mahkûm PYD'li yöneticilerin hepsinin bir anda affedilmesi,
3. Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı birçok kentin yönetiminin savaşılmadan PYD'ye bırakılması,
4. PYD'nin diğer Kürtlerin beraber siyaset yaptığı KUK içinde değilde rejimle diyaloga açık ve Nusayri partilerin de içinde olduğu UKK çatısı altında siyaset yapması,
5. Türkiye'nin Suriye'de Arap muhalifleri desteklemesinden dolayı, PYD ve Rejimin Türkiye'yi ortak düşman olarak algılaması,
6. Rejimin Türkiye sınırını güvence altına almak istemesi,

³⁷⁰ Renad Mansour, "The Role of Iraqi Kurdistan in the Syrian-Kurd Pursuit of Autonomy", Al Jazeera Centre for Studies Report, 19 September 2012, s. 4

7. Daha önce PYD tarafından tehdit edilen Gelecek Hareketi lideri Mişel Temo gibi bazı kürt liderlerinin Suriye istihbarat servisi el-Muhaberat tarafından öldürülmesi gibi PYD'nin bölgede rejim ile ortak çıkarlara sahip olduğunu gösteren eylemler,³⁷¹
8. Rejimin bölgede PYD'ye rakip olacak grupları bastırması,
9. PYD'nin halkı Rejime karşı ayaklandıracak durumları zayıflatması.

PYD ve Rejim kamuoyuna verdikleri demeçlerde ise ilişkilerinin mahiyetini açıkça ifade etmemektedirler. PYD, Rejim ile ortak hareket ettiğini inkâr etmekte, Rejim de kaybettiği/verdiği toprakları tekrar elde etmek için savaşabileceğini ifade etmektedir. PYD lideri Salih Müslim Rejimle ilişkilerini örtpas etmek için BBC'ye verdiği bir ropörtajda “Eğer Rejim bu bölgelere tekrar gelirse elbette savaşacağız” demiştir.³⁷²

Suriye'nin önde gelen Kürt siyasetçilerinden Salah Bedrettin ise ‘Ortadoğu Analiz’ adlı düşünce kuruluşuna 26 Şubat 2013 tarihinde verdiği bir röportajda:

- Gösteriler başladıktan sonraki ilk 8 ayda varlığının söz konusu olmayan PYD'nin güçlendirilmesinin Rejimin sürece yönelik “proje”si olduğunu, 8. aydan sonra PKK ve Esed Rejimi arasında Irak'ın Süleymaniye kentinde bir görüşme yapıldığını, görüşmeyi Rejim adına, Beşar Esed'in kız kardeşi ile evli ve askeri istihbarat başkanı Asıf Şevket'in yaptığını, Esed ve PKK-KCK'nın, Süleymaniye'de düşmanlarının Türkiye olduğu konusunda anlaştıklarını, Esed Rejiminin örgüte silah ve ülkeye girme izni verdiğini, PKK-KCK'nın Suriye'de sadece Kürt meselesi için çalışmadığını, çoğu zaman Rejiminin çıkarları için çalıştığını ve PYD'nin programlarının Suriye'ye yönelik değil Türkiye'ye yönelik olduğunu dile getirmiştir.³⁷³

Nitekim Suriye Uzlaşma Bakanı Ali Haydar, Kuzey Irak'ta bulunan “Rudaw” adlı televizyona verdiği bir röportajda;

- Rejim ile PYD arasında uzlaşma olduğunu, Suriye ordusunun muhaliflere karşı PYD'ye destek verdiğini, PYD'nin kuzeydeki eylemlerinden Rejim olarak memnun olduklarını, hatta Til Koçer bölgesinde PYD ile muhalifler arasında cereyan eden çatışmalarda rejime bağlı ordu birliklerinin PYD ile beraber savaştığını resmi dilden açıklamıştır. Dolayısıyla; PYD'nin, Baas Rrejimini meşru görmediğini, Rejimle

³⁷¹ Kurdwatch, “Interview with Zahida Rashkilo, Kurdish Politician,” May 26, 2012, <http://www.kurdwatch.org/syria_article.php?aid=2557&z=en&cure=240>, Erişim 28-06-2013

³⁷² Orla Guerin, “Kurds Seek Autonomy In a Democratic Syria,” BBC News, August 16, 2012

³⁷³ OrtadoğuAnaliz, “Kürt Halkın Birliği Partisi'nin Eski Lideri Salah Bedrettin ile Söyleşi”

http://www.orsam.org.tr/tr/trUploads/Yazilar/Dosyalar/2013510_soylessalahbedrettin.pdf Erişim:31.05.2013

aralarında iş birliği söylemleri yayanların provakatör olduğu iddiaları resmi ağızdan yalanlanmıştır.³⁷⁴

PYD ile Rejim arasındaki ittifak bölgede oluşacak özerk yönetim ile Ocak 2014 tarihi itibari ile resmîyet kazanmıştır. PYD'nin kontrolünde olan bir yapı, yaptıkları bir toplantı ile "Demokratik Özerk Yönetim" diye adlandırdıkları siyasal yapının anayasasını ilan etmişlerdir.

Bu metinde; Suriye Rejimi parlamenter demokrasi olarak tanımlanırken, Suriye'nin kuzeyi ise üç kanton'a (Cizîr, Kobanê, Efrîn) ayrılarak bu ülkeye bağlanmıştır. Anayasa olarak addettikleri bu metnin maddelerinden bazıları şöyledir:³⁷⁵

- Demokratik Özerk Yönetim, merkezi olmayan sisteme dayalı kurulacak gelecekteki Suriye'nin bir parçasıdır.
- Demokratik Özerk Yönetim üç kantondan (Cizîr, Kobanê, Efrîn) oluşur ve Suriye topraklarının bir parçasıdır.
- Qamişlo, Demokratik Özerk Yönetimi Cizîre Kantonu'nun merkezidir. Bu kanton Kürt, Süryani, Ermeni, Çeçen, Müslüman, Hıristiyan ve Ezidîlerin ortak yönetimidir.
- Cizre kantonunun resmi dili Kürtçe, Arapça ve Süryanicedir
- Kanton yönetimleri ve merkezleri arası ilişkiler, demokratik özerklik esaslarına göre gerçekleşir
- Savuma gücü YPG'dir.

3.5 PYD'nin Suriye'deki Diğer Kürt Partileriyle İlişkileri

Suriye'de Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı bölgelerde etkin rol sahibi iki aktörden birisi 15 partinin bir araya gelerek oluşturduğu Kürt Ulusal Konseyi (KUK); diğeri ise terör örgütü PKK-KCK'nın Suriye yapılanması Demokratik Birlik Partisi (PYD)'dir. Her iki grup siyasi birer örgüt olmakla beraber PYD, KUK'tan farklı olarak; ayrıca silahlı bir kanada sahiptir. PYD'nin bu özelliği onu bölgede KUK'tan daha güçlü kılmakta ve Suriye-Türkiye sınırında Kamışlı hariç 20 bin kilometrekare civarında bir alanın yönetimini elinde tutmasına olanak sağlamaktadır.³⁷⁶

³⁷⁴ Timeturk.com Haber Sitesi, "İslamcılara karşı Suriye Ordusu PYD'nin Yanında" 31.10.2013, www.timeturk.com/tr/2013/11/01/islamcilara-karsi-suriye-ordusu-pyd-nin-yaninda.html, Erişim: 01.Kasım.2013

³⁷⁵ "Rojava Yeni Anayasa ile Üç Kantona Ayrıldı", Tarih : 06 Ocak 2014, <http://xqwnews.com/rojava-yeni-anayasa-ile-uc-kantona-ayrildi/> Erişim 09.01.2014

³⁷⁶ Söylemez, A.g.m

KUK ve PYD temelde aynı amaç -özerk Kürt bölgesi kurulması- doğrultusunda çalışmalar yürütmelerine rağmen derin anlaşmazlıklar yaşamaktadırlar. İki grup arasındaki anlaşmazlık konuları şöyle sıralanabilir:

1. KUK, PYD'nin Esed Rejimi ile işbirliği içinde olduğunu iddia ederken PYD'de KUK'u Suriye Kürtleri çıkarına hareket etmemekle suçlamaktadır.³⁷⁷
2. KUK, Kuzey Irak'tan silah eğitimi almış kürtleri bölgeye getirip silahlı bir kanat oluşturmak istemekte ama PYD YPG'ye rakip olacak bu oluşuma karşı çıkmaktadır.³⁷⁸
3. PYD, Baas Rejimi ile ilişki içinde olup Arap muhaliflerden uzak durmayı temel prensip edinmekte ve bazen sık sık muhaliflerle silahlı çatışmalara girmektedir; KUK ise Esed Rejiminin yıkılması için Arap muhaliflerle ortak politikalar çerçevesinde hareket etmek gerektiğini düşünmektedir.³⁷⁹
4. PYD, terör örgütü PKK-KCK ideolojisi gereği Türkiye'yi Suriye Kürtleri için en büyük tehdit olarak algılamakta, KUK Türkiye'yi Kürtler için Batı'ya açılan kapı, Esed Rejiminin kısa sürede yıkılmasına yardımcı olacak unsur, belirsizliklerle dolu bu yeni süreçte bir hamisi olarak görmektedir.

PYD ve 15 Kürt Partisinden oluşan KUK, Haziran 2012 'de, Mesud Barzani'nin teşvikleri ile Irak Bölgesel Kürt Yönetimi'nin başkenti Erbil'de Erbil Anlaşmasını imzalamışlardır.³⁸⁰

Her iki tarafın birbirine karşı kuşku içinde olması, geçmişte yer yer çatışma yaşamış olmaları, Erbil Anlaşmasının kamuoyunda şaşkınlıklara sebep olmuştur. Terör örgütü PKK-KCK'nın Suriye yapılanması olan ve sosyalist ideolojiye sahip PYD'nin, geleneksel eğilimlere sahip muhafazakâr partilerin çoğunlukta olduğu KUK ile bir anlaşma imzalaması Suriye'de dengelerinin değişmesine sebep olacağını düşündürmüştür. Ancak anlaşmanın pratiğe geçirilememesi kamuoyunda, PYD'nin KUK ile anlaşmasının stratejik olmadığı, Erbil Anlaşmasının sadece siyasi taktikler gereği yapıldığı algısını oluşturmuştur.

Aslında ontolojik olarak bakıldığında, her ikisinin ortaya çıkış sebebinin bir diğerinin Suriye Kürtleri arasında güçlenmesini engellemek olduğu görülmektedir. 15 partinin bir araya gelerek KUK'u oluşturmalarının sebebi, terör örgütü PKK-KCK'nın PYD vasıtasıyla Suriye Kürtleri arasında güçlenmesinin yarattığı kaygıdır. Aynı şekilde, PYD'nin 2003 yılında

³⁷⁷ Harvey Morris, "Turkish Worries over Syria Blamed on 'Kurdish Phobia'" New York Times, July 31, 2012.

³⁷⁸ Roy Gutman, a.g.m

³⁷⁹ Loveday Morris, "The War for Free Kurdistan", Foreign Policy, October 25, 2012.

³⁸⁰ Aliza Marcus, "Kurds in the New Middle East", the National Interest, August 22, 2012.

kurulmasının en önemli sebeplerinden birisi de, ABD'nin Irak'ı işgali sonrası Barzani'nin Suriye Kürtleri arasında popülerlik kazanmasıdır. Dolayısıyla, Erbil Anlaşmasının, ideolojik bir birliktelikten ziyade Kürt partiler arasında güç dengesini oluşturma görevini üstleneceği fikriyle imzalandığı öne çıkmaktadır.

Erbil Anlaşması, pratikte yapılan ihlallerden sonra, Mesud Barzani'nin yoğun çabaları sonucu Temmuz 2012 tarihinde ikinci kez imzalanmıştır. Anlaşma sonucu her iki tarafın eşit şekilde temsil edildiği Kürt Yüksek Konseyi (KYK) kurulmuştur. Konsey, her iki taraftan, eşit bir şekilde 5'er kişinin katılımıyla oluşmaktadır.³⁸¹

Konsey'de ayrıca; Koruma Komitesi, Dış ilişkiler Komitesi ve Hizmetler Komitesi olarak 3 tane alt komite oluşturulmuştur.

Taraflar Erbil Anlaşmasının tam olarak uygulanmasını sağlamak için Eylül 2012'de Erbil'de tekrar toplanmıştır. Toplantıda:

1. Sınır kapılarını KYK'nın yönetmesi,
2. KYK'nın merkezi Kamışlı'da olması,
3. Amude, Derik, Afrin, Kobani'de KYK şubelerinin açılması,
4. İnsani yardımlar için yeni bir komitenin kurulması,
5. Adalet Komisyonu kurulmasına karar verilmiştir.³⁸²

Anlaşma çok uzun sürmemiş, PYD'nin Mayıs 2013 tarihinde, KUK'un en önemli üye partisi el-Parti'nin (SKDP) 51 tane Kürt üyesini kaçırması ile sonlanmıştır.

PYD'nin bu kaçırma eylemi,

1. Arap Baharı sürecinde muhafazakar Suriye Kürtleri arasında ortak politikalar üretilmesinin zor olduğunu,
2. PYD'nin sürekli olarak, Suriye Kürtlerinden çok Rejimin işine yarayacak işler yaptığını,
3. Kuzey Irak Bölgesel Yönetimi Başkanı Barzani'nin olayı sert bir dille kınayarak, tepki olarak Irak-Suriye sınırı kapatmasını ve Salih Müslim'in bile sınırdan geçmesine izin vermemesine,
4. Sınıra askeri birlikler gönderen Barzani Yönetiminin, gözaltına alınanların serbest bırakılmaması durumunda silahlı çatışma sinyalleri vermesine,

³⁸¹ Renad Mansour, "The Role of Iraqi Kurdistan in the Syrian-Kurd Pursuit of Autonomy", Al Jazeera Centre for Studies Report, 19 September 2012, s. 4

³⁸² Wilgenburg, Tanır ve Hossino, **A.g.e** s.12

5. Kamışlı gibi Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı kentlerde halkın geniş katımlı protestolar düzenleyerek PYD'nin gözaltına aldığı Kürtler'i serbest bırakması çağrısında bulunmasına, sebep olmuştur.

Kuzey Irak Bölgesel Yönetimi bu olaydan sonra Kürt bölgesine giden ve PYD'nin kontrolünde olan yaklaşık 20 kilometrelik sınırı geçişlere kapatmıştır.³⁸³ Barzani ve diğer Kürt partilerin iddiasına göre, bu kapıdan giden yardımlara PYD el koymakta ve diğer Kürtlere ulaşmasına izin vermemektedir. Ayrıca PYD bu geçişlerden rant sağlayıp başka grupların geçiş noktalarından faydalanmasını engellemektedir. Mesut Barzani, sınırın açılması için tek şartın Suriye Kürtlerinin ortak bir yönetimde birleşmesini ve diğer partilerle PYD'nin yüzde 50 oranında temsil hakkı olmasını istemektedir. PYD ise yüzde 50 oranındaki paylaşımı kabul etmemektedir.³⁸⁴

PYD'nin KUK dışında bulunan diğer Kürt gruplara karşı tavrı ise çok serttir. Gelecek Partisi (ŞEPAL) lideri Mişel Temo ve ardından Temo'nun yeğeni Civan Xelef'in KCK'ya muhalif faaliyetlerinden ve Kürtleri Esad Rejimine karşı ayaklandırmaya öncülük etmesinden dolayı suikast sonucu öldürülmesinde PYD'nin parmağının olduğu düşünülmektedir. Bunun yanısıra PYD Kürtlere karşı birçok silahlı saldırıda bulunmuştur. Örneğin; YPG birlikleri, Haziran (2013) ayı içerisinde Esed rejimine karşı miting düzenleyen muhalif Kürtler'e ağır makineli silahlarla saldırı düzenlenmiş ve saldırıda 5 Kürdü öldürmüştü.

Son dönemlerde Türkiye'den Osman Baydemir ve Leyla Zana adlı Kürt siyasiler her iki grubun Ocak 2014 tarihinde yapılacak Suriye konulu Cenevre-2 görüşmelerine ortak çatı KYK altında berberce katılmalarını sağlamak için Erbil'de yoğun temaslarda bulunmaktadırlar.

3.6 PYD ve ÖSO

Arap Baharının Suriye'de etkisini iyice arttırması ile 2011 yılında Suriye ordusundan istifa eden bir grup asker, Esed Rejimini devirmek için Özgür Suriye Ordusu'nu (ÖSO) kurmuşlardır. On binlerce silahlı üyesinin olduğu tahmin edilen örgütün mensuplarının çoğu Suriye ordusundan ayrılan subaylardan meydana gelmektedir. ÖSO bugün tamamen olmasa da büyük çoğunluğu itibari ile düzenli bir yapıya doğru ilerlemektedir.³⁸⁵

³⁸³ Sabah Gazetesi, "Barzani Sınırı PKK'ya Kapatdı", <http://www.sabah.com.tr/Dunya/2013/05/20/barzani-siniri-pkkya-kapatti>, 20.05.2013, Erişim: 23.07.2013

³⁸⁴ Söylemez, **A.g.m**

³⁸⁵ Özgür Suriye Ordusu Resmi İnternet Sitesi, <http://www.free-syrian-army.com/en/about-us/> Erişim: 03.07.2013

ÖSO'nun PYD ile hâlihazırdaki ilişkisi net bir pozisyon görüntüsü verememektedir. Bunun altında yatan sebeplerden biri PYD'nin Esed Rejimi ile olan ilişkileri ve bir diğer sebebi de ÖSO'nun birçok farklı silahlı gruptan oluşması ve bazen bu gruplara hükmedememesidir.

Bir taraftan ÖSO liderleri PYD'yi Suriye rejimi ile birlikte hareket etmekle suçlarken, PYD ise ÖSO'yu Türkiye ve İslamcılar tarafından kontrol edildiği suçlamasıyla itham etmektedir.³⁸⁶

Olayların başından itibaren iki aktör arasında bazen olumlu gelişmeler yaşansa da (Suriye Hava Kuvvetlerinin Kürtlerin yoğunlukla yaşadığı Şeyh Maksud mahallesine bıraktığı bomba sonucu 21 PYD'linin hayatını kaybetmesi üzerine ÖSO savaşçılarının Kürtlere başsağlığı dilemek üzere Afrin'i ziyaret etmesi gibi)³⁸⁷; son dönemde Suriye'nin Kuzey bölgesinin birçok yerleşim yerinde silahlı çatışmalara girmektedirler.³⁸⁸ Şanlıurfa'nın Ceylanpınar İlçesi karşısındaki Rasulayn'da Temmuz (2013) ayında başlayan ÖSO ve PYD'nin kontrolü ele geçirme savaşı her iki taraftan onlarca kişinin hayatını kaybetmesine sebep olmuştur. PYD, Telabyad'da da Özgür Suriye Ordusu ile birlikte hareket eden El Nusra Cephesi'nin komutanlarından Çeçen komutan Ebu Musab'ı kaçırması ile üstünlüğü ele geçirmiş yapılan görüşmelerin ardından taraflar Ebu Musab'ın, Telabyad'da tutuklu olan 300 Kürt ile takas edilmesi konusunda anlaşmıştır. Temmuz ayında başlayan bu çatışmaların, ÖSO ile PYD arasında artık kriz süreci boyunca devam edeceği tahmin edilmektedir.³⁸⁹ ÖSO, çatışmalar neticesinde PYD'ye kaptırdığı Türkiye sınırındaki yerlerin kontrolünü tekrar ele geçirene kadar PYD ile savaşmaya devam edeceğini ilan etmiştir. Böylelikle PYD Suriye iç savaşında Esed Rejiminin işine yarayacak şekilde Suriyenin kuzeyini muhalif unsurlara karşı koruyarak kuzey cephenin savunmasını üstlenerek Rejimin yükünü hafifletmiştir.

³⁸⁶ Wilgenburg, Tanır ve Hossino, **A.g.e** s.12

³⁸⁷ **A.g.e** s.12

³⁸⁸ Mustafa K. Erdemol, "Özerklik Savaşı", Cumhuriyet Gazetesi, 20 Temmuz 2013

³⁸⁹ Fazlı Şahan, "Hedef Yeni Petrol Hattı", Yenişafak Gazetesi, 22 Temmuz 2013

3.7 PYD ve Türkiye

Suriye’de, yeni dönemin ne getireceğini kimse tam olarak bilemediğinden, bölgedeki aktörler süreç itibari ile birbirileri ile olan ilişkilerini stratejik olmaktan çok tamamen taktiksel devam etmektedirler. Taraflar bu belirsizlikten dolayı birbirileri ile sadece belli bir seviyede ilişki kurmaktadırlar.

PYD lideri Salih Müslim basına verdiği demeçlerinde örgütünün Suriye Kürt bölgesindeki en güçlü siyasi aktör olduğunu, bu sebeple Türkiye’nin kendileri ile direkt ilişki kurması gerektiğini ileri sürmüştür. Türkiye’nin iddia ettiği gibi terör örgütü PKK-KCK ile PYD arasında organik bir bağın bulunmadığını iddia eden Müslim, PKK-KCK ile aralarındaki bağın felsefi ve ideolojik olduğunu, bunun yanında PYD’nin Suriye Kürtleri adına sadece siyasi faaliyetler yürüten bir organizasyon olduğunu dile getirmiştir. Bu sebeplerden ötürü de Türkiye’nin kendilerine yönelik kaygılarının yersiz olduğunu, örgütünün diyalog kurmaya açık olduğunu, başkanlığını yaptığı PYD’nin Türkiye’ye karşı herhangi bir silahlı saldırıda bulunmayacağına dair bir garanti dahi verebileceğini ileri sürmüştür. Tüm bunlara karşın PYD’nin, Kandil ve Esed Rejimi ile olan ilişkileri Türkiye’nin bu söylemleri inandırıcı bulmamasına sebep olmaktadır. Kaldı ki çalışmamızın ilgili kısmında net örneklerle PYD’nin terör örgütü PKK-KCK’nın Suriye cephesi olduğunu ortaya koymuştuk.³⁹⁰

Şuan Türkiye içinde terör eylemleri düzenleyen PKK-KCK terör örgütünün üyelerinin üçte birinin Suriye kökenli olması, Türkiye’de çatışmada öldürülen binlerce teröristin Suriye uyruklu olması, Suriye’de yaşayan Kürtlerin büyük bir çoğunluğunun Türkiye Cumhuriyeti devleti kurulunca Türkiye’de çıkan isyanlar sonucu Türkiye’den kaçıp Suriye’ye yerleşen isyancı Kürtlerden meydana gelmesi ve yukarıda sayılan tüm bu kitlelerin PYD tabanını oluşturması ve PYD’nin Kürt sorununa Türkiye merkezli algılarla yaklaşması, Türkiye’nin onlarca yıldır verdiği terör mücadelesi açısından PYD’nin bölgede güçlü bir aktör olmasının Türkiye açısından güvenlik problemleri doğuracağı endişelerini haklı çıkarmaktadır. Bu durumda, Türkiye’nin 30 yıldır mücadele verdiği PKK-KCK’nın Suriye cephesi olan PYD ile direkt ilişkiler kurması sadece Türkiye’de devam eden çözüm süreci çerçevesinde gerçekleşebilir. Ayrıca PYD’nin faaliyetlerini Türkiye açısından önemli kılan yalnızca terör örgütü PKK-KCK’yı desteklemesi ya da yaptığı gösterilerde Suriye’yi ilgilendiren konulardan çok Abdullah Öcalan’ın durumunu gündeme getirmesi değildir. Türkiye, kendi sınırları içindeki terör örgütü varlığından ve Irak’tan yaşanan sızmalardan kaynaklanan güvenlik

³⁹⁰ Detaylı bilgi için Tez içinde bkz: s.73,74,75

sorunlarına bir yenisinin daha eklendiğini ve güney sınırında yeni bir tehdit unsuru oluşturulduğunu düşünmektedir.³⁹¹ Türkiye'nin mevcut PYD algısı, PYD'nin terör örgütü PKK-KCK için Türkiye'ye karşı yeni bir cephesi olması ve bu cephe sayesinde PKK-KCK'nın Türkiye sınırına karşı yeni bir hareket alanına sahip olması şeklindedir. Nitekim, PYD'nin facebook ve twitter gibi sosyal medya kanalları ile Suriye Kürtleri arasında Türkiye düşmanlığı yayacak ve PKK-KCK sempatisi uyandıracak söylemleri sistematik ve yoğun bir şekilde paylaşması, Türkiye'nin güney sınırında Türkiye'ye karşı yeni bir düşmanın oluştuğu algısını daha da güçlendirmektedir.³⁹²

Türkiye Suriye'deki PYD hedeflerini vurma tehdidinde bulunsa da, şimdiye kadar bu tehditlerini hayata geçirmemesinin en önemli nedenleri; PKK-KCK ile devam eden ve on yılları bulan çatışmalardan sonra başlatılan çözüm sürecinin zarar görmesi endişesidir.³⁹³

Türkiye'nin PYD ile direkt ilişki kurmasını engelleyen sebeplerden birisi de Türkiye'nin Ortadoğu politikaları ile ilgilidir. Türkiye, PYD'nin bölgede kurmaya çalıştığı otonom yönetimine sadece PKK-KCK terör örgütü bağlamında karşı çıkmamaktadır. Türkiye son dönem itibari ile bütün Ortadoğu politikalarını Esad Rejiminin yıkılması üzerine kurmuşken, PYD Şam-Ankara zıtlaşmasında Esad Rejiminden yana taraf tercihi yaparak Türkiye'nin bölge politikalarını sekteye uğratmaya çalışmaktadır. Bugün PYD'nin elde ettiği tüm başarılar PYD'nin Rejim ile kurduğu ittifaktan doğduğu bilinmektedir. Aynı şekilde Esad Rejiminin de bunca zaman yıkılmadan ayakta durması ve bundan sonra da daha uzunca bir süre ayakta kalabilmeyi başarabileceği izlenimi vermesi –uluslararası dış desteği bir kenara bırakırsak- en önemli sebeplerindenn biri de PYD'nin Rejime kuzey cepheden sağladığı destekten kaynaklanmaktadır. Yani ne Türkiye PYD'yi sadece terör örgütü PKK-KCK ile olan organik bağından dolayı dışlamakta ne de PYD Türkiye'yi sadece Kürt sorunu çerçevesinde karşısına almaktadır. İkili arasında yaşanan zıtlaşma aslında Suriye'de cereyan eden savaşın denkleminde PYD'nin yaptığı taraf tercihinden kaynaklanmaktadır.

Türkiye'nin bölge denklemi içinde Suriye Kürtleri lehine oluşacak denge adına PYD'den beklentileri;

1. PYD'nin, kendi başına hareket eden bir parti olmaması ve KYK'un kontrolü altında siyaset yapması,

³⁹¹ Erkmen, **Türkiye ve Suriyeli Kürtler: Güven Bunalımı, Tıkanmışlık ve Bir Arada Yaşama**, s.25

³⁹² Detaylı bilgi için bkz <https://www.facebook.com/PydInfo> veya https://twitter.com/pyd_rojava

³⁹³ Wilgenburg, Tanır veHossino, **A.g.e** s.19

2. Partinin, Erbil Anlaşması çerçevesinde diğer Kürt partileri ile güç paylaşımı yapması ve bölge yönetiminde tek hâkim güç olmaması,
 3. PYD'nin PKK-KCK'nın güdümünde olmaktan kurtularak sadece Suriye Kürtleri adına siyaset yapan müstakil ve yerel bir yapıya dönüşmesi,
- şeklindedir.

Türkiye'nin bu beklentilerinin; gerek terör örgütü PKK-KCK ile organik bağı ve Rejim ile ittifakı bağlamında PYD'nin varoluşsal kimliğine ters olması, gerçekleştirmeleri bakımından imkansız gözükmektedir.

Türkiye'nin; Suriye'de Arap Baharının yarattığı krizin neticelenmesinden sonra yapılacak demokratik seçimlerde Suriye halkının kendi hür iradeleri ile Suriye'de ademi merkezîyetçi bir yönetim kurmalarını,- memnuniyet duymasa bile- durdurmak için fiili harekete geçmesi mevcut dış politika bağlamında zor gözükmektedir. Ancak, PYD'nin, terör örgütü PKK-KCK adına bölgede özerk bir yönetim kurmaya çalışmasını Türkiye engellemeye çalışacaktır ki bu da bölgede Suriye Kürtleri için izolasyon potansiyeline sahip olacaktır.

Kaldı ki Türkiye-Suriye sınır bölgesinde sadece Kürtler bulunmamakta sınırda güneydoğuya doğru gidildikçe Türkmen nüfus da yoğunluk göstermektedir.

11 Eylül 2001 tarihinde New York'taki Dünya Ticaret Merkezi ikiz kulelerinin terör saldırısı sonucu yıkılışından sonra, ABD'nin; oluşturduğu “küresel terör” kavramı ile Ortadoğu'daki devletlere yönelik eylem ve projeler başlattığı herkesçe malumdur. Arap Baharı ile beraber Ortadoğu'da yaşanmaya başlayan halk olaylarının ABD'nin Büyük Ortadoğu Projesi'nin (BOP) yönlendirmeleri doğrultusunda ilerlediği gerçeği ve Suriye'nin kuzey bölgesindeki hareketliliğin Türkiye'ye yönelik hesaplar için de geçerli olabileceği/olduğu göz ardı edilmemelidir. Tunus'ta başlayan, Mısır ve Libya ile devam eden bu süreç 3 yıldan beridir Suriye'de kanlı bir şekilde ilerlemektedir. Parçalanmanın eşiğinde olan Suriye'nin; kuzeyinde, İmralı cezaevinde bulunan terör örgütü lideri Abdullah Öcalan'ın öngördüğü sözde “Bağımsız Birleşik Kürdistan Devleti” çerçevesinde özerk bir yönetimin kurulmasının Türkiye açısından doğuracağı problemlerin önlemleri alınmalı ve gelecekte Türkiye Kürtlerini de etkisi altına alabileceği ihtimali hesap edilmelidir. Türkiye, Suriye'de cereyan eden hadiseleri her şeyden ziyade bu bağlamda değerlendirmek, diplomasisini ve güvenlik algısını bu çerçevede ayarlamak durumundadır.

Suriye'nin kuzeyinde kurulmaya çalışılan özerk bölge her ne kadar kısa vadede Esed Rejimine hizmet edecek gibi gözükse de, Suriye iç savaşının sona ermesinden sonra uzun vadede ABD'nin Ortadoğu projeleri dahilinde şekillenecektir. Dolayısıyla Türkiye Suriye'de

meydana gelen olaylara karşı politika üretirken bir yandan BOP açısından diğer taraftan da Suriye merkezli olarak iki ayrı kriter ile değerlendirme yapması gerekecektir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Suriye, son 40 yılda Ortadoğu'da aktif bir rol oynamıştır. Ancak son dönemde bölgede başlayan ve kısa sürede Arap dünyasında otoriter rejimlerle yönetilen devletleri derinden etkileyen ve Arap Baharı diye adlandırılan halk olayları, mevcut Suriye yönetimini de, halkına uzun yıllar boyunca uyguladığı baskıcı politikalar nedeniyle krize sokmuştur.

Türkiye'nin mevcut Suriye politikası Beşar Esed'siz bir Suriye'dir. Türkiye Ortadoğu'ya ilişkin tüm planlarını Esed Rejiminin gidişi üzerine kurmuştur. Ancak son dönemlerde; Çin, Rusya ve ABD kendi aralarında yaptıkları Suriye toplantılarında Türkiye'nin Suriye politikalarını teyit etmeyen sonuçlara imza atmışlardır. Uluslar arası güçlerin bu tutumu, bölgedeki petrol kaynaklarının uluslararası piyasaya ulaşabilirliğinin yarattığı hassasiyet, İsrail'in güvenliği ve İran'ın yeni yeni başlayan Ortadoğu'nun lider devleti olma girişimleri, Esed Rejiminin daha uzunca bir dönem yönetimde kalacağını göstermektedir. Bu da orta vadede Türkiye'nin Ortadoğuya ilişkin politikalarını revize etmesini gerektirecektir.

Arap Baharıyla hareketlenen Ortadoğu, Suriye Kürtlerinin yaşadığı bölgelerde çok hızlı siyasal değişim ve dönüşümlere sebep olmuştur. Üç temel siyasal çizgide bulunan Suriye'deki Kürt toplumu, 2004 yılında Arap bir futbol takımı ile Kürt bir takımın oynadığı bir futbol maçı esnasında yaşanan katliamdan beri Suriye topraklarında etkili bir siyasal aktör olma yolunda ilerlemektedir. Bu üç çizgi, terör örgütü PKK-KCK uzantısı PYD, Arap Muhafızlarla beraber hareket eden Kürt unsurlar ve Kuzey Irak Bölgesel Yönetimi uzantısı diğer Kürt partilerdir.

Suriye Kürtleri, 2012 yılında Kuzey Irak Bölgesel Yönetimi başkenti Erbil'de biraraya gelerek kendi aralarında imzaladıkları Erbil Anlaşması ile tek bir çatı altında toplanıp ortak siyaset yapmaya başlamış gibi görünseler de Ortadoğu siyasetinin girdiği belirsizlik atmosferi Kürtler arasında da potansiyel bir çatışma ihtimalini barındırmaktadır. Arap Baharı sürecinin başından beri Suriye Kürtlerini tek çatı altına toplamak için Irak Bölgesel Yönetimi arayışlara girmiş ancak bu çabalar terör örgütü PKK-KCK'nın Suriye cephesi PYD'nin Rejimle olan ilişkilerinden dolayı sonuç vermemiştir.

Esed Rejiminin daha henüz birkaç yıl önce kurulmuş ve doğru dürüst kurumsal alt yapısını bile oluşturamamış PYD'ye önemli kentlerin idari yönetimini ve petrol kuyuları gibi stratejik yerlerin askeri denetimini devretmesi komşu ülkeleriyle (Irak ve Türkiye) olan ilişkiler bağlamında bölgedeki siyasi belirsizlikleri arttırmıştır.

Suriye Kürtlerinin, bu yeni dönemde Suriye'nin kuzey bölgesinde istikrar sağlayabilmelerinin yegane yolu PYD politikalarının aksine Türkiye'nin kaygılarını gidermek doğrultusunda politikalar üretmelerinden geçmektedir. Bu hedefi gerçekleştirebilmenin yolu

ise sınır komşusu Türkiye'nin hassasiyetlerini göz önünde bulunduran siyasi faaliyetler (PYD'yi pasifize etme veya en azından PKK-KCK'dan arındırma gibi) yürütmelerinden geçmektedir. Sadece mevcut süreç için değil bölgenin huzur adına geleceğinin de sağlama alınması böyle bir işleyişe bağlı görünmektedir. Aksi takdirde Arap Baharının yarattığı krizin bitmesinden sonra terör örgütü PKK-KCK'ya üs olacak bir bölge oluşması durumunda Türkiye sınır ötesi askeri hareket seçenekleri dahil bu yapılanmanın önüne geçmeyi elzem görebilir.

Türkiye'nin bölgeye yönelik politikaları bölgenin geleceği adına çok önem arz etmektedir. Suriye Kürtleri ile tarihi, sosyolojik, ekonomik ve dini bağları olan Türkiye, bölge halkının kültürel ve ekonomik entegrasyonunu sağlayabilecek politikalar üretebilirse terör örgütü PKK-KCK'nın Suriye'nin kuzeyinde (güney sınırimızda) yaymaya çalıştığı Türkiye düşmanlığının önüne geçmeyi önemli ölçüde sağlayabilecektir. Ayrıca Türkiye sadece Kürtler ile değil bölgede yoğun bir nüfusa sahip olan Türkmenlerle de mezkur bağların ötesinde bir yakınlığa sahiptir.

Tek bir yapı arz etmeyen Kürtler arasında terör örgütü PKK-KCK'nın Türkiye'ye karşı düşmanca tutumunu tasvip etmeyen, muhafazakar ve geleneksel bir tabanın bulunduğu gerçeği de gözardı edilmemelidir.

KAYNAKÇA

KİTAP KAYNAKÇA

- ADIBELLİ, Barış, Arap Baharı ve Suriye, İstanbul, IQ Kültür Sanat yayıncılık, 2012
- ARSLAN, Faruk, Kürt Diyarının Bilinmeyen Saklı Tarihi: Biladı Ekrad Kürdistan, 1. Basım, İstanbul, Öteki Adam Yayınları, 2013
- BADRUDDIN, Salah, West Kurdistan Syria The Silenced Kurds, Ahmad Shawkat (Çev.) Kawa, 1999
- BALBAY, Mustafa, Suriye Raporu, I. Baskı, İstanbul, Cumhuriyet Kitapları Yayınları: 2006
- Best Anton ve Diğerleri, 20. Yüzyılın Uluslararası Tarihi, (Çev: Taciser Ulaş Belge),Siyasal Kitabevi, Ankara, 2012,
- BİNGÖL, Nevzat, Suriye'nin Kimliksizleri Kürtler, 3. Baskı, İstanbul, Elma yayınları, 2005
- ÇAY Abdulhalûk M, Her Yönüyle Kürt Dosyası, 3. Basım, Ankara, Turan Kültür Vakfı, 1994
- DAĞ, Ahmet Emin, Bilad-i Şam'ın Hazin Öyküsü, 2. Baskı, İHH Vakfı, 2013
- DAVUTOĞLU, Ahmet, Stratejik Derinlik, Türkiye'nin Uluslararası Konumu, Küre Yayınları, 72. Basım, İstanbul, 2011
- ENDERS, David, When Assad falls, Kurds in Syria say they'll take back lands given to Arabs, McClatchy DC, 2012
- Ercan Yavuz, Osmanlı Yönetiminde Gayri Müslimler, Turhan Kitabevi, Ankara, 2001
- ERDEM, Erciyes, Ortadoğu Denkleminde Türkiye-Suriye İlişkileri, İstanbul, IQ Yayıncılık, 2004
- FARROKHNİA, Rahim and REZA, Haghighi, Belief System of Sahneh Ahl-e-haq Sect of Iran, Hamedan, Kamla-Raj, 2010
- FUCCCARO, Nelida, Sömürge yönetimi altındaki Suriye'de Kürtler ve Kürt milliyetçiliği: Siyaset, Kültür ve Kimlik, Geşepêdanên Rojhilatnavin, Suriye u Kuyrdistana Rojava, Seîd Verroj (Der), 1. Baskı, İstanbul, Doz Yayıncılık, 2012
- GEZİCİ Aytekin Kürt Tarihi, Tutku Yayınevi,Ankara, 2013,
- G. KREYENBROEK, Philip and SPERL, Stephan The Kurds, A Contemporary Overview, 1. Basım, London and New York, Routledge, 1992
- HALAÇOĞLU, Yusuf, Sürgünden Soykırıma Ermeni İddiaları, 1. Baskı, İstanbul, Babiâli Kültür Yayıncılığı, 2006
- KILINÇKAYA M. Derviş Osmanlı Yönetimindeki Topraklarda Arap Milliyetçiliğinin Doğuşu ve Suriye, Ankara, Atatürk Araştırma Merkezi, 2. Baskı, 2008

- KINNANE, Derk, The Kurds and Kurdistan, London, New York, Oxford University Press, 1964
- KAŞGARLI Mahmut, Divanı Lügati't Türk (Çev: Tuğba Yurtsever), Kabalcı Yayınları, 2005
- MC DOWALL, David, A modern History of the Kurds, 1. Basım, London, I.B Taurts, 1996
- Kürtler, Zeri İnanç (Çev.), 1. Baskı, Avesta Yayınları, 2000
- A Nation Denied The Kurds, London, Minority Rights Publications, 1992, s.122
- MELLA, Jawad, Kurdistan and The Kurds A Divided Homeland and a Nation without State, London Western Kurdistan Association Publications, 2005
- MERCAN, Muhammed Hüseyin, Suriye, Rejim ve Dış Politika, 1. Baskı, İstanbul, Açılım Kitap Yayıncılık, 2012
- MONTGOMERY, Harriet, Suriye Kürtleri, 1. Baskı, Avesta Yayınları, 2007
- MOUBAYED, Sami M, Damascus between Democracy and Dictatorship, New York, Oxford University Press of America, 2000
- NAZDAR, Mustafa, The Kurds in Syria", People Without a Country The Kurds and Kurdistan, Gerard Chailand, Michael Pallis (Çev.), London, Zed Yayıncılık, 1980
- ÖZDAĞ, Ümit, Küçük Ortadoğu Suriye, İstanbul, Kripto yayınları, 1. Baskı Kasım 2012
- ÖZTÜRK, Nesli, Suriye Arap Cumhuriyeti, İzmir, İzmir Ticaret Odası, 2006
- PFEFFER, Anşel, Erdoğan Esed'ın Kaderini Elinde Tutuyor, Ertuğrul Aydın (Çev.), İstanbul, Dübam Yayınları, 2011 Kasım
- SAYIĞH, Yezid, The Syrian Opposition's Leadership Problem, Washington DC, Carnegie Endowment for International Peace Publications, 2013
- ŞİMŞİR, Bilal N, Kürtçülük II 1924-1999, 1. Basım, Bilgi Yayınevi, 2009,
- TAN, Altan, Kürt Sorunu Ya Tam Kardeşlik Ya Hep Birlikte Kölelik, 1. Basım, İstanbul, Timaş, 2013
- TEJEL, Jordi, Syria's Kurds, Historic, Policy and Society, 1.Basım, London and Newyork, Routledge, 2009
- TÜRKÖNE, Mümtazer, Milletler ve Milliyetçilikler, İstanbul, Etkileşim Yayınları, Ekim 2012
- VAN, Bruinessen Martin, Agha, Shaikh and State: The Social and Political Structures of Kurdistan, London, Zed Books, 1992
- VEROJ, Seîd Geşepêdanên Rojhilatnavin, Suriye u Kurdistana Rojava, 1. Baskı, Doz Yayıncılık, 2012

- ZIADEH, Radwan, Countries at the Crossroads 2011:Syria, Washington DC, Freedom House, 2011
- Years of Fear, The Forcibly Disappeared in Syria, Freedom House, Washinton DC

AKADEMİK YAYINLAR KAYNAKÇA

- AKGÖNENÇ, Oya, “Türkiye’nin Güvenlik ve Dış Politika Algılamaları Çerçevesinde Doğu ve Güney Komşuları ile İlişkileri”, Bilig, Sayı:2, Yaz, 1996
- AKGÜN, Birol, "Suriye Krizi'nde Bölgesel ve Küresel Aktörler (Perspektifler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri)", Stratejik Düşünce Enstitüsü, Haziran 2012
- AKYOL, Hakan “Büyük Ortadoğu Projesi ve Projenin Demokratikleşme Yaklaşımları Açısından Değerlendirilmesi”, Bahçeşehir Üniversitesi, Küresel Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Programı, İstanbul, 2008
- ASLAN, Ozan Nejat "Deomokratikleştirme Sürecinde Suriye", Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi OAE, 2006
- ATLIOĞLU, Yasin, "Suriye Dış Politikasında Güç ve Güvenlik İlişkisi", BİLGESAM Jeopolitik, Ekonomi-Politik ve Sosyo-Kültürel Araştırmalar Dergisi, İstanbul, Cilt 1, Sayı 1, Güz 2009
- ATMAN, Muhittin, "Suriye'de iktidar Mücadelesi,: Baas Rejimi, Toplumsal Talepler ve uluslararası Toplum," Seta Vakfı Rapor No:6, Nisan 2012
- AYHAN, Veysel "Suriyeli Kürt Din Adamı Murat al-Haznavi ile Röportaj", Ortadoğu Analiz, Temmuz-Agustos 2011 cilt 3 sayı 31\32
- AYRANCI, Zisan Şirin "Türkiye-Suriye İlişkilileri", Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi SBE, 2006
- ATLIOĞLU Yasin, "Beşar Esed'in Siyasi ve Ekonomik Dışa Açılım Politikaları," Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, SBE, İstanbul 2006
- CAVES, John, "Syrian Kurds And Democratic Union Party (PYD)", ISW Institue For The Study of War, Backgrounder, December 6, 2012
- CURAL, Ahmet "Bush Doktrini ve Askeri Gücün Ön alıcı ve Önleyici Savaş Kapsamında Kullanılması", Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, SBE 2011
- ÇEÇEN, Baran "Ulus Devletin Geleceği", Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi SBE 2013
- ÇITAK Celal, “Sir Mark Sykes Hayatı ve Ortadoğu’daki İngiliz Politikasının Şekillenmesindeki Rolü”, Ankara, 1997

- DAĞ, Mustafa, "Beşar Esed Dönemi Suriye Kürtleri 2000- 2012 (Kim bu Kürtler? 4)" Erciyes Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi(ERUSAM), 09-04-2012
- DELİCEOĞLU, Sabriye "Kuzey Irak'taki Etnik ve Dini Guruplar ve Bölge Politikalarındaki Etkileri," Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi SBE, İstanbul, 2006
- ÇELİK, Şakire "Yezidilerin Yaşam Pratikleri ve Kimlik Algısı", Mukaddime, Sayı 4, 2011
- DEMİRBAŞ, Esin "Etnik Azınlıklar, Kültürel Entegrasyon ve Medyada Temsil: Nusayri Topluluğu Örneği", Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi SBE, 2003-2004
- DİNÇER, Osman Bahadır ve COŞKUN, Gamze "Mayınlı Arazide Yürümenin Adı: Suriye'de Değişimi Zorlamak", USAK Raporları 11-04, Ankara, Mayıs 2011
- DOĞAN, Cabir "XVI. Yüzyıl Osmanlı İdari Yapısı Altında Kürt Emirlikleri ve Statüleri", S. Demirel Üniversitesi SBE Dergisi, Mayıs 2011, Sayı:23
- GAYTANCIOĞLU, Kaan, "Soğuk savaş Sonrası Dönemde Türkiye-Suriye İlişkilerinin Ortadoğu Politikalarına Etkisi", Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi SBE, 2008
- ERKMEN, Serhat "Türkiye ve Suriyeli Kürtler: Güven Bunalımı, Tıkanmışlık ve Bir Arada Yaşama," Ortadoğu Analiz, Cilt:4 Sayı:47, Kasım 2012
- ERSOY, Tuğçe ve SEMİN, Ali "Esed Sonrası Suriye" Bilge Söyleşi 13, Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi, Ağustos, 2012
- GÖKALP, Yusuf "Bölgesel Sorunların Çözümünde Mezhep Faktörünün Yeri ve Önemi", 2. Bölgesel Sorunlar ve Türkiye Sempozyumu, 1-2 Ekim 2012
- GÖKÇINAR, Demet, "Arap-İsrail uyuşmazlığında Filistin Sorunu", Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi SBE, 2009
- GUTMAN, Roy "Assad hands control of Syria's Kurdish areas to PKK, sparking outrage in Turkey," McClatchy DC, July 26, 2012.
- GÜNAY, Ünver "XV. Yüzyıl Osmanlı Toplumunda Sosyo-Kültürel Yapı, Din ve Değişme", Erciyes Üniversitesi SBE Dergisi, Sayı: 14 Yıl: 2003/1
- GÜRKAYNAK, Muharrem "Osmanlı Devleti'nde Millet Sistemi ve Yahudi Milleti", Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi, C 9, S 2, 2003
- HOF, Frederic C, "Sectarian Violence in Syria's Civil War: Causes, Consequences, and Recommendations for Mitigation", Rafik Hariri Center for the Middle East, 2012
- HOSSINO, Omar and TANIR, Ilhan, "The Decisive Minority: The Role of Syria's Kurds in the Anti-Assad Revolution," The Henry Jackson Society (Report), March 2012
- International Crisis Group, "Syria's Kurds: A Struggle Within a Struggle", Middle East, Report No:136, 22 January 2013

- İNANÇ Zeynep Songülen, "Fransa'nın Suriye Politikası", Birol Akgün (Ed.), "Suriye Krizi'nde Bölgesel ve Küresel Aktörler (Perspektifler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri)," Stratejik Düşünce Enstitüsü, Haziran 2012
- KAHF, Mohja "Then and Now: The Syrian Revolution to Date", Friends for a Nonviolent World Publishing, February 28, 2013
- KODAMAN, Timuçin Kodaman ve BİERSEL, Haktan, "Arap Baharı Rüzgârında Bir Kimlik Arayışı, Arap Milliyetçiliğinden Suriyeliliğe: Bir Suriye Paradoksu", Süleyman Demirel Üniversitesi SBE Dergisi, C.4, S.7, 2012
- KURUBAŞ, Erol, "Arap Baharında Eklemlenen Kürt Bölgeleri ve Türk Dış Politikasına Etkileri", Ortadoğu Analiz, Cilt 5, Sayı 54, Haziran 2013
- MANAZ, Abdullah "Dünden Bugüne Suriye", Stradigma Aylık Strateji ve Analiz e-Dergisi, Sayı 10, Kasım 2013
- MANSOUR, Renad "The Role of Iraqi Kurdistan in the Syrian-Kurd Pursuit of Autonomy", Al Jazeera Centre for Studies Report, 19 September 2012
- MARKLAND, Jared & LALWANEY, Krittika, "The Syrian National Council: A Victorious Opposition?", The Institute For Middle East Studies The Eliopp School of International Affairs The George Washington University, May 2012
- OKUR, Mehmet Akif, "Emperyalizmin Ortadoğu Tecrübesinden Bir Kesit: Suriye'de Fransız Mandası", Gazi Üniversitesi İİBF Bilig, Kış / 2009 sayı 48
- ORHAN, Oytun, Kaos ve Otoriterlik İkileminde Suriye Hıristiyanları, Ortadoğu Analiz, Temmuz 2012 - Cilt: 4 Sayı: 43
- ÖKEM, Mekin Mustafa Kemal, "Turkish Modernity Kurdish Ethno-Nationalism," Doktora Tezi, Middle East Technical University, Nisan 2006
- ÖZ, Yusuf, "Mardin Yezidileri, İnanç, Sosyal Hayat ve Coğrafi Dağılım", Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi SBE, 2007
- ÖZİPEK, Burak Bilgehan "En Uzun On Yıl: 11 Eylül Sonrası Ortadoğu", Ortadoğu Etütleri, Cilt 3, Sayı 2, Ocak 2012
- ÖZKAYA, Abdi Noyan, "Suriye Kürtleri: Siyasi Etkisizlik ve Suriye Devleti'nin Politikaları", Uluslararası Hukuk ve Politika, Cilt 2, No:8, 2007
- ÖZKOÇ, Özge "Suriye Baas Partisi: Kökenleri, Dönüşümü, İzlediği İç ve Dış Politika (1943-1991)", Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi SBE, 2007
- ÖZMEN, Uğur "Irak'ın Kuzeyinde Kurulması Muhtemel Kürt Devletinin Türkiye'ye Etkileri", Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi SBE, 2010

- POLLOCK, David "Syria's Kurds Unite Against Assad, but Not with Opposition," Washington Institute for Near East Policy, July 31, 2012
- SANDIKLI, Atilla ve SEMİN, Ali "Bütün Boyutlarıyla Suriye Krizi ve Türkiye", BİLGESAM Rapor No:52, Kasım 2012
- SEZER, Tayfun, "Manifestodan KCK Sözleşmesine PKK/KCK'da Söylem", Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Dergisi, Cilt 3 (1)
- SHARP, Jeremy M. and BLANCHARD, Christopher M. "Armed Conflict in Syria: U.S. and International Response," CRS Report for Congress,(Prepared for Members and Committees of Congress) June 14, 2013
- SOFUOĞLU, Ebubekir ve AKVARUP, İlke Nur "Osmanlı Devleti'nde Millet Sistemi ve Süryaniler", Akademik İncelemeler Dergisi, Cilt:7, Sayı:1 Yıl:2012
- Suriye'de Kürt Hareketleri, ORSAM (Rapor No: 127), Ağustos 2012
- SÜER, Berna "Suriye'de Değişim Çabaları: Bir Bağlam ve Süreç Analizi", Akademik ORTA DOĞU, Cilt 6, Sayı 2, 2012
- TAN, Muzaffer "Tarihsel Süreçte İsmaililik ve Yaşadığı Farklılaşmalar", İlahiyat Fakültesi Dergisi, 17: 2 (2012)
- TANDOĞAN, Ali "Arap Baharı Sürecinde Mısır", Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi, SBE 2013
- TANIR, İlhan ve HOSSINO, Ömer "Suriye Kürt Muhalefetine Eleştirel Bir Bakış" ORSAM Rapor No: 11, Mart 2012
- TÖRELİ, Türkmen, PKK Terör Örgütü(Tarihsel ve Siyasal Gelişim Süreci Bakımından İncelenmesi)1978-1998, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi SBE, 2002
- ÜZÜM, İlyas "Türkiye'de Alevi/Nusayri Önderlerinin Eserlerinde İnanç Konularına Yaklaşım", İslam Araştırmaları Dergisi, Sayı 4, 2000
- TANDOĞAN, Ali "Arap Baharı Sürecinde Mısır", Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi, SBE 2013
- WILGENBURG, Wladimir van, TANIR, İlhan HOSSINO, Omar, "Birlik mi PYD'nin Güç Gösterisi mi? Erbil Anlaşmasından Sonra Suriye Kürt Dinamikleri", ORSAM Rapor No: 138, Aralık 2012
- YILMAZ, Sait "Suriye Üzerine Oyunlar, Türkiye ve AKP", 21. Yüzyıl, Sayı:31, Temmuz, 2011
- YÜKSEL, Müfid, "İdrisi Bitlisi ve Eyüp'teki Eseleri", Eyüp Sultan Sempozyumu, Mayıs 2002

BASIN-YAYIN KAYNAKÇA

- ARSLAN, Sırbek "Bahoz ve 200 PKK'lı Suriye'de", Sabah Gazetesi, 24.07.2013
- AVCI, Gültekin "Rojava Devrimini Durdurmak", Bugün Gazetesi, 23 Temmuz 2013
- BADRAN, Tony, "Alawistan," Foreign Policy, July 27, 2012
- CEBE, Özgür, "800 Suriyeli PKK'lı Ülkelerine Çekildi", Sabah Gazetesi 18.10.2012
- CHROMANİ, Kamal "PKK policies in Syria," Kurdistan Tribune, September 11, 2012
- CİWAN, Kale Deng Aylık Siyasal ve Kültürel Dergi, yıl 8, Sayı 41, Mayıs-Haziran 1997
- ÇANDAR, Cengiz, "Türkiyenin Yersiz Suriye Suriye Kürt Telaşı", Radikal Gazetesi, 25-07-2012
- DOĞAN, Yonca Poyraz, "Syrian National Council member: We are electing our leadership in İstanbul," Today's Zaman, 16 Ekim 2011
- ERDEMOL, Mustafa K "Özerklik Savaşı", Cumhuriyet Gazetesi, 20 Temmuz 2013
- İMRAĞ, Ramazan "Binlerce Kürt peşmerge Suriye'ye geçti", Radikal Gazetesi, 24.07.2012
- GUERİN, Orla, "Kurds Seek Autonomy In a Democratic Syria," BBC News, August 16, 2012
- KAPLAN, Hilal Kaplan, "Esed Düşerken Kürt Arap İttifakı", Yenişafak Gazetesi, 14.12.2012
- KARDELEN, Yusuf Han "Fitne Ateşini Fransızlar Yaktı", Milli Gazete, 01.04.2013
- MAHALLİ, Hüsnü, "Tehlikeli Provokasyon", Yenişafak Gazetesi, 15 Mart 2004
- MARKUS, Aliza, "Kurds in the New Middle East", The National Interest, August 22, 2012
- MATTA, Wissam, "PKK Claims: We Have Not Interfered in Syria So Far," Al-Monitor Gazetesi, August 15, 2012
- MORRİS, Harvey, "Turkish Worries Over Syria Blamed on 'Kurdish Phobia' New York Times, July 31, 2012
- MORRIS, Loveday, "The War for Free Kurdistan", Foreign Policy, October 25, 2012
- SÖYLEMEZ, Haşim "Erbil'de Kürt Satrancı", Aksiyon Dergisi, 7 Ocak, 2013
- SERXWEBÛN, Koma Komalên Kurdistan (KKK) Yürütme Konseyi Başkanlığı'nın 2006 yılı Nevruz kutlmaları sebebiyle yaptığı "Kürt Halkı Demokratik Konfederalizm Bayrağı Altında Özgür ve Demokratik Yaşamını Kuracaktır" başlıklı Açıklama, Yıl: 25 / Sayı: 291 / Mart 2006
- SERXWEBÛN, Koma Komalên Kurdistan (KKK) Yürütme Konseyi Başkanlığı'nın çatışmalarda hayatını kaybeden teröristler için kaleme aldığı "Viyanlaşmak Apocu Fedai Ruhla Görevlere Sahip Çıkmaktır. başlıklı Açıklaması, 26, Sayı:302, Şubat 2007

- TAŞTEKİN, Fehim, İmralı Bir Yana Kürtlerle Araplar Şavaşmak İstemedi, Radikal Gazetesi, 22.02.2013
- TATTERSALL, Nick and TOKSAY, Ece “Turkey probes possible Syrian İnvolvement In Car Bomb,” Reuters, August 21, 2012

İNTERNET KAYNAKÇA

- Özgür Suriye Ordusu Resmi İnternet Sitesi, <http://www.free-syrian-army.com/en/about-us/> Erişim: 03.07.2013
- Detaylı bilgi için bkz. <https://www.facebook.com/PydInfo> veya https://twitter.com/pyd_rojava
- Özgür Suriye Ordusu Resmi İnternet Sitesi, <http://www.free-syrian-army.com/en/about-us/> Erişim: 03.07.2013
- Sabah Gazetesi, “Barzani sınırı PKK'ya Kapattı”, <http://www.sabah.com.tr/Dunya/2013/05/20/barzani-siniri-pkky-kapatti>, 20.05.2013, Erişim: 23.07.2013
- OrtadoğuAnaliz,” Kürt Halkın Birliği Partisi'nin Eski Lideri Salah Bedrettin ile Söyleşi” http://www.orsam.org.tr/tr/trUploads/Yazilar/Dosyalar/2013510_soylesisalahbedrettin.pdf Erişim:31.05.2013
- Kurdwatch, “Interview with Zahida Rashkilo, Kurdish Politician,” May 26, 2012, <http://www.kurdwatch.org/syria_article.php?aid=2557&z=en&cure=240>, Erişim 28-06-2013
- Stratfor, “Syrian Kurdish Ambitions”, Global Intelligence, July 28, 2012 <http://www.lebanonwire.com/1207MLN/12072810STR.asp> Erişim: 28-06-2013
- YPG Ordulaşma Kararı Aldı <http://www.haberdiyarbakir.com/bati-kurdistan-suriye-ypg-ordulasma-karari-aldi-56261h/#ixzz2OHBWoRgF>, 7 Ocak 2013 (22 Mart 2013)
- Kurdwatch “Interview with Mustafa Juma, Kurdish Politician,”August 16, 2012, <http://www.kurdwatch.org/syria_article.php?aid=2612&z=en&cure=240>, Erişim 28-06-2013
- PYD Resmi Sitesi, Parti Tüzüğü, Reziknama Partiya Yekitiya Demoqrat (PYD) 2010, Erişim:10.04.2013.www.pydrojava.net/ku/index.php?option=com_content&view=section&layout=blog&id=24&Itemid=73
- Ankara Strateji Enstitüsü, “KCK İddianamesi”, 3 Nisan 2012 www.ankarastrateji.org/haber/kck-iddianamesi-tam-metni-144/ Erişim: 15.05.2013

- Hürriyet Gazetesi, “Şam'da Ulusal Güvenlik Binasına İntihar Saldırısı”, 18 Temmuz 2012
<http://www.hurriyet.com.tr/planet/21011408.asp> Erişim: 25.07.2013
- Fırat Haber Ajansı, “YPG ve Özgür Suriye Ordusu barış anlaşması imzaladı”, 17.02.2013,
Sere Kaniye <http://www.firatnews.com/news/guncel/ypg-ve-ozgur-suriye-ordusu-baris-anlasmasi-imzaladi.htm>, Erişim: 10.07.2013
- KCK-Batı için detaylı bilgi Bknz. PYD Resmi Sitesi, PYD Tüzüğü Reziknama Partiya Yekitiya Demoqrat (PYD) 2010, Erişim: 30.04.2013
- KAROUNY, Mariam “Syrian National Council Elects Kurd as Its New Leader”, June 9, 2012
<http://www.reuters.com/article/2012/06/09/us-syria-crisis-opposition-idUSBRE8580IB20120609> Erişim: 03.07.2013
- Fırat Haber Ajansı, Salih Müslim muhaliflerle görüşmelerin detaylarını anlattı13.12.2012
<http://www.firatnews.com/news/guncel/salih-muslim-muhaliflerle-goruthmelerin-detaylaryny-anlatty.htm>
- Legislative Decree on Granting Syrian Nationality to People Registered in Registers of Hasaka Foreigners, Sana Agency,. <http://www.sana.sy/eng/21/2011/04/07/340560.htm>, (April-07- 2011) Erişim 12.02.2013
- Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, http://www.mfa.gov.tr/site_media/html/Suriye-Muhalefet-ve-Devrimci-Gucler-Ulusal-Koalisyonu-Deklarasyonu-20-Nisan-2013.pdf Erişim: 6.21.21013,
- PHILLIPS, Christopher “Syria’s Bloody Arab Spring”, http://www2.lse.ac.uk/IDEAS/publications/reports/pdf/SR011/FINAL_LSE_IDEAS__SyriasBloodyArabSpring_Phillips.pdf, Bağlantı:27-04-2013
- Yusuf Sarımay, “Hoybun Cemiyeti ve Türkiye’ye Karşı Faaliyetleri”, Makale <http://atam.gov.tr/hoybun-cemiyeti-ve-turkiyeye-karsi-faaliyetleri>
- Harita: <http://www.surecanaliz.org/makale/suriye-kurtleri>, Suriye Kürtlerinin yoğun olarak yaşadığı yerleşim yerleri (Harita)
- Harita: <http://topraksuenerji.org/?p=3593>, Suriye’de din/mezhep haritası (Harita)

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Ebubekir ERTUĞRUL

Doğum Yeri ve Tarihi : Adıyaman/1983

Eğitim Durumu

Lisans Eğitimi : İngilizce Öğretmenliği

Yüksek Lisans Öğrenimi : Uluslararası İlişkiler

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce (İleri), Arapça (Orta)

İletişim

E-Posta Adresi : ebubekiertugrul@gmail.com

Tarih : Ocak 2014